

సర్వస్వామ్యములు
ప్ర కా శ కు ల వి

తెరిడన ముద్రణము 1950

Saraswathi Power Press, Rajahmundry.
Printed and Published by
A. Nageswara Rao
For Addepally & Co, Educational Publishers
Order No. 5772/1950.

అంకితము

‘ప్రణామి కిరీంశి మృమాని కనుమాదసి, లోకోత్తరాణాన
 చేతాంసి కోహి విజ్ఞాతు మగ్నత’ అన్నాడు కాస్త్రకారుడు. ఆయన
 హృదయము సుప్రమవసౌ కోమలము, వ్రణములే కరినము. చేయుచున్నది
 జ్ఞానగ్ధను ఉద్యోగము. ‘అయితేనేమి గవచ్చే జ్ఞానాజ్ఞి, ఇంజనీయరు
 నాకుపరిచితులకైన నెల్ల ముం దివాం నాకు ముగ్ధుడైన, అత్తలైన
 మిత్రులు’ అన్నాడాయన ఒకప్పుడు. ఒక సారి ఎవరో ఒకరిని గూర్చి
 చెప్పినాను, అంతయు భావముతో: ‘నేను మీకు మిత్రుడను, మీరు నాకు
 మిత్రులు. మిత్రులు కనుక నేనాపై మీకు స్నేహబద్ధుడైన అధికారము
 కలదు. మిత్రులు కనుక నే మీరు చెప్పిన పని చేయుట నాధర్మము. మీకు
 సుదేహ మెందుకు’ అన్న మిత్రుడాయన. అట్టి పరమమిత్రుడైన మేజరు
 ఎ. కృష్ణమూర్తి ఏ. య., యు. బి. సి యు. ఎ. ఐ. ఆర్. ౨., గారికి
 ఈ నాగ్రాథమును విహితరాగమున, వివీతభావమున సమర్పించుచున్నాను.

న. వెం. రత్నం

ప రి చ య వా క్యా లు :

జూలై కథలన్నియు 1927 నుండి 31 వరకు వ్రాసినవి. జాగ్రత్తచేయక పోవడముచేత అప్పుడు వ్రాసిన వానిలో కొన్ని పోయినవి, కొన్ని మాత్రమే దొరికినవి. అయితే, ఇవన్నీ స్వంతముగా ఆలోచించి, మననముచేసి వ్రాసినవే కాని ఇందు ఆచువాదము, అనుకరణము ఎంతమాత్రములేదు. చదివడి ముయితే వాఙ్మయమున నోబుల్ బహుమతి పొందిన నట్ హెన్రెస్ (1920), జారన్ సన్ (1903), థామస్ మేన్ (1929), గ్రేజియా డెలిడా (1926), హె (1925), రొమియన్ రోలాం (1915), ఎనటోల్ ఫ్రాన్సు (1921), హ్యుమన్ (1912), లేగర్లా (1909), సిగ్నిస్ (1928) మొదలైనవారి ఉద్దగ్రంధాలు, సులస్తిష్ పాశ్చాత్య రచయితలైన డాస్టివిస్కీ, మేక్సింగ్ రీర్, టర్గిసేపు జేమ్స్ గారి, యెమిల్ లెవీగ్, వాలరడెలామేరి, తియోడర్ డ్రెయిజర్, లెనెల్, ఇబ్సన్, మెరిడియన్, ప్రిస్ట్రీ, హ్యూవల్ పోల్ మొదలైన వారి వ్రేన్నో చదివినాను. అవి మన స్సులో జీర్ణమైపోయి వేరురూపము పొంది ఉండవలెను. వాగ్గీ, మెల్లీలపై గల ఆభిమానముచేత ఈ కథలలోని ఒకరిద్దరువ్యక్తులకు ఇంగ్లీషుపేర్లు పెట్టాను. ఏమైనా నాకు తోచినది వ్రాసి లోకమునకు వినియోగపడున అర్పించుట నాధర్మము. వానిలో ఏమైనా ఉత్కృష్టత ఉంటేనే అవి నిలుస్తవి, లేకపోతే..... .

ఇక - అన్ని విషయాలలోను మనము వెనుకబడి ఉన్నామనేమాట వేరే చెప్పవలెనా! కాస్త్రాలలో, రాచకీయములో మనము చాలా క్రిందమెట్టు మీదనే ఉండిపోయాము. భూత కాలములో చాలాగొప్పకాళ్ళమని చెప్పుకొని ఏమిప్రయోజనము! వర్తమానమున ఎల్లాఉన్నాము, మన భవిష్యత్తు ఎల్లాఉంది! అనిచూస్తే, ఏడువేల మైళ్ళ దూరాన్నుంచి దుర్గతి చెయడానికి వచ్చిన పరదేశీయులు వికాలమైన భారత దేశాన్నంతా జయించి పాలిస్తున్నారు. ముప్పుయి రూపాయల గుమస్తాపని దొరికిలేనే చాలుననీ, మూల వందల రూపాయల ఉద్యోగము చేస్తేనే జీవితము ధన్యమైయున్నట్లు తలంచేవారు మనలో వేనకు వేలున్నారు. ఇక దేశము, భాష, జీవితాదర్శముల గురించి ఆలోచించేవాళ్ళే లేకుండా పోతున్నారు. ఇతరదేశాలలో,

మనదేశముగురించి ఎటువంటి నీచమైన ప్రచారము జరుగుతుందో మనకు తెలియనిదా? ఏదక్కఱవీరింద్రుని వల్లనో, గాంధీ వల్లనో మనమూ ఉన్నామని విచేకాలలో తలయెత్తుకు తిరుగున్నాము.

మా రాజమహేంద్రవరములో ఏకేశలింగముగారి శిలావిగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించడానికి మోడరన్‌రీత్యా సంపాదకుడు, రామావలభ టెన్టిగారు వచ్చినప్పుడు ఏమన్నాడంటే. 'మీ తెలుగు దేశములో ఇటువంటి వీరుడు, ధీరుడు, కవి, సంస్కారి ఉన్నట్లు ఎంతోమందికి మనదేశములోనే తెలియదు, ప్రక్కనున్న మాకే తెలియదు. ఇక విచేకాలసంగతి ఏమిచెప్పను! మీలో ఎంతమంది ఆంగ్లాభ్యాసలో కొవిదులు లేరూ! వారంతా ఏమిచేస్తున్నారు? అలోకొత్తగ పురుషుడైన కేశలింగంపంతులు గూర్చి ఇంగ్లీషులో గ్రంథాలు వ్రాసి అలాకాని కంఠటికీ మీలో ఇంత గొప్పవాడన్నట్లు తెలియపరచకూడదూ!' అన్నాడు. అది ఎంత విలువైన సలహా! అయితే, అచరించిన పెగ్గమనిసి ఏదీ?

ఇంకను చెప్పవచ్చిన దేమిటంటే, మనలో అనేకమంది గొప్ప వ్యక్తులున్నారు, గొప్పగ్రంథాలున్నవి. ఇవన్నీ విచేకాలలో సయితము వెల్లడి కావాలసి ఉంది. కాని మనలో మనకు అసూయ, ఈర్ష్య, కాపట్యము, కులగౌరవ ప్రతిష్ఠ ఎంత ఉన్నదీ! ఇవన్నీ చంపుకుని దేశము కొరకు ('దేశమంటే మట్టికాదోయ్, దేశమంటే మనుషులోయ్' అన్నాడు గురజాడ మహాకవి) భాషకొరకు మనము జేయవలసిన త్యాగము ఎంతో ఉంది.

ఎవరిమట్టుకువారు తమతమ కుటుంబాలలో, ఉద్యోగ వ్యాపారాలలో జీవితాలను సరిపెట్టుకుంటున్నారు. వారిదృష్టి, ఆలోచన స్వవిషయం, కుటుంబక్షేమం, పిల్లల పెళ్ళిళ్ళు తప్ప అంతకు మించిపోదు. ఇక ప్రజాక్షేమము భాషాభ్యుదయము ఎవరికావాలి?

షెల్లీ అన్నట్లు: 'Poets are the unacknowledged legislators of the world' సంఘాన్ని బాగుచేయవలసిన బాధ్యత రచయితలపైన ఉంది, అని మనవి.

రాజమహేంద్రవరము }
1 వ సెప్టెంబరు 1938 }

న. వెంకటరత్నం

విషయ సూచిక

1. రయితుబిడ్డ
2. వలపుకాన్క
3. లక్ష్మీరామేశ్వరము
4. దిక్కులేనిపక్షి
5. సంశ్రుతదోషము
6. రాజహంస
7. పరివర్తనము
8. బాలుని ఆలోచనలు

ర యి తు బి డ్డ :

అది ఆపాథమానము. పశ్చిమగోదావరిలోని పూళ్ల : పల్లెటూరు. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలవేళ; ఆమె గట్టుపై నున్న గున్నమామిడి చెట్టుక్రింద పసికూనను మెత్తని గుడ్డలపై పరుండపెట్టి అచట కూరుచుండియున్నది. ఆమెప్రక్కనే పదునైదేండ్ల కుమారుడు ఆసీనుడైయున్నాడు. పది అడుగుల దూరములో నొక తాటియాకుల యిల్లు, దానిప్రక్కనే గోడ లేమియు లేక మొకరములపై ననే యున్న పాక, నమీషముననే కంచెవేసియున్న గడ్డివాము దొడ్డి కలవు. ఆమెకు ఎడమ చేతి వైపు చిన్ని చెఱువు, దానిగట్టుపైన అంటుమామిడి మొక్కలు, రెండు మూ డరటిచెట్లు, నాలుగైదు కొబ్బరి మొక్కలు, మల్లె తి గెలు, గుబురుగానున్న వేపచెట్లు, తాటిచెట్లు కలవు.

గట్టుక్రిందనున్న పొలములో కొందరు స్త్రీలు వరుసగా నిలుచుండి మెత్తని తడినేలపై లేతవరియాకు ఊడ్చుచున్నారు, వంచిన సడుములు ఎత్తుకుండగనే. ఆమె, కుమారుడు గొంతెత్తి నన్నని మధుర స్వరమున ఇట్లు పాడుచున్నారు:

ఈగడ్డిపూవులే

ఈదారి పొంతనే

అలసి పోసేవోయి

దేవా, దేవా!

నీయిష్టమైనచో

నీపూల దండలో

మెరసి పోనీవోయి

దేవా, దేవా!

((రావణి))

తడినేలలో చెమటగార్చుచు పనిచేయుచున్న ఆ స్త్రీలు ఈ యిర్వురుపాడిన పదమును మరల ఆలపించుచుండిరి. వీరు పాడిన పాదమునే యొకసారి, మరియొకసారి దాని తరుగాతి పాదమును నవ్వుచు, నడుమ నడుమ నొకరినొకరు వేళాకోళము చేసికొనుచు, ఉత్సాహముతో, ఉద్విగ్న హృదయములతో నా ఊడ్చు కత్తెలు పాడుచున్నారు. ఈ పాటవలన కలిగే ఆనందములో వారు పనిచేయుచున్న మాట, పనివల్ల కలిగే బాధ మరిచియే పోయినారు. నిమిషనిషమునకు ఇనుమడించుచున్న ఉద్వేగము, ఉత్సాహము వారికి మైమరపు కలిగించినది. 'ఆకట్ట యిల్లా యియ్యవో అమ్మా' అనీ 'ఆకు యెంత లేతగావుందే మేలిమిటీగెల్లాగు' అనీ 'ఆ యమ్మకి యేం వోపికే మనకీపాట నేర్పడానికి' 'అల్లాటి కంటం నాకే వుంటేనా' అనీ మధ్య మధ్య వారిలో గుసగుసలు మాత్రము బయలుదేరుచున్నవి.

ఇంతలో తొమ్మిదేండ్ల బాలుడు మణుగుబూరి యర షర నమలించు పరుగునెచ్చి 'అమ్మా, మన రవుడి యెవరో మనిషిమీద భొంయి భొంయి మని మొరుగుతోంది' అన్నాడు.

ఆమె 'దాన్ని యిల్లా తీసుకురాకపోయావా మరెందుకూరు కున్నావు?'

బాలుడు “ ఎంశ విలిచినా రాలేదమ్మా. గబగబా వెళ్ళి గబాలున మెడపట్టుకుని బతిమాలాను కూడా, రమ్మని. ‘నేను రాను పో నీ కెందుకూ’ అంటూ వుందమ్మా! మళ్ళా ‘యేయి రవుడీ, జాగ్రత్త, నీ పని పట్టిస్తా, పో, యింట్లోకి పో, అంటే ‘భొంయి, భొంయి’ మని వచ్చి ‘నీ మణుగుబూరి తీసేస్తా జాగ్రత్త’ అని మీద ఒడబోతే వచ్చే శాసమ్మా” అని గంతులు వేయుచు, గట్టిగా నవ్వుచు మణుగుబూరి నమలుచునే పసిబిడ్డ దగ్గరకు పరుగెత్తి,

నీ పూల దండలో

మెరిసి పోసీవయ్యా

దేవా దేవా

అని నన్నగా మెల్లగా తనలో తానే పాడుకొనుచు అచటనే కూరుచుండి పోయినాడు.

తల్లి ఆజ్ఞానువర్తియై పెద్దకుమారుడు రాడిని తీసుకవచ్చుటకై పరుగున వెళ్ళినాడు. అయ్యది భయంకరమూర్తి అయినను చనవుతో బాలుడు దాని మెడనున్న తోలుపట్టా వట్టుకొని, అచట నున్నవానిని వెంటబెట్టుకొని తల్లి దగ్గరకు వచ్చినాడు.

అతడెవరో క్రొత్తవాడు. ఎవనాగరకుడు. మల్లెపూవుపంటి తెల్లనివస్త్రములు; కండ్లకు బంగారు నులోచనములు; చేతనొక చక్కని చే కర్ర.

ఆమె లేచి నిలువబడి యింకను కుస్కిను పట్టుకొనియే.. యున్న పుత్రునిజూచి “వారిని తీసుకు వెళ్ళి యింటిలో భార్య వేసి కూర్చోబెట్టి రా” అన్నది.

ఆ నూతనపురుషుడు మారు మాటాడకనే బాలునివెంట వెళ్ళి యింట నానీచుడైనాడు.

రవుడిచి కట్టివేసి వచ్చిన పుత్రునితో “తండ్రి, దాని తరువాతి పాదములు కూడా వాళ్ళకు నేర్పుతావుండు ; నే నిప్పుడే వస్తాను” అని పసిపాదదగ్గర నున్న కుర్రవానిని తీసికొని, అది వరకే జారుముడి వేసియున్న కేశములు విడదీసి మరల ముడి వేసి పయ్యెద సర్దుకొని ఆమె బయలు దేరినది.

చిన్ని బాలుడు ‘అమ్మా! ఈ మణుగుబూరి యేం చెయ్యనూ!’

తల్లి ‘అక్కడ పెట్టి రా. మళ్ళీవచ్చాక తిందువుగాని. ఆమె ముప్పదియేండ్ల లాపణ్యవతి. చూపుకు ఇరుపిరియేండ్ల యౌవనవతివలె కాన్పించును. చామనచాయ. పలుచని, బలిష్ఠమైన, నున్నపైన శరీరము. వదనమున సామ్యమైన తేజస్సు. కేషమున పల్లెటూరి పడుచువలె నుండినను ప్రకాశమానమైన మోము, వెన్నెలవెలుగు గల నేత్రములు, మృదుమధురమైనవాక్కు, మందగమనము — యివన్నియు నామె సామాన్య రమణి కాదనియు, నామెలో అపూర్వమైన, అనిర్వాచ్యమైనకక్తి, తేజస్సు యేదో కలదని అపరిచితులకు తోచును.

మెల్లగా నామె దిన్ని బాలునితో వచ్చి 'అయ్యా, దాహ మేమైనా పుచ్చుకుంటారా?' అని అడిగినది.

ఆతడు అవనతపదనుడయియే ఏమో ఆలోచించుచునే 'కొంచె మిప్పించండి' అన్నాడు.

ఆమె లోనికి జని విశుభ్రమైన కంచుపాత్ర నిండా చిక్కని గేదెమజ్జగపోసి ఆతనికి స్వయముగానే యిచ్చినది. నీ పేరేమిటి అని అదివరకే ప్రశ్నింపబడి యుంటున్న నాబాలుడు 'ఊ - నా పేరా - మరి - బాలచంద్రుడు' అను చున్నాడు.

ఆతడు చిటునగవుతో 'నీ నూరి బాలచంద్రుడువయ్యా సీపు! చుక్కల్లో చంద్రుడు నీ కేమవుతాడు' అన్నాడు.

బాలుడు 'నేనా పల్నాటి బాలచంద్రుణ్ణి అండీ. చుక్కలు, చందమామ, కొంగలు, ఎద్దులు, మా రవుడీ కుక్క అన్నీ మా చుట్టాలేనండీ, మా అమ్మ చెప్పింది'

అంతలో కంచుపాత్ర తీసుకవచ్చిన తల్లి ఆ పలుకులువిని పాత్రనందించిన తర్వాత బాలు నెత్తుకొని 'ఎవరు నేర్పి నారయ్యా, ఈచిట్టిబుద్ధులు! నువ్వు పల్నాటి బాలచంద్రు డవా?' అన్నది చిరునగవుతో.

'అవునమ్మా. నాన్నగారు నామీద పద్యాలు నేర్పారు కూడాను. ఆ పల్నాటి బాలచంద్రుడే నువ్వు. బ్రహ్మనా యడు నేను, ఐతమాంబ మీ యమ్మ అన్నారు కూడాను నాన్నగారు'

ఆమె ఆ ముద్దుపలుకులు విని వికసించిన హృదయముతో
 “తేజోవంతములైన కళ్ళతో నవ్వుచు బాలునిశిరస్సుమూర్కొని
 “అయ్యా, తమ రేమి పనిమీదవచ్చినారో మగవారు యింటి
 దగ్గర లేరు. ఇప్పుడే గంటక్రిందట ఆకుమళ్ళ చెరువు కేసి వెళ్లి
 నారు. తమరు కూర్చుంటే ఒక అరగంట, గంటలో వారు
 వస్తారు. మీరు మాట్లాడి వెళ్లవచ్చు” అన్నది.

అతడు ‘వారితో నా కేమియు ప్రత్యేకపు పనిలేదండి.
 వీలైతే దర్శనముచేసి వెళతాను. కేవలము అందుకనేకాదు నేను
 రావడము. రోడ్డుప్రక్కనే వొంటరిగా వున్నయిల్లు, మీ
 రిందాక యేదో పాడుతున్నారు, చాలా శ్రావ్యముగా వుండి,
 విని చూచి పోదామని వచ్చాను ఇంతలో దాహము కూడా
 అయింది’

ఆమె ‘మా పాటలేమున్నవి లెండి! ఏవో పల్లెసూరి
 పదాలు. పనివాళ్లకు నేర్పితే వాళ్లుకూడా నేర్చుకొని ఆనం
 దించుతారుకదా అని పూసుపోక నేర్పుతున్నామే కాని -’

అతడు ‘అమ్మా, అల్లా అశకండి. పల్లపూరులో మీ
 సంగతి అనుకుంటూవుంటే విన్నట్టు జ్ఞాపకము. మీ భర్తగారు
 చాలా విద్యావంతులనీ, మీరుకూడా ఇంగ్లీషు సంస్కృతము
 బాగా చదుకున్నవారనీ అక్కడివారు చెప్పుకుంటూ వుంటే
 విన్నా. అయినా ఆ పాట పల్లెటూరి పాట యెల్లా అపుతుంది
 లెండి, మీ వంటివారు పాడుతూవుంటే’ ఆమె ‘ఏమండీ
 అల్లా అంటారు, మేము పల్లెటూరి వాళ్లముకామా. మా

తండ్రిగారు రైతు, భర్తగారు రైతు, చిన్నప్పటినుంచి పెరిగింది కేవలము పల్లెటూళ్లలో. కాస్త చదువుకున్నంత మాత్రానే బస్తీ వాళ్లమైపోతామా!’

అతడు ‘దానికేమి లెండి. ఇందాక అబ్బాయి పద్యాలేవో నాన్నగారు నేర్పారన్నాడు. ఏమైనా చదవమనండి. చిన్నపిల్లలు చదువంటే నాకు అమితమైన కోరిక.’

తల్లి ‘ఏది నాయనా బాలచంద్రుడు పద్యాలు చదువు మీ నాన్నగారు నేర్పినవి, వారు వింటారట’ అని బాలుని క్రింద దింపినది.

బాలచంద్రుడు రీవిగా నిలువబడి చేతులు ముడుచుకొని :

‘ఈవిశాలప్రపంచాన నింతదనుక
నందరోవుట్టి గతియించి రేమి ఫలము!
వీరులగు వార లేనాటివారలైన
శాశ్వతులు వారె కీర్తి రాజ్యమున నెపుడు.
శత్రువుల గుండెలవియ దేశంబుకొరకు
ఘోరముగ బోరి పల్నాటి వీరుడైన
బాలచంద్రుండు తన యెలప్రాయమందే
స్వర్గమున కేగి యెన్నేండ్లొ జరిగిపోయె.
నాటి పల్నాటివీరు డొనర్చినట్టి
వేడినెత్తుటి మడుగు లానాడె యింక
అతనిచే కూలినట్టి యోధాభిశనువు
లవనిగర్భంబుతో నాడె యొక్కమయ్యె.

పాడువడె నాటిపల్నాటి పొగుషంబు ;
 చెరగె నావీగు విక్రమచిహ్న లెల్ల ;
 గాని యీనాటికి గూడ వానియశము
 పులకరింపగజేయు నాంధ్రుల యొడిశ్శు.
 వీరుడగు బాలచంద్రుని విక్రమంబు
 వేడ్క నానాడు జూచి పవిత్రమైన
 నాగులేరిప్పుడును సలనాటియందు
 నాయమృత శౌర్యగీతము లాలపించు.
 వీరుడగు బాలకుండుద్భవించి నట్టి
 వెలమకులమెల్ల విఖ్యాతి వెలయు చుండె
 నతని పదధూళిచే ధన్యమైన యట్టి
 వీర మేడపి లోకైక విదిత మయ్యె.
 అతని తలివంశులై యెఱిగొ మునముగిరి
 బ్రహ్మనాయకు, నైతమాంబయు, ధరిత్రి ;
 ఖలముగా కెప్పటికిని వీరులసమాధి
 శౌర్యసుమముల ధర్మవాసనలజమ్ము. ' (గీతామంజరి)

మధురమైన కంచువంటి కంఠమున పాడినాడు.

అతడు 'సెబాష్! తెలివిగల ప్లివాడవోయి. మీకు పేరు
 ప్రతిష్ఠలు లేస్తాడు, అందులో సందేహము లేదు. ఎదైనా బడి
 లోకి వంపిస్తే క్రమమైన పద్ధతిగా విద్య నేర్చుకోవడానికి, రేపు

ఏ బి. య్యో, యం. ఏ. గేనా వ్యాసనడానికి వీలుంటుందిగా, అల్లా చేయకపోయినా ? '

ఆమె 'సడగాలెండి. వీళ్ళ నిల్లా బ్రతుకనిస్తురా ! వాళ్ళ తండ్రి యిదివరకు ఆయన కాలేజీలో ప్రొఫెసరుగా పాఠేనే వున్నారు — యిప్పుడు మాపిల్లలకే ప్రొఫెసరైనారు. ఏదో పదిపుట్ల నేల పెండించుకుంటూ యీ పొలముగట్టుమీద వున్న వాళ్ళనుకూడా పంచమ బాబుణ్ణి పెంచామని, మేము పంచ ములమని వూరువారంతా బహిష్కరించారు. ఇదీ వొకందుకు మంచిదే అనుకున్నాము. ఇక ఈ పిల్లనాణ్ణి బడిలో అడుగు పెట్టనిస్తారూ, ఆ మొనగాళ్ళు. '

అతడు 'ఓహో, అల్లాగటండీ! అయితే నేమిలెండి, ఏపిల్లవాడి వల్ల మీరు చిక్కులుపడతారో, ఆపిల్లవాడిమూలంగానే మీరు శాశ్వతకీర్తి పొందుతారు. బాగావృద్ధిలోనికి వస్తాడుతప్పకుండా'

ఆమె 'కీర్తి యెందుకులెండి. ఈ కుర్రవాడితోనే ఆ ఛాందసులకు బుద్ధి కరిపించాలి అని మా మగవారి అభిప్రాయము. అందుచేతనే ఆయన న్యాయముగా ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ఈ పిల్లవాడికి విద్యచెప్పతూ వుంటారు. ఇద్దరి పిల్లలనూత్ను బుద్ధి, చురుకుదనము చూచి వాళ్ళనాన్నగారు వట్టరాని సంతోషముతో ఇబ్సన్ నాటకములో చెప్పినట్లు 'Then you Shall drive all the wolves out of the country, my boys!' అంటూవుంటారు. అందరము సవ్వకుంటాము' అతడు 'అంతకంటే యేమికావాలండి మీకు ! నిక్షేపమువంటి

సంతానము ; కోట్లధనము కంటే విలువైన విద్యాసంపత్తి అయితే తోడ్కోలు అంటున్నారు. ఎటువంటి తోడ్కోళ్ళూ నా కర్థము కాలేదు. '

ఆమె తెచ్చుకొనిన ఉద్రేకముతో “సంఘము: కొయ్యబూరినసంఘం. క్రూరమైన సంఘం. దట్టముగా ఒక ప్రక్క అడివి పెరిగిపోయి అందులో తోడ్కోలు, యెలుగు బంట్లు స్థిరనివాసము యేర్పరచు కొంటే కళ్ళుమూసుకొని కొయ్యబొమ్మలా నలె ఊరుకున్నారు. ఇప్పటికే అవి చాలామట్టుకు నాశనము చేసినవి. ఇల్లాగే కళ్ళుమూసుకుని పశువులులాగా పూగు కంటే ఈపశువుల నన్నింటినీ అవి తినివేస్తవి. ఇప్పుడా కారడవిని కొట్టివేసి ఆ క్రూరజంతువుల్ని — కొన్నిటిని నాశముచేసి—కొన్నిటిని నమద్రములోనికి తరిమివేసి—ఈదగలిగితే యీదుతవి లేకపోతే చస్తవి — మరలా దేశమంతా సస్యశ్యామలము చేయవలి. ' అని రస బీరావేశము గాంచి తానే నవ్వుకొనినది. బాలుడు 'అమ్మా, అడివి నేనుకూడా కొట్టివేస్తా. మొన్న నాన్నగారు బ్రహ్మజెవుడు తుప్ప కొట్టి వేస్తావుంటే నేనుకూడా కొడవలిపట్టుకొని పరపర సరికివేశా. యేం అమ్మా, నేనుకూడా నీతో రానా అడివి సరికడాసికే'

తల్లి “వద్దుగానిలే నాయనా, నేను వెళ్లేటప్పుడు — (గభీర వదనమున) అయ్యా, దేశమంతా మూర్ఖులు. నూటికి తొంబది తొమ్మిండుగురు పరమపశువులు. ఎవ్వడైనా ఒక్క వ్యక్తి మానవుడుంటే అతడు నిద్రబోతూ వుంటాడు. ఈ తొంబది

తొమ్మిండుగురే సః ఘాన్ని, దేశాన్ని నడుపుతున్నారు. ఆ
వాక్కాడు తెలిసివుండికూడా 'ఎదుగురాడుమాట' అని చెప్పి
తానుకూడా పశువులలో చేరిపోతాడు. ఇదంతా మార్పుకావ
డానికి కొంతకాలము వడుతుంది - అయ్యా లేకపోతే చూడండి,
ఈ పసిబాలుణ్ణి చేరదీశామని ఈమూర్ఖుల కింతపట్టు ఎందుకూ !
అందరిలోనూ వెలిగే వెలుగు వాక్కంటే అని ఆమూర్ఖులకు
తెలియచెప్పితే మాత్రము తలకెక్కుతుందీ? నూర్చునకి కిర
ణములెల్లాగో మనముకూడా పరమేశ్వరుడి కల్లాగు అని మా
మగనారు అనేకవిధాల ఆమూర్ఖులకు చెప్పి చూశారు. పశు
వులకు మనుష్యుల మాటలేమి అర్థమవుతువి, పోనీ మీగే
చెప్పండి!"

34403

అతడు 'అవునండి. ప్రపంచము. ఎదురుచెప్పితే కష్టాలున్న
మాట నిజమే. ఏమి చేస్తాము!' 554 533/500 - 5

ఆమె 'ఏమండీ, మీరుకూడా అల్లాగే అంటారు. చూస్తూ
చూస్తూ విషము తాగమంటే యెల్లాగండి! అల్లాగై తే కుక్క
లకు, కాకులకు, మనుష్యులకు తేడా యేమున్నదీ! కొన్ని
విషయాలలో ఈమూర్ఖులకంటే కుక్కలు, కాకులు సయమని
సిస్తవి. - అయినా యిప్పుడేమనుకుంటే ప్రయోజనమే
మున్నదికాండి! చేనేరీతిగా చేయనలెగాని. గేవు ఈకుర్రవాడే
వాళ్లకళ్లు తెరిస్తే అప్పుడు మేలుకుంటారు.'

తల్లి ఉద్రిక్తయై మాట్లాడుటగని, అంతవఱకు పరాయత్న
చిత్తుడైయున్న బాలుడు ఆమె చెంగువట్టుకొని 'అమ్మా, ఆయ

నతో ఎందుకే అంతకోపముగా మాటాడుతున్నావు? రఘుదీని తీసికురానా యేమిటి? అదే వెళ్లమని చెబుతుంది, మనమూ 'దెప్పడమెందుకు' అన్నాడు.

వారిద్దరు నవ్వుచు:

ఆతడు 'గడుసువాడవోయి, చందా'

ఆమె నవ్వుచు : 'ఆయన నాళ్లవూగు, పెద్దపట్టణం తీసుకు వెళ్లి పెంచుకుంటారట వెళతావా?'

బాలుడు ఊఁ, నాకేఁ వెళ్లదాకా. ఇక్కడైతే నాన్ని గారిదగ్గర చదువుకుంటా, కోతికొమ్మచ్చి ఆడుకుంటా, నాపెంపుడు పొదకోడి నేమిచేయమంటావు? మరి దానిలో ఎవగు పరిగెత్తుతారు - అమ్మా, నేనెల్లి తే పాప నవరాడిస్తారా?'

తల్లి 'రఘుడి ఆడిస్తుందిలే. లేకపోతే చందమామకిస్తే అది ఆడిస్తుంది.'

బాలుడు 'నేనూ చందమామకే, నాకే యివ్వరామా! నేను తీసుకెళ్లి చిలకలకిస్తే అది జాగరాయలు పండువి పెడతవి. ఎంచక్కగా తిని మల్లా నాదగ్గర కొస్తాడు. మన తెల్లవు పాలిగ్ని పెంచి, దానిదూడ, నేను, పాపాయి గంతులేస్తూ దాగుడు మూచి ఆడుకుంటాము.'

తల్లి 'ఆటలో తల్లి యెవరుంటారు మరి మీకు?'

బాలుడు 'మన సంగీతపుచెట్టు చిటారికొమ్మల్లో గూడుపెట్టిన కాకిపిల్లలతల్లి మా ఆటలోతల్లి. అవన్నీ నీకెందుకేమిటి? నీవు మాజతలేనన్నావుగా, నన్ను ఆయనతో వెళ్లిపొమ్మన్నావుగా.'

తల్లి 'లేదయ్యా, అల్లా అసలేదు. నిన్ను నేను విడిచి పెడ
తానా ఆయన యివ్వమంటే మాత్రము. మనమందరమూ
రేపు ప్రాద్దుడు దాగుడుమూచి అడుకొందామని' —

అతనివైపు తిరిగి 'అయ్యా, మీరు పాటవిందామని వచ్చి
స్లూ కనిపిస్తుంది. అక్కడికి వెళ్ళదామిరండి పల్లెటూరి పాట
ఎల్లావుందో చెప్పుదురుగాని.'

మువ్వరు బయటికి వచ్చినారు.

కోకిలరాగము. పెద్దకుమారుడు కిళాయుక్తముగా మధుర
మందముగా, అగి అగి వీచుచున్న పెనుగాలికెగయు జలశరంగ
ములవలె నడుమ నడుమ కిరము విసరచు ఉత్సాహోద్వే
గముతో, ఉన్నీల నేత్రములతో లేత అరటి మువ్వలవంటి
చేతులు ఊపుచు ఈరీతి పాడుచున్నాడు:

'ఈచిన్ని సెలదోళ్ల

నీకొండ కోసనే

ఎండిపోనీ వోయి

దేవా! దేవా'

నీయివ్వు మైనచో

నీప్రేమ రాశిలో

నిండిపోనీ వోయి

దేవా! దేవా!'

ఊడ్పుకలైలు కూడా అంత ఉత్సాహోద్వేగముతోనే
మధ్య మధ్య బడలికచే గొంతు నొక్కి నొక్కి ప్రతిపదము
ప్రతిధ్వనించుచున్నారు.

చిన్ని బాలుడు పరుగునవెళ్లి పసిపాప (౧౩)లో దాచి వచ్చిన మణుగుబూరి పట్టుకొని, 'అమ్మా' - అని ప్రశ్నా ప్రకాశితమైన కనులతోనే అగిగి అనుమతిపొంది ఎగిరి గుమలుట మొదలు పెట్టినాడు.

ఆమె 'అయ్యా, యిటు దయపడుండి' అని, పసిపాప దగ్గరి కాతని తీసికొని వెళ్లి అచట కూసుచుండజేసి తానుకూడ రెండుబారల దూరములో పసిపాప ప్రక్కలో గూసుచుండి, 'అయ్యా, మాకేమున్నది, రైతులకు భూదేవి తిట్లు పది వేళల పచ్చగావుంటే చూడడమే పండుగ. పచ్చని పొలము బంగారురంగుగా మారినదా అంటే సంక్రాంతిపండుగ వస్తుంది; యిక అప్పుడు పాటకజనమేమిటి, పక్కారయితూ బిడ్డ గేనుక బిల్లుమరచి పండుగ జరుపుకుంటారు. కొందరు కోడి పండాలు, కొందరు పొలిమేరమ్మకు వేటపోతులు, వచ్చేకూకుళ్లు, అల్లుళ్లు - యిదే రైతులకు పదివేలు. ఇక మేమో ఆసక్రాంతి పదిరోజులు మామగవారి పెత్తనముక్రింద ప్రార్థనలు - పొలము బాగా పండించి వర్షములు సమృద్ధిగా కురిసింది తన సంతానాన్ని ప్రేమదృష్టితో ఆశీర్వదించినందుకు ఆపరమపితకు నమస్కారము చేస్తాము. మా పనులుచూచి నాల్గు మేనుసిగ్ని వాళ్ళనుంటారు. వాళ్ళ క్రూరమైన నీచమైన కోడిపంగాలు, అమ్మవారికి కల్లు వోరబోయిడము యిటువంటివి చూచి మేము చిరాకు పడతాము. ఏమన్నదండీ మరీ ఈకాలనక్రింద పూళ్లలో తృణకాష్ట జలసమృద్ధిగా వుండడము, ఈపశువులను

సరియైన ప్రోవలో నడివే పశుకాపగి లేక పోవడమునల్ల కిన్ను మిన్న గానకుండా వున్నాను. ఏమైనా, ఎంతచెడినా బస్తీవాళ్ళ కంటే చాలా ముసుగులు వీళ్ళు సయమేలండి. ఇప్పుడు కాక పోతే వొకప్పటికైనా మోక్షమున్నదని ఆశిహొక్కినా వుంది.'

అత డేమియో ఆలోచించుచు నినుచున్నవానివలె సంతద నుక కూరుచుండి 'అయితే యేనుమ్మా, కడమా పొలాలేవీ అంత పచ్చగా వున్నట్టు కనిపించవు; ఈచుట్టుప్రక్కల అప్పుడే పూడ్చివేసినట్లు కనిపిస్తుంది యేమి కారణము!' అన్నాడు.

ఆమె 'చెప్పడము లేదండి. పొలము చక్కగా దుక్కి దున్ని బాగ్ర త్తగా వొళ్లువంచి దమ్మచేసి ముదురుగా వూడిస్తే భూమా పాడుకాదు, పంటా బాగా పండుతుంది ఈచుట్టూ పచ్చగా కనిపించే దంతా మనదే. దీన్ని దేవుడుచెర్వుపొల మంటాము; ఇది అరవయి యెకరాల ఖండిక. అందరికన్నా ముందుగా ముదురుగా వూడ్చవలి అని మా మగవారి పట్టు. ఈయేడు అల్లాగే చేశాము. నిరుడు ఈ కనిపించే ఆరుమడులూ చెరుకు వేయడము నల్ల కొంచెము చెల్లాచెన్నైనగి. ముందు యీ మడులు బాగుచేసి మరి తర్వాత తక్కిన మడులు దమ్మచేశాము. అదృష్టవశాత్తు నిరుడు చెరుకుపంట సమ్మర్చగా ఎండింది: ఎదిగాళ్లు చేతిలో మోసాయి. ఆపై సంవత్సరము - ఆ యీశాన్యపుమూలగా మూతచెట్టువున్న గట్టు జూశారూ, అక్కడ సామర్లకోట ఘరమునుంచి తెప్పించి త్రొత్తరకము అరటిచెట్లు వేశాము. ఓపికతో, చెమట వోడ్చి

యింద్రమూ కూడా అందులో పనిచేశాము. కిన్ను చెడిగోట్ట
ట్టుగా కంపిసి చక్రకేళీగెలలు కాచినవి, ఇల్లాగే శ్రద్ధగా పని
చేసుకుంటే ఫలము దక్కుతుంది. మావూరివాళ్ళకు భూదేవి
మాటే మరుపుకు వచ్చి మత్తెక్కి రెండురాళ్ళు చేతిలో వేసి
కొని బస్తీమీద పడి నానా పాడు అవుతున్నారని చెప్పలేద
టండీ. పొలమంటే, హాయిగా మెల్లగా పనిచేసుకుంటే
యెంతో దయతో అది ఫలితము చేతి కందిస్తుంది ఈ కాస్త
పనికూడా మా రైతుపోకిల్లాలకు భారమైపోతుంది. కోశ
లైన తర్వాత దంటుతడుపు పెట్టే పొలాలకు దంటుతడుపు
పెట్టవలి, మెరకవేసిన ఒడ్డుమళ్లు మరమ్మత్తు చేయవలి,
గొర్రెల పెంట కట్టేదానికదీ, పాటిమట్టి పోయవలసిన దాని
కదీ, మెరకపల్లాలు బాగుచేసుకోవడము, ఆకుమళ్ళ చెగువు
మెరక వేస్తే మళ్ళీత్రవ్వించడము, విదికిపోయిన గట్లు మరలా
పోసుకోవడము - ఒకటేవిటండీ వేయిన్నాగు పనులున్నవి
భూదేవికిచేస్తే. గట్లపైను ఒనుపు, కంది, వేస్తే, పెండుతుంది.
పొలము గొడ్డుతోక్కి పాడుచేయకుండా కనిపెట్టి జాగ్రత్త
చేసుకుంటే భూమి పాడవ్వదు. ఇవన్నీ చిన్నవిషయాలే.
అందుచేతనే మరీ యెక్కువశ్రద్ధతో గమనించవలి. మా మగ
వారు జాగ్రత్తగా యివన్నీ చూసుకుంటారు, నాకూ పట్లలకూ
చదువు చెపుతారు, కోఆపరేటివు యూనియనుపని చూసు
కుంటారు. ఇప్పుడు బిల్డింగు సొసైటీ వొకటి పెట్టవలి అని ఈ
నడుమనే ఇంగ్లండుకు వ్రాసి నేషనల్ బిల్డింగు సొసైటీవారి దగ్గ

ర్నుంచి యావత్తు భోగట్టా తెప్పించారు. ఏదో యీవిధముగా క్రింద పడుతూ, మీదపడుతూ కాలము వెళ్ళబుచ్చుతున్నాము.'

అతడు 'అబ్బా, ఎన్నివిషయాలు క్రొత్తవి, తెలిసిన వండీ యీరోజున. మీవంటి స్త్రీలు వదిమందివుంశే దేశము బాగు పడదటండీ.'

ఆమె 'నాశక్తియేమున్నదండీ. ఆయన అన్నీ శ్రద్ధతో నాకు బోధచేస్తూ వుంటారు. అవన్నీ మనసుకు పట్టించుకుంటాను. చేయగలిగినంతా పాటుపడుతూ ఉంటాను.'

అతడు 'అయితే యేమమ్మా, ఎంతత్పత్తి, ఎంత ఆనందము ఈపనుల్లో ఉన్నప్పటికీ ఈ నడిదీవిలో మానవ పురుగు సంబంధము లేకుండావుంటే లోకముతో సంబంధము తెగిపోయినట్లూ, వొంటరితనముగాను బెంగగాను ఉండదూ! మీరేమో మీ పొలాలేమో అయితే ప్రపంచమెల్లా నడుస్తూందో ఏమేమి రోజు రోజుకి క్రొత్తవిశేషాలు జరుగుతున్నవో తెలియకపోతే నడినముద్రముమధ్య దీవిలో వున్నట్టు కష్టముగానూ, లోటుగానూ అనిపించదూ?'

'ప్రపంచపుసంగతులు తెలీక యేమండీ! ఆంధ్ర, కృష్ణా, ధర్మసాధనీ పత్రికలు, ఇంగ్లీషులో బాంబాయి టైముస్ పత్రిక, హిందూపత్రిక, మోడరన్ రివ్యూ వస్తవి. ఇవి నన్ను, పిల్లలను, పనివాళ్ళను యెదటకూర్చోబెట్టుకొని ట్రయిన చదివి వినిపిస్తూ వుంటారు. ఇంకా విదేశాలనుంచికూడా పత్రికలు వస్తవితెండీ.'

అతడు 'ఓ, అల్లాగటండీ. అయితే కేవలము స్వర్గలోకమండీ మీది. ఏమేమి పత్రికలు వస్తనండీ, విదేశాలనుంచి?'

ఆమె 'అమెరికానుంచి లిటరరీజెస్టు, ఫిజికల్ కల్చరు, ఎగ్రికల్చరీస్టు, ట్రూస్టరీ, ఇంగ్లాండు దేశంనుంచి మాంచెస్టరుగార్డియను, అవుట్ లైన్ టీట్ బిట్స్, టాప్సు లండన్ కంట్రీ హోమ్స్, ఆర్గోసి పత్రికలు ఆదివారమునాడు సారిన్ మెయిలులోగానె పస్తూవుంటవి. ఏవో యివీ అవీ చదువుకుంటూ, కబుర్లు చెప్పుకుంటూ మధ్య మధ్య పొలముపని చూసుకుంటూ - పిల్లలను సగ బెట్టుకుంటూ గడుపుతున్నాము - అన్నట్టు మరిచిపోయినాను, పూలతోట చూపిస్తాను రండి' అన్నది.

ఆమెవెంట నాతడు, బాలచంద్రుడు బయలుదేరినారు. రెండు అడుగులు వేసినతర్వాత బాలచంద్రుడు పట్టుకొనిన తల్లి చిటికెనవ్రేలు వదిలి రెండు గంతులువేసి ప్రత్యేక మేర్పరుపబడిన గూటిలోనున్న పొదకోడిని పట్టుకొనినచ్చి తల్లికెదురుగా వెళ్ళి ఆమె నాపుజేసి కోడి రెక్క విడదీసి పట్టుకొని 'అమ్మా, నాకుకూడా యిటువంటి రెక్కలేవుంటేనా చెట్లు ఎక్కకుండానే, నేరేడిపల్లూ, తాటిపల్లూ, కొబ్బరిబొండాల్లా కోసుకొచ్చి ఒక్కగంతులో నీకివ్వకపోయానా—అమ్మా, యింకా యేమిచేస్తానో తెలుసా ఎప్పుడు బెంగళుడికే అప్పుడే నాన్నగారిదిగిరి కెళ్ళి ఆకుమళ్ల చెరువులో వాల్తాను' అని ఆమె చెరగు పట్టుకొని లాగుచు ఆమె కనుబొంక చూచుచునే అన్నాడు.

అశ్వను 'ఎక్కడ నీవు ఉన్నావో నెక్కి ఎగిరి రూగాను మూసూరికి
(కోవ చెవుల)'

బాల (అని) నెక్కి 'మెగరిడి మీ పోయిస్తాను మీరూగు
చచ్చి' అని నా కేటునిని, యాపాటికా బావకోడు అని లజ
పతిగాయని యెదురోమ్ముమీది కొట్ట చిలిన పాణి --'

తల్లి 'బాలా—'

బాల 'లేదండి, పోనీలేండి, ఆరోజున లజపతిరాయి చచ్చి
పోయాడని తెలియంగానే మాయమ్మ, మానాన్నగారు
ఎడ్పారండి. నేనుకూడా యేడ్చానండి! పాపం—'

తల్లి నవ్వుచు సంభాషణ మా ర్చే యుద్దేశముతో 'పొద
కోడినెక్కి చందమామదగ్గరికి వెళ్ళరాదూ, నీకు పెద్దన్నయ్య
అవుతాడుగా అతను' అన్నది.

బాల 'అవునమ్మా, నిన్న చందమామ మేఘాలతో
పరిగెత్తలేక వెనక పడిపోతే మనమంతా చూచి నవ్వుకో
లేదూ! ఏమి పిచ్చి అన్నయ్యా యింతేనా నీవన అని చెప్పి
వద్దామనుకున్నా కూడాను—అమ్మా, అటుచూడు కొండ
మీద నల్లమబ్బులు ఎల్లాపరుగెత్తుతున్నయో! వాటితోటి
సమానంగా భూమిమీద నేనూ పరిగెత్తగలను.'

నూతనుడు, ఆమె కూడ ఒకేసారి అశ్వమువంక జూచి :

ఆమె 'ఎంతలో నుబ్బులు క్రమేసివయి'

అతడు 'అవునండీ, ఈ మాటలనందడితో మనము చూడనే
లేదు' అన్నాడు.

బాలచంద్రుడు గంతులుకేయుచు అమ్మా 'చినుకొండ
వడుతున్నయ్యే' అని

'వాగ్గులు కురివాలి

వరిచేలు ఒండాలి

మాగరిసె నిండాలి

బుడుగో! బుడుగో!

సూర్యుని దంపాలి

మాయమ్మ వండలి

మాబొజ్జ నిండాలి

బుడుగో! బుడుగో!'

అనుచు సరుగెత్తి పోయినాడు.

చటాలున వెనుకకు తిరిగివచ్చి బాలచంద్రుడు 'అమ్మా!
వాన కురిస్తే నేలంతా తడుస్తున్నది; కొండ తడవదేమే'
అన్నాడు.

తల్లి 'కొండ తడవదు నాయనా! అక్కడ సూర్యుడుండి
తడవకుండా కాపాడుతాడు.'

౨

మొకరమూలమీదనే ఆధారపడియున్న పాకలో నొక యెత్తు
శీటపై నా నూతనపురుషుడును, కొబ్బరియాకు చాపపై
నామెయు, నామె యొడిలో బాలచంద్రుడును గూరుచుండి

యున్నాడు. దేవుని పాపములను మూలగొందిన నామహర్షియు
 ననుగు తొండములను నొదిగొనలను జూచి మన గ్రహస్థుల ము
 చుండుటచే నామహర్షి నొదిగొనలను నొదిగొనలను నొదిగొనలను
 అకల అకల అకల పార్వతీ దేవి కృష్ణకుమారుని మూలచొప్పున గల
 గలముని నొదిగొనలను ఒక్క గొతులతో నొదిగొనలను నొదిగొనలను
 నారు. పసిపాపను నొదిగొనలను నొదిగొనలను తల్లి యున్న పాక
 లోనికి జనినాడు. వెంటనే తల్లి గండునెళ్ళుతో తనక్రిందిపెదవి
 నొక్కినది పుత్రుని రాకగాంచి. అ దెగడులతో బాలుడు
 గ్రహించినాడు. చంటిపిల్ల నొకచో ఈతయాకుల చావపై
 గుడ్డలువరచి పరుండబెట్టి వెళ్ళి తల్లివెక్కనే ఆసీనుడైనాడాతడు.

బాలచంద్రుడు తల్లి గుండెలోనుండి లోచి వెళ్ళి చంటిపిల్ల
 వద్ద కూరుచున్నాడు. నాని అటులనే జోరుమని కురియు
 చున్నది. నడుమనడుమ మెల్లగా ఊలుములు, తలుకు తలుకు
 మని మెలుపులు.

తల్లి 'మా పిల్లలకు వాన అంటే చాలా యిష్టమండీ. శ్రాత్ర
 వారు మీరున్నారని అగినారు గాని లేకపోతే ఈసరికి బట్ట
 లన్నియు తడుపుకునేవుంటారు. నామట్టుకు నాకు కూడా వాన
 కురుస్తూవుంటే యెక్కడలేని సంతోషము, ఉత్సాహము కలుగు
 తుంది. జోరుమని వాన కురుస్తూఉంటే ఏమో పరమేశ్వరుడే
 తనకరుణావృష్టి కురిపించుతూ ఉన్నాడా అనిపించుతుందండీ,
 అదేమో కాని.'

అతడు 'అవునమ్మా, వానలు లేకపోయినా, సూర్యుడు లేక
 పోయినా మనుష్యులగతి యేమయిపోవలసిందీ ! పంటలు బాగా

వండుతయి, వదిమంది కడుపునిండా భోంచేస్తాడు.' పెద్ద వాడు 'ఈ మధ్య అమెరికావారు వాన కురిపించే యంత్రము, కని పెట్టినారండీ మీకు తెలుసుకో లేదో! యంత్రము పైకివెళ్ళి లక్కడి గాలిలోవున్న నూక్కుమైన నీటిబిందువుల నన్నిటిని చేరదీసి వర్షము కురిపిస్తుంది. '

బాలచంద్రుడు 'దాని జోలి నా కెందు కన్నయ్యా! చల్లగా వాన కురుస్తూఉంటే మన ముతకబట్టల్లో యెంత వెచ్చగా ఉంటుందో చూడు, కుంపటిదగ్గిర, చలిమంటదగ్గిర కూడా అంత హాయిగా ఉండదు. '

నూతనుడు 'అయితే యిందాకనే మిమ్మల్ని అడుగు దామనుకొని మీరేమనుకుంటారో అని అడగలేదు; యింత నాజూకుదనము, చదువు వున్నటువంటినారు మీరుకూడా యిటువంటి మోటుగుడ్డలు వేసుకోవడము చూస్తే నాకు గిట్టిన వస్తుంగచ్చూ, మీరేమన్నానకే. అల్లావై తే మీరు స్వదేశీ వారా యేమిటి?' అనిపరిహాసాత్మక మైన చిరునవ్వు నవ్వినాడు.

ఆమె 'మే మే యేమిటి, మీరు మాత్రము స్వదేశీవారు కారా! మనము విదేశీవాళ్ల మెల్ల అపుతాము, యీగడ్డ మీదపుట్టి యీగాలిలో పెరిగినవాళ్లము. '

అతడు 'అదికాదండీ నేనన్నది. అయితే మీరుగాంధీగారి శిష్యులూ యేమిటి అన్నమాట. '

ఆమె (నవ్వుచు) 'ఓహో, అదా మీఅర్థము. అల్లావై తే ఒక విషయములో మేము గాంధీగారి శిష్యులమే, గుడ్డలు

వేసుకోవడములో, మీ వంటివారిని కూడా యీమోటు కద్దరు బట్టలు వేసుకోమని బతిమాలుతాము. ఈముతక బట్టలు మనము వేసుకోవడమంటే సగిమంది కూడా లేని వాళ్లకు అన్నము పెడుతున్నామన్నమాట. మనదేశ మెంత బీదదేశమో మీకుమాత్రము తెలియదా యేమిటి? మావంటి ఆడవాళ్లు చెప్పవలెనా.!

అతడు 'అదియేమో కాని గాంధీ మాటాడితే 'రాట్నం, రాట్నం' అని కలవరించడము చూస్తే నాకు నవ్వువస్తుంది.'

ఆమె 'అవును మీ వంటివారికి నవ్వు రావడములో ఆశ్చర్యములేదు, విదేశీయులు కూడా ఆతని మహత్వము తెలుసుకొని పూజాదృష్టితో చూచుతూ ఉన్నప్పుడుకూడా. గాంధ్రు, గ్రాండుమని మీదవడే సింహాన్ని ఒక్కపోటుతో చంపే బలాధ్యుడు కూడా వుండుపై వ్రాలి బాధకలిగించే ఈగలను పట్టుకోలేక పోతాడని మీకు తెలియని సంగతా! 'బలవంతమైన సర్పము చలిచీమలచేత జిక్కి చావదెనుమనీ' అని చిన్నప్పుడు చదువుకున్నసంగతి మరచిపోయారూ?'

అతడు 'ఎంత అలోచించినా నాకీ కద్దరు ధరించడమెందుకో అర్థము కాదమ్మా! మొన్న మొన్నటివరకూ జర్మను మహాయుద్ధముతో దేశమంతా అట్టుడికినట్లు ఉడికిపోయింది. మల్లీయీ నాన్ కోపరేషన్ బయలుదేరి దేశాన్నంతా శృశానము చేసివేస్తూంది. ఉద్యోగము చేసుకొని పదిడబ్బులు గడించి కుటుంబాలను పోషించేవాళ్లంతా ఉద్యోగాలు మానివేశారు,

చదువుకునే పిల్లలు బస్సు నెలగబోట్టనేశారు. ఉన్న విలువగల బట్టలన్నీ తగలబెట్టుకొన్నారు. కాని ఏదాని ఆర్జున అయినా ఉన్న కూడా తగలబెట్టుకొని అది ఎవరి శంఖపులతో పులిచుంటే పుండేట్లు కనిపిస్తుంది వీళ్ళంతా. ఈనడకేయింది : ఉభయ భ్రష్టుత్వము ఉపరి సన్యాసమూ చిల్లి గిన్నెలైనా చనికి రాకుండాపోయారు వీళ్ళంతా. ఎవరో గడుసుసాల్లమూత్రము కాంగ్రెసు సమాలుచేసిన కోటి నూపాయలు వాడిలో పోనుకొని దారితీశారు. కడమా వాళ్లు తెల్లయుగాలు వేశారు. ఒక కథ ఉన్నదిలెండి : బాగా బలిసివున్న నాక నక్క కటకటాలు వున్నదొడ్డిలోని ద్రాక్షపళ్లు తినడానికి ప్రయత్నించినదట. లోపలికి ఎల్లా వెళుతుంది, కటకటాలలో నుంచి దూరలేదు బలిసివున్న శరీరంతో. అందుకని మూడు రోజులు ఉపవాసంచేసి బక్కచిక్కి కటకటాలలో నుంచి దూరి తృప్తిదీరా రోజులంతా ద్రాక్షపళ్లుతింది. మళ్ళా బలిసింది. బయటికి వద్దామంటే పట్టదు. మళ్ళా ఉపవాసముచేసి బక్కచిక్కి బయటపడింది. ఏమిప్రయోజనము? అల్లావుంది శుదకు ఎందుకూ చెల్లకుండా పోయారు. హాయిగా శాంతియుతముగా దేశముంటే ఈ నాన్కోపరేషనేమిటి, బట్టలు తగలబెట్టుకోవడ మెందుకు? కడుపులో చల్లకదలకుండ పడివుండలేక యీ గోలలంతా యెందుకో వీళ్ళకి? '

పెద్దకుమారుడు 'నక్కకథకు నాన్కోపరేషనుకు సంబంధ మేమిటో నా కథము కాలేదు. 'కడుపులో చల్ల కదలకుండా,

వుండడుగుంటు : గాడిదలు, గుక్కలుచేసే వనిలదే. నాటికి
 నానలసిన దేనితో తినె యిటులాటు దొడ్లు 'ప్రసవము'లో
 నా లేమి ని' అన్నట్లు 'పుట్టింది, చచ్చింది' అంటూనే అల్లాగు
 చస్తాని. మనమో మనుష్యులము. జంతువులవలె ఎల్లా
 వుండగలము? అయితే యిక వాటికి మనకూ భేద
 మేమిటి? జీవితోన్నతి-రోజుగోజుకి శౌన్నత్యము కోసము
 మానవులకు పిపాస స్వభావసిద్ధముగానే వుంది. ఆ పిపాస తీర్చు
 కోవడానికి, జీవితోన్నతి పొందటానికి ఎటువంటి కష్టములైనా
 పొందవలి. తాళ్లవలె అప్పలవలె మన మూరుకుండలేము.
 మనము సజీవులము. మన రక్తనాళాలలో వేడినెత్తుకు ప్రవ
 హిస్తూ ఉన్నంతకాలము, మనలో దివ్యతేజస్సు వెలుగుతూ
 ఉన్నంతకాలము, జంతువులవలె, తాళ్లవలె ఊరుకుండలేము.
 పైమెట్టు ఎక్కడానికి, చేతినుండి జారిపోయిన, లాగుకొని
 పోబడిన స్వేచ్ఛామృతముకోసం-ఆజ్యోతికోసం పోరాటము
 జరుగుతుంది. జరగవలసిన అవసరము ముమ్మాటికి గలదు.
 ఏమో ఎవరో పరిపాలిస్తున్నారు, కాస్తతిండి పడవేస్తున్నారు -
 పడివుండరాదా అనవలసింది మీవంటివారు కాదు. వాళ్ళు
 వేరే వున్నారు. జర్మను యుద్ధమైంది. మళ్లా ఈ పోరాటము
 అలాగే యెందుకు పిచ్చివాళ్ళు కాకపోతే అంటారా? మను
 ష్యులు, మనుష్యులు కత్తులు, తుపాలు పట్టుకొని యుద్ధము
 చేయడము లేనంతమాత్రానే శాంతి కలుగుతుందీ. శాంతి
 అంటే అదికాదు. యుద్ధము అయిపోయినంత మాత్రాన

శాంతి దేశానికి లభించలేదు. అది ఆత్మలోనుంచి-సంస్కారమువల్ల ప్రసాదింపబడుతుంది. బహిఃప్రపంచము, కొంతవరకూ దానికి సాయపడుతుంది. నిరసభిక్తమైన, నిస్తులమైన శాంతి దేశానికి ప్రసాదించడానికే ఆ మహాత్ముడీ యుద్యమాన్ని బయలుదేరదీసింది. ఇది ఒకానొక మహాత్మ్యప్రమైన సాధన. ఆత్మోన్నతికోసము, జీవితోన్నతికొరకు. Spinoza చెప్పాడు 'For peace is not the absence of war' అన్నా నిన్న నాన్న గారు చెప్పారు దాని తరువాతి వాక్యమేమిటి ?

తల్లి 'It is the virtue that is born of the vigour of the soul' అని Tractatus Politicus లో వుంది. బాలుడు 'అవును, అవును వినండి మళ్లా వొకసారి, It is the virtue that is born of the vigour of the soul, అన్నాడు Spinoza అనేఒక గొప్ప డచ్చివేదాంతి. అంటే ప్రతీ ఆత్మ ఉన్నతినందవలె. అప్పుడు శాంతి ప్రశాంతి. అంతవరకు కష్టము, సుఖము, ఆనందము, దుఃఖము వీలేవు. అటువంటి virtue, ఆత్మోన్నతి కోసమే ఆమహాత్ముడీ యుద్యమానికి ప్రాణముపోసింది. ఐదేళ్ళియల పరిపాలనలో రివ్యూయై, నిష్టామై, నిష్ఠలులమై ధర్మజ్ఞానములేకి పరమేశ్వరప్రసాదితమైన స్వాతంత్ర్యము గోల్పోయియున్న జాతికి ఆత్మోన్నతి యొక్క డిదీ. లేకపోలే? ఇవన్నీ - యింకా మన ఊహకుకూడా అందని వెన్నో లోతుగా ఆలోచించియే ఆమహాత్ముడు ఈయుద్యమము బయలుదేరదేశాడు. మనము విజయము పొందినప్పుడే అన్నాడు

నిష్కారణముగ, నిర్విణ్ణులై, నీరవులై, క్రూరముగా, నీచముగా జలియనువాలాబాగులో ప్రాణములు గోల్పోయిన ఆపరమ భాగవతుల ఆత్మలు శాంతి నందుతాయి. అనాడే ఆదేశీయ సోదరుల పవిత్రాత్మలు ఆనంద ధామము చేరుతాయి. అంత వరకు మనకూ వాణ్ణి కూడా ముక్తిలేదు. '

అంతటి చల్లని వాతావరణమున గూడా ఉద్రేకముచే చెమటలు గార్చుచున్న పుత్రునిగని ఆమె చిరునగవుతో, 'తండ్రీ, అంతలోందర పడకూడదు, ఇతరులతో మాట్లాడేటప్పుడు. ప్రశాంతముగా వున్న చిన్న తటాకములో ఒక తాయి పడవేస్తే నీరంతా అల్లకల్లోలమైనట్లు, ఆయనేదో అనేటప్పటికి అంత ఉద్రేకం పొందినావు. అగ సరికాదు. ఒక్కొక్కప్పుడు కేనుకూడా యీవిషయమైయే చాలా పరితాపపడుతూ వుంటాను. మీనాన్నగారో, ఆయన హృదయం సముద్రమువలె అనంత గంభీర మయినది. అందులో ఒక బెడ్డ కాదు ఏనుగు దూకినను చలించక అటులే వుంటుంది. నీ దృష్టిలో ఆ యాదర్శ ముంచుకోవలె. ఎవరితో ఎప్పు డెల్లా మాట్లాడవలెనో కూడా నీకు నాన్నగారు చెప్పే వున్నారు.' అని మరల రెండువ్రేళ్ళతో తన పెదవి నొక్కుకొన్నది.

బాలు డేమియు మాటాడక చిరునగవు తోడనే ఊరు కున్నాడు.

బాలచంద్రుడు 'కాంగ్రెసుసొమ్ము దొంగతనముగా తిన్న వాళ్ళంతా రాంబొందులకన్నా నీచులని నువ్వే చెప్పువు కాదమ్మా.'

తల్లి 'అవునునాయనా, ఎంతోమంది మహావీరులు దేశం కోసము, మానవత్వము గాంధీమహాత్ముడు లెచ్చి పోతు మెత్తి లే బంటిమీదినగలు, గట్టుకునేబట్టలు అన్నీ తీసి, దిగులు మంగళసూత్రాలు కూడా తీసివదిలి త్యాగము గనబరుచిన మహా త్యాగమూర్తు లెచ్చిన ధనం వారించిన వాళ్ళు మన దృష్టిలో రాంబాండులకంటే, రాక్షసులకంటే నీచాలు, క్రూరులు కారా మరి? వాళ్ళకు హృదయంలేదు. ఒకవేళ ఉన్నదా అది రాతితో చేయబడ్డదే. వాగ్దేవీ ఈయన దృష్టిలో గడుసువారు, కమనీయ కీర్తులు, పాపం!'

అంతవరకు వర్షమువైపు, ఆకసమువైపు చూచుచు ఆ సుమాట లాడించుచున్న అతడు 'వాళ్లు ఏమైతే మనకేమి లెండి. ఏదో మాటవరుసకన్నానుగాని నేనుమాత్రము వాళ్ళ పని హర్షించుతానా అంతమంది ముందువెనకా చూడకుండా త్యాగముచేసిన సొమ్ము హరించారంటే - కాకపోతే నా సందేహ మేమిటంటే అటువంటి దొంగలు, నీచులు - ఇందాక మీరే అన్నారుగా నూటికి తొంబయి శోమ్యంపగురు మూర్ఖులని - యిటువంటివాళ్లు యింతమంది వుంటే ఒక్క గాంధీమహాత్ముడుతోటి - మీవంటివాళ్లు పట్టుదల గలవాళ్లు పట్టుమని పదిమందిలేరే - యింత చిన్నసంఖ్యతో స్వరాజ్యం యెల్లావస్తుందా అని నాసంశయం. ఒకప్రక్క హిందూమతా మృదీయులు, యింకొకప్రక్క బ్రాహ్మణులు, క్రిష్టియన్లు, మరయొకప్రక్క పంచములు, క్రైస్తవులు పోట్లాటలు.

పోనీ యివి అంత లెట్టచేయతగినవి కావు అనుకుందామా, మనము మాటాడేది ఒకభాష, ప్రక్కవాళ్లు మాటాడేది యింకొకభాష. ఒకరిభాష వొకరికి తెలియదు - దేశ మంతా నూటతొంబయి తొమ్మిది భాషలు, వేయిన్నూరు కులాలు, జాతులు - ఇన్నిటితో ఐక్య భావము ఎల్లా కలుగు తుందో నా కర్థము కాకుండా వుంది' అన్నాడు.

ఆమె 'అయ్యా, యిదంతా పాతపురాణం. మూర్ఖులు లేనిదేశమే లేదు. ఫ్రెంచి రివల్యూషన్ లో ద్రోహులు లేరా, అమెరికా స్వాతంత్ర్య సంగ్రామములో కుచ్చితులు లేకపోయి నారా? రషియా స్వేచ్ఛాసమరములో కల్కషులగతి యేమి యినది? కాకపోతే వీళ్ళందరినీ నడపటానికి శక్తిమంతులైన నాయకులు కావాలి. నాయకులు తాము చెప్పినమాట దాట కుండా వీళ్ళనందరిని తయారుచేసుకోవాలి. చీమలు చూడండి. వేనకువేలు, లక్షలు వుంటవి. అవన్నీ నాయకుడు చెప్పినట్లే బాలురుతీర్చి వెంట బయలుదేరుతవి. అంతటి సుజ్ఞానము కూడా మానవులలో మాయమైపోయింది. అది నేడు సమర్థులైన నాయకులవల్ల పొందవలె. ఇక అనేకభాషలు, అనేక కులాలు ఉన్నవంటారా? నిజమే. ఏడువేలమైళ్ళ దూరము నుండి వ్యాపారము నిమిత్తము వచ్చి అదివరకే వున్న డచ్చి, పొర్చుగీసు, ఫ్రెంచివాళ్ళను, వీరివేసి యేకఛక్రంగా నిరంకు శంగా సరిపాటిస్తూవున్న మహమ్మదీయులను మసిబూసి మూశేడుకాయ చేసివేయలేదూ కుంపిసివారు? వారికి మన దేశ

భాషలైనా రావే! మనదేశములోవున్న ఆచారాలు, కులాలు వివిధజాతుల భావప్రవృత్తి (Psychology) అగునా బాగా యెరుగలే. వారు అటువంటి పరిస్థితులలో మనభాష తెలియదు! మనకు బాలలైనా సరిగాలేవు, ఆరోజుల్లో. మారు రక్తమునా ఎక్కువగా దేశానికి బలియిస్తుకోకుండా పోతున్నంత జయించలేదా! మనమో ఈ దేశములో వుట్టి, ఈ దేశములో పెరిగి - మన భావప్రవృత్తి యెట్టిదో మన మెరుగుదుము - బాటలు, క్రొత్త క్రొత్తపరికరాలుకూడా లభించివున్నాయి. ఇప్పట్లో ఇట్టిపరిస్థితిలోనే మనదేశాన్ని మనము పొందలేక పోతే యింకెప్పుడో ఎక్కడో ఎల్లాగో చేయగలుగుతామనేది కలలోవార్త. ఒకప్రక్క గాంధీ, మరొకప్రక్క జవహర్ లాలు ఇద్దరు మహావీరశిఖామణులున్నారు - వీరి నాయకత్వములో మనవారు ఒక్కహృదయంగా అయిపోయి ఒక్క తాడుమీద నడిస్తే యేమి సాధించలేము?

అతడు 'అయితే కావచ్చు, ప్రస్తుతము నే నేమీ చెప్పజాలను. కాని - నిన్నగాక మొన్న కలకత్తా, ఢిల్లీ, లాహోరులలో మహమ్మదీయులు, హిందువులు కొట్టుకొని చచ్చినారు దానికేమి చెప్పతారు' పెద్దకుమారుడు 'అమ్మా, ఈ సారి జనాబు నన్ను చెప్పనియ్యవే! - అయ్యా, యిటు చూడండి మహమ్మదీయుల మధ్య హిందువుల మధ్య కొట్లాటలు ఉండవలసినదే. బ్రాహ్మణులకు బ్రాహ్మణేతరులకు నమస్కార సాంఘిక సమరముకూడా ముఖ్యముగావుండవలె. పంచములలోను, క్రైస్తవ

పులలోను కలవరము కూడా ముఖ్యముగా వుండవలెనని చెప్పు
తాను. ఇవన్నీ ఏమనిచెనుతున్నవో చిత్తగించారా! దేశములో
స్వాతంత్ర్యేన్న, స్వేచ్ఛా సమరోత్సాహము వ్యాపించినదని.
ఇంకొకరూ అడిగిమడిగి, అధఃపాతాళమున కణిపోయి నుట్టి
లిగి సములనలె పడియున్న దేశీయులలో ఒక జాతికి, యింకొక
జాతికి యీ సమగములు బయలుదేరినవంటే సంఘటనము కలి
గినదన్నమాట. ఒకరికంటే ఒకరు జీవితోన్నతి బడయవలెనని
కోరిక, పట్టుదల కలిగిన వన్నమాట. ఇంతవఱకు 'సంధ్యా
వందనము, నిరభ్యంతరముగా జరిగితేనే చాలు' నని కొందరు -
'పాలం బాగావండితే పదిపుట్లు ధాన్యం ఒడిలో నడత' వని
కొందరు - 'బ్రతికుంటే బలుసాకులై నా యేరుకు తినవచ్చు' నని
మరికొందరు - యేమిశాశ్వతం, బ్రతికే రెండురోజులు కడుపులో
చల్ల కదలకుండా' అని యిందాక మీరన్నారే, అల్లాగు
కొందరు వైరాగ్యముతో సమస్తము సన్యసించిన సన్న్యాసుల
వలె ఆకాశమువంక చూస్తూ మీనమేషాలు లెక్కపెట్టు
కొనుచూ రాజ్యము పరులచేతులలో బుద్ధిపూర్వకముగానే
మనము పెట్టివేశాము. వైరాగ్యము: 'ఏదియెల్లాపోతే మన
కెందు' కనే మనకొంప తీశారు ఆనాడు దేశీయులు. ఇప్పుడో
ఆవైరాగ్యపు వెరివదిలింది. వైరులపై వైరుధ్యము మనస్ఫూ
ర్తిగా కలిగింది. వేడిరక్తము ఉబికింది. నాళాలు బిగిసి శక్తి
మంథమైనవి. చిన్నప్పుడు నేర్చుకున్న 'సరుడు పొరుష జీవి
తోన్నతికెగాని పుడను పట్టుట చచ్చిపోవుటకుగాదు' అనే

వాక్యము సాధనలో పెట్టవలె ననే సంకల్ప ముదయించింది. స్వాతంత్ర్యపు వాసనలు దేశమంతా వ్యాపించిపోయినవి. క్రొత్త నడక, క్రొత్తదృష్టి, క్రొత్తవిజ్ఞానము, సరిక్రొత్త దేశభక్తి దేశీయప్రజలను వశపరచుకొన్నవి. అందుచేతనే ఈ పోట్లాటలు, పోట్లాటలు, ఒకరికంటే ఒకరు పైకి రావలెనని, ఒకరికంటే ఒకరు తమశక్తి చూపవలెనని, ఒకరికంటే ఒకరు తమదేశభక్తి యెక్కువగా ప్రకటించవలెనని - సిపాసాగ్ని రేకెత్తి యిదివరకు పున్నమందమతితనము, నిద్రమత్తు, పై రంగ్రహము దగ్ధముచేసి దేశీయప్రజలలో వాక నూతన తేజస్సు కలిగించింది. ఆస్వాతంత్ర్యేచ్ఛయొక్క, ఆపారుషజీవితోన్నతికై సిపాసయొక్క రేఖలే, ప్రతిబింబాలే ఈ దేశములోని కల్లోలము, అలజడిన్నీ. ఈ కల్లోలము, ఈ సమరోత్సాహము రాబోయే గొప్పయుద్ధానికి - యుద్ధమంటే తుపాకులు, తుపాకులు పుచ్చుకొని యుద్ధము చేయడముకాదు - అది ఆధ్యాత్మిక సంగ్రామము. దానికి యివన్నీ ప్రథమసోపానములు. ఇప్పుడిది సాధనాసమయము. దేశీయులు శిక్షపొందుచున్నారు, వీటి మూలంగా ఫలసిద్ధి అందు కోవడానికి, తుదకు సమస్తము కూడా త్యాగముచేసి.

‘అయితే కేవలము ఈ పోట్లాటలు ఉత్తమమైనవే అని నేను చెప్పడములేదు. వాటిలో మంచి ఉన్నది, చెడ్డకూడా ఉన్నదంటాను. ఆకొద్ది దోషములు పోగొట్టుటకైయే సత్యాగ్రహము, బ్రహ్మసమాజము, ఆర్యసమాజము, గామకృష్ణ వివేకానందమతము, విశ్వభారతి పని చేస్తున్నవి. వీటిమూలంగా

దేశీయులలో శాంతిప్రయత్నము జరుగుతూ ఉన్నమాట నిజమే అది తెలిసివుండియే నేను రెంటిని చూచి హర్షించు తాను. అసలే సంచలనము లేకపోతే, యేదో హాకిరీతిగా, దేశీయులు కొన్నాళ్లకు రాళ్లవిగ్రహాలై పోతారు. సర్వము మంచికొరకే అనే పద్ధతిలోవాణ్ణి నేను. నాకు కావలసింది దేశములో ఉజ్జీవము, ఉత్తేజము, స్వాతంత్ర్యపిపాస ప్రస్తుతము మన కీది జయమువల్ల, అవిజయమువలన కూడా భిస్తున్నవి. మొన్న బార్డోలీరైతుల సత్యాగ్రహ యుద్ధములోని విజయము, అతని పాదధూళివైనా తాకుట కర్హతలేని యొకానొక అల్పుడు లజపతిరాయిని చంపాడూ అంటే తన్ములమున కలిగిన అపజయము - రెండును దేశీయుల రక్తనాశములో నూతనోత్సాహము, నూతనోజ్జ్వలము, స్వేచ్ఛాపిపాస ప్రజ్వలించజేసినవి. ఒకానొక నూతనబలము, వొట్టు ముడిపించే శౌర్యము, వాడలు స్రుచికంచేట్టుదల ఆవేశించినవిప్రజులలో. ఇది మనకుభయములేదు. ఇక మనహృదయాలలో నిగాళకు, నిర్వీర్యానికి చోటులేదు. ఆదురదృష్టపురోజులు గతించి పోయినవి. ఇప్పుడు గాలిలో కూడా ఆధ్యాత్మిక సమరోత్సాహము ప్రసరించి పోయింది. నక్షత్రాల వరకు వ్యాపించి పోయింది. మనలను వరమేశ్వరుడు ప్రేమ దృష్టులతో ఆశీర్వాదించుచున్నాడు; అందులో అబద్ధములేదు.

తల్లి 'బాగా చెప్పినావోయి, తండ్రీ. కాని మగవాడ వై నందుకు నిగుణము పోయిందకాదు. మాస్త్రీల తోడ్పాటు సంగతి చెప్పినావే కాదేమి! సరోజినీదేవివంటి నాయికురాలు మనకున్నదింటే, వసంతాదేవివంటి సదమల మాతృదేశా

రాధకురాలు మనభాగ్యమైతే, అన్నపూర్ణాదేవివంటి మహా త్యాగశీల, వీరవనిత మనలోనిదైతే మనకేమి కొరతవున్నది ! ఆనాడు ఫ్రాన్సులో జోన్ ఆఫ్ ఆర్మీ వీరావేశురాలు వున్నదీ అంటే, మనదేశములో ఝాన్సీలక్ష్మీబాయివంటి నిర్వీర్యుడు పరాక్రమురాలు వెలిసినది ఏనాటికైనా లక్ష్మి, సరస్వతి, పార్వతీ దేవులవలె పురుషులతో పాటు స్త్రీలుకూడా వుంటేనే త్వరలో దాస్యవిముక్తికలుగుతుందన్నమాట మరిచిపోయినావు కామాను! ఆనాడే విజయలక్ష్మి తనంతతానే వదిస్తుందిదేశాన్ని. అప్పుడు దేవతలు పూలవర్షము కరిపిస్తారు. పెంపొందిన జగన్నాథుడు హృదయపూర్వకముగా ఆశీర్వాదించుతాడు.

బాలుడు చిరునగవుతో 'అవునమ్మా, మరిచిపోయితిని. క్షమించు' అన్నాడు.

బాలచంద్రుడు 'అమ్మా నేనుకూడా రావద్దేయద్దానికి.'

నూతనపురుషుడు ముసిముసిసవ్వు నవ్వుచు 'నువ్వెవరితో యుద్ధము చేస్తావోయి. నాతోచెయ్యరాదూ, లేకపోతే పోనీలే గాలితో చెయ్యి చూద్దాము.'

పెద్దకుమారుడు 'ఏమండీ, నేను మాయమ్మ చెప్పినదాని కేమంటారు ?'

బాలచంద్రుడు తెచ్చుకొనిన కోపముతో 'నేనిప్పుడు గాలితో కుస్తీపట్టు నేర్చుకుంటున్నా. పెద్దయ్యాక ఎవరు అడ్డు వస్తే వాళ్లమీద చేస్తాను యుద్ధము' అన్నాడు.

నూతనుడు పెద్దబాలునివైపు చూచి 'ఏమనుటకేమున్నది? మీవంటివారికి యేమిజవాబు చెప్పగలను. నీకు చూస్తే ఏది

హేనుయేళ్ళులేవు; ఈ వుపన్యాసాలు ఎక్కడ నేర్చుకున్నావయ్యా! శిల్లి 'మావాడు కొన్నాళ్ళు స్లాటుఫారములెక్చరులు కూడా యిచ్చాడులెండి; అప్పుడు గాగా తరిఫీయతు అయ్యాడు.'

నూశనుడు: 'కాని యేమైనా మీవంటివారు పెట్టణాలలో వుండి వుద్యోగాలు సేస్తూవుంటే యెంత కనులసండువుగా వుంటుంది! ఇప్పుడు కచేరీలలోను, ఉద్యోగాలలోను వున్న మాలిన్యమంతా ఊడ్చిపెట్టుకుపోతుంది అప్పుడు మీచేతికింద పదిమంది బంట్రోతులు, ఆశ్రితులు కలకలలాడుతూ వుంటారు. ఏమైనా యిదేమో అడవిలాగు మనుష్య సంచార మైనా లేకుండా వొక్కచోట వుండడమంటే నాకుమాత్రము నిజము చెపుతున్నాను కష్టముగానే వుంది. వచ్చి గంటన్నర కాలేదు యెల్లాగో బెంగగా వుంది అప్పుడే.'

ఆమె 'నూకు ఎల్లెటూళ్ళే స్వర్గలోకం. ఆ వుద్యోగపు స్థలాలు, నాకన్లు, చాకన్లు మాకెందుకులెండి, మీవంటివారికి గాని. బస్తీల చెడుగాలి, యిరకాటము, హడావుడి మేము భరించలేము. మాకీ గొడ్డు, గోద, పాడి, పంట, యివేపదివేలు. స్వచ్ఛమైన నీటిలో నూయిగా స్వేచ్ఛగా తిరిగే మత్స్యన్ని తీసుకువెళ్ళి సింహాసనము మీద కూర్చో బెట్టితే దానికీ బంగారము, వెండి, రత్నాలు, నేషభాషలు ఎందుకూ? మీదుమిక్కిలి వుక్కిరి బిక్కిరి అవుతుంది కూడాను.'

నూశిన ఘరుషుడు 'ఇప్పటికే చాలా ఆలస్యమైంది. వాన వెలిసింది కూడాను. నేనేమైనా తప్పులు మాటాడితే క్షమించండి. సెలవువుచ్చుకుంటాను' అని లేచినాడు.

ఆమె 'మంచిది. నాయనా, వాగి సంకటవరకు సంపించి రా' అని చంటిపిల్లనూ, బాలచంద్రుని తీసుకొని పొలము గట్టువైపు బయలుదేరినది. పొలములో వెచ్చటివలెనే ఊర్పుకత్తెలు ఊర్పుచున్నారు. నూతనపురుషుడు పెద్దబోదెమీని తొటి పట్టెలు జాగ్రత్తగా చాటి తుమ్మచెట్ల గుంపువరకు వెళ్ళినాడు.

ఇంతలో యింటియజమాని, పెద్దకుమారిని కలిపించుట గని ఆమె లేచి మరల రెండువేళ్లతో పెదవి నొక్కుకొన్నది. 'యజమానియు పంటలే పెదవి నొక్కుకొని నవ్వును 'రోడ్డు' చుక్కనే బోది బాగుచేయిస్తూ అతని ముంగింటివేపు రావడము చూశాను. కనిపెట్టినావుకదూ!' అన్నాడు.

ఆమె 'తెలిసే మీదేవూరిని కూడా అడగకుండానే సంపించి వేశాను. మన రవుడీ అందరికంటె ముందుగానే పసి గట్టింది మమండీ!' అన్నది.

* * *

ఆగుసెలలు గడచినవి. సాయంసమయము. ఆమె పంట చేయుచు లోపల ఉన్నది. ఆయన పడకకుగ్గిలో కూర్చుండి ఆంధ్రప్రతిక చదువుచున్నారు.

అప్పు డొకపోలీసుఇన్స్పెక్టరు, ఇర్వరుబంట్రోతులు వచ్చి ఆయన కొకకాగితము అందించినారు. ఆయన మానముతో డనే ఆ కాగితము అందుకొని పంటయింటిలోనికి వెళ్లి నవ్వుచు "ఏమండీ, అమ్మగారు, మనకు సర్కారువారి సెలవుఅయింది, శ్రృష్టజన్మస్థానానికి రమ్మని ఇద్దరినీ. పంట కొంచెం ఆపుచేయించండి, ఏచ్చే సంవత్సరం వచ్చి మరల పంటచేసుకోవచ్చు.

ఈలోపుగా నీకూ, నాకు కూడా విశ్రాంతి” అని ఆమెకు కాగితము అందించినాడు. ఆమె వారంటుచదివి వెంటనే యిటుకు వచ్చింది; ఆయనకూడా వచ్చినాడు.

ఇంతలో పెద్దకుమారుడు, కాలచంద్రుడు, రవుడీ కుక్క పరుగున వచ్చి, తలినంగ్రుల క్రొక్క హాకినాలిపి. చనాలకో నిలుచున్నాడు. రవుడీమాత్రము చాలరోజులక్రింద మామూలు పెద్దమనిషిలాగు వచ్చి వెళ్లిన ఇన్స్పెక్టరును ఆనవాలుపట్టి “భాయి భాయి” మని మొరగినది. కాలచంద్రుడు దానిని ఆపుచేయుచున్నాడు.

ఇన్స్పెక్టరు భయముతో “అమ్మా, ఇది మావిధి. పోలీసు ఉద్యోగంలో చేయకూడని పని అంటూలేదు. తమపంటివారికి కూడా వారంటు తీసుకురావలసిన దురవస్థ నాకు పట్టింది. తమరిద్దరూ మొన్న పొన్నూరులో రాజద్రోహకరిమైన ఉపన్యాసాలు ఇచ్చినందుకు ఫలితంగా మాదొరవారితో జరి చేయబడింది ఈ కారితం.”

ఆమె “అయ్యా, మే మెప్పుడూ అందుకు సిద్ధంగానే వున్నాము. ఇందులో తమరు చేసిన తప్పేముందీ!”

ఇన్స్పెక్టరు “అమ్మా, తమరు తీరికగా బయలుదేరవచ్చును. తొందర యేమీ లేదు.”

ఆమె “అయ్యా, మేము పరుదుకునేది యేముందీ, (పెద్ద కుమారునితో) యింకా, తమ్ముణ్ణి జాగ్రత్త, పాపను నా వెంట తీసుకువెళ్లు అను. ఆ తర్వాత చేరవలసిన అజ్ఞాయిషీ అంతా నీకు తెలిసిందే. (ఇంతలో అక్కడ గుమిగూడిన పని

వాళ్లను చూచి, దిగాలుపడివున్న మేస్త్రీగో (అప్పున్నా, ఏమీ విచారించకు. మనము ప్రతిగోజూ చూడడములే, ఒక గింజను పాతిపెడుతున్నామూ అంటే ఎందుకూ, అందులోనుండి ఫలపుష్పాలు మనము అనుభవించాలి అంటే, ఆగింజ భూమిలో కొంతకాలము ఉండాలి, తనరూపే మారిపోయి, అంతేకాదు ఆ గింజ తాను సశించిపోయి, తనలో నుండి మొక్క, మొక్క నుండి పువ్వులు, పండ్లు యిస్తూంది. ఆ గింజ సశించి తే కాని దానివల్ల మనకు ఫలం దక్కడములేదు నూ జీవితాలు కూడా అంతే. సర్వమూ త్యంజించడానికి - ”

అక్కడున్నవా రందరికి కనులనుండి కన్నీటిబిందువులు రాలినవి పోలీసుఉద్యోగము చేసి గుండె తాయిచేసికొనిన యిస్పెక్టరుకూడా ఒకటిరెండు కన్నీటి బిందువులు విడిచినాడు

ఆయన, ఆమె చంటిపిల్లను తీసికొని బయలుదేరినాడు, పోలీసువారు వెంట. అదుపాజ్ఞలలో పెరిగిన పిల్లలిద్దరు, పని వాళ్లు అటులనే ఉండిపోయినారు. చీకటిమసుగు ఆవరించుచున్న దొక ప్రక్కనుండి.

తమ్ముని ప్రక్కన కూరుచుండ జేసి, పెద్దకుమారుడు రెండు చేతులు జోడించి :

“ కనికర మెదలో కరగి వారగా,

అనదల కష్టములన్నియు దీర్చెడి

దిన మది సుదినము కాదా, ప్రభూ! ”

అని పరమపితను గూర్చి గానము చేయ మొదలిడినాడు.

వలపుకాన్క

అతడు చామనచాయ మనిషి, వయస్సు ఇరవై అయిదు. ముఖము నిర్మలము, కోమలము, గంభీరము. భావసంపద, భావస్థిరత్వము ఆ కళ్ళవెలుగులో మెరుస్తూఉంటవి. చిన్ని గుండ్రని గడ్డము గాంభీర్యము కోమలత్వము కలిసి పులకరించే ఏదో భావాన్ని తెలుపుతూ ఉంటుంది. విశాలమైన నెన్నుదురు, అప్పటప్పట అచట వాటంతట అవే వచ్చే ముడతలు సాధన గల ఆత్మను స్ఫురింపజేస్తుంటవి. అంత బలిష్ఠమైన శరీరం కాదు, ఒకమోస్తరు.

ఆమె కూడా చామనచాయ. ఎయస్సు ఇరవయి. చక్కని ముఖము. స్త్రీకి నహజంగా ఉండే సుకుమారత బాగాఉంది. ఏదో అర్థముకాని తేజస్సు ప్రకాశిస్తుంటుంది. కళ్ళల్లో నుంచి బయల్పడలే సిగ్గుదొంతరలు ఆతేజస్సును అప్పుడప్పుడు కప్పి వేస్తూ ఉంటవి. అప్పుడప్పుడే కాదు తరుచు చిరునవ్వునవ్వుతూనే తెరలు తెరలుగా వచ్చే సిగ్గుకరటాలలో తేలికపడుతూఉంటుంది. పెదవులు గభీరత నెంతమాత్రము తలపుకుతేక సుకోమల త్వాన్నే స్ఫురణకు తెస్తవి. సుదురంత విశాలమైనది కాదు, ఆమె ప్రతివిషయము మామూలుగ్గానే చూస్తుంది. భావములే కాదు హృదయంకూడ అంతలోతు గలగి కాదు. ఇన్ని విపరించేకంటే ఆమె సాధారణంగా వర్తించే ఒకానొక విద్యార్థిని అంటే! — ఎలుచని శరీరం. అంతపొడగరి కాదు. భూషణములా — నవ్వు

చూసే ఆమె క్రిందటిసారి ఎచ్చిన రాజకీయపు ఉప్పెనలో వదలి పెట్టివేసింది ఉన్నవన్నీను. అందరూ ఇస్తున్నారు నేనెందుకు ఇయ్యకూడదని కాదు, అప్పుల్లో ఆమెను ఎన్ను కరిగింది. కాని తర్వాత ఎప్పటి చిరుగవుతో -

౨

అది శ్రావణమాసము. నాయంకాలము అతడు పొంగి పొంగి వస్తూవున్న గోదావరి చూస్తూ నడచుచున్నాడు గట్టుమీద. ప్రేలుకనవాలు పెట్టుకొనివున్న గ్రంథము చేతిలో వుంది. మనస్సు వున్నకంమీద వున్నప్పటికీ కనులపండువుగా గట్టు రాసుకొని ప్రవహిస్తూవున్న గోదావరి, అందులో కొట్టుకొని వచ్చే పుల్ల పుడక, పెద్దపెద్ద చెట్లు ఇవన్నీ అతను ఎంతో కోరికతో చూస్తున్నాడు.

వక్రమంచి నలుగురుపిల్లలు వెళ్ళారు. అందులో ఆమె ఉంది. అతన్ని ఆమెచూచిందో లేదో కాని అతడుమాత్రము ఆమెను చూచాడు. అంత, తర్వాత మనస్సు కొంచెము నేవు గోదావరి మీదికి, చేతిలోని వున్నకంమీదికి పరుగెత్తింది. వెంటనే అప్పటి నిండుగోదావరి, జీవితానికి జీవితపరమావధికి అనుబంధమైన ఎదో భావాన్ని స్ఫురింపజేయుగా అతడు దాన్ని మననముచేయు మొదలు పెట్టాడు. అంతటితో ఆమెవూసే మగిచిపోయాడు

మిత్రులు రాగానే కొంతనేవు గట్టుపైన కూర్చుండి ఈ కబురు ఆ కబురు మాటాడుకొని బయలుదేరడానికి లేచాడు.

గోదావరి మీదుగా పడమటిదిశ ఆకాశంలో నెలవంక కనిపించింది. నెలటనే ఈ వానది ఎంతమంది ప్రేమసీ ప్రేయసులను చూచిఉంటుందో అనుకున్నాడు. మరు నిమిషాన్నే యిందాక ఆ గుంపులో వెళ్లిన ఆమె స్మృతికి తోచింది ఏమో అనుకొన్నాడు నిర్లక్ష్యంగా.

అతడు చిన్న నాటినుంచి ఆలోచనగలముగ్ధుడు. ప్రతిచిన్నవిషయాన్ని గురించికూడా లోతుగా ఆలోచించే స్వభావము. కోమలమైన, నిశితమైన అశనిబుద్ధికి హిందూసంఘములోఉన్న కులభేదాలు, మూఢాచారాలు, వెట్టికమ్మకాలు, భావదాస్యం, సాంశంకా ఆలోచించేబుద్ధి లేకపోవడము, అజ్ఞానం, ఎంతో బాధ, దుఃఖము లిగిస్తూఉంటవి. ఇటువంటి పెద్ద పెద్ద సంగతులు అతనిహృదయాన్ని కలచివేస్తూఉండేవి. వీటిగురించి గ్రంథములు తరచడమేకాదు, అతను సాంశంకా ఎంతో ఆలోచించాడు. ఇట్లుండగా రెండోసారి రాచకీయపుతుపాను రెట్టింపు బలంతో వచ్చింది. ఇందులో తాను కొట్టుకుపోతానేమో అనుకున్నాడు. అందుకు కొంచెము జడిశాడనికూడా చెప్పవచ్చు. ఈ సదుమ దాన్ని గురించి అశ నెంకో దీర్ఘంగా లోతుగా తను తానే శిగుచుకుంటున్నాను: “సంఘం యిటువంటి దుర్దశలో కుళ్ళుకో జవిశం గడుపుతుంటే రాచకీయపుస్సతంత్రము ఎంతవరకు అవసరం? ఒకవేళ దేశానికి స్వరాజ్యంవస్తే వ్యక్తిగతంగా ప్రయోజనం ఏమిటి? ప్రత్యేకవ్యక్తికి మానసికంగా ఎంతవరకు ముక్తిఉంది?” ఈ ఆలోచనలు ఎన్నాళ్ళనుంచో,

ఈ రోజున కూడా, అతని హృదయాన్ని మేధస్సును పరిపాలిస్తున్నది.

వీటికూర్చి చింతిస్తూనే అతడు ప్రక్కపై పరుండి ఉన్నాడు. ప్రక్కనే ముడిచివేసిన పుస్తకము ఉంది. మరల ఆమె అప్పుడప్పుడు స్ఫురణకువచ్చుచుండుట అతడు గమనించాడు : “ఏమి చెబుమ !—” అను కొన్నాడు.

కొంతసేపటికి కిటికీలోనుంచి బాలచంద్రుడు కనిపించాడు. చుట్టూ ఎన్నో నక్షత్రాలు మెరిసిపోతూన్నవి. అతనికి చుక్కలంటే ఎంతో యిష్టము. నెలవంక కూడా యిష్టమే కాని చుక్కల్లో అతని కెదో తియ్యని సంగీతము, మెరుపులు కనిపిస్తూ ఉంటవట. కాని నేడు నెలవంక అతనిదృష్టిని ఎక్కువగా ఆకర్షించింది. రెప్పవేయక, ఊర్చునాపి రవంతసేపు చూచాడు : “పురుషుని జీవనాకాశంలో ప్రేయసికూడ అల్లాగే కామాను” అనుకొన్నాడు. వెంటనే ఒక మబ్బుతునక నెలవంకను కొంచెము కప్పివేసింది. అతని హృదయవీణను ఎదో కనిపించని చేయి మీటిన ట్లయింది : “దేహంలో కలిగే మార్పులల్ల నేమో” అనుకొన్నాడు.

“ముత్యాలను గీటురాయిమీద విలువ కడితే యేమి తెలుస్తుంది” అని సమాధానం చెప్పుకొన్నాడు తనలోతానే. ఈసారి ఆమె స్మృతికి రాలేదు

స్త్రీలో లేని గుణాలు యువకులు కల్పించుకుంటారనీ, లేని పోని సాందర్యం ఊహించుకుంటా రనీ, తెలివితక్కువతనం

వల్ల ఆమె చీరముడుశలలో, శిరోజములలో, అడుగులలో, కదిలే వేళ్ళలో ఏమేమో వింతవింత కళలు తెచ్చిపెడతారనీ, ఆమె మాటలలో, కంఠంలో, గమనంలో వెజ్జిమాధుర్యము ఊహచేస్తారనీ, పురుషు డెంతో స్త్రీకూడా అంతేకాని అంత కంటే ఎక్కువకాని, తిక్కువకాని స్త్రీలో లేదనీ, ఒక స్త్రీ యింకొక స్త్రీ యెడల ఎటువంటి నిష్కామమైన దృష్టితో ఉంటుందో అటులే యువకులు కూడా స్త్రీయెడ వర్తించవలె ననీ, అదికూడా సంఘోధరణకు యితరవిషయముతో పాటు సమానమైన అవసరం గల సంగతినీ తోడియువకులతో అనేక నార్లు అతడు చెప్పాడు. అతడు స్త్రీయెడ అటువంటి నిష్కామమైన దృష్టితోనే వ్రవర్తించుతాడని అందఱు అను కుంటారు. అంతేకాదు స్త్రీలను చూచి యువకులు ముగ్ధులై తెలివితక్కువవారై పోవుచున్నారని అతడు అప్పు డప్పుడు స్త్రీజాతిని నిందించడముకూడా కలదు.

కొన్ని నెలలు గడచిపోయినవి. ఆమె అతనికి ఒకటి రెండు సాగులు మాత్రమే కనిపించింది. అప్పు డాతని హృదయం అతనికి తెలియకుండానే కొంచెము వణికింది. నరములుకూడా వణికినట్లయినవి. మాఖము తెల్లబారింది. చూపులు ఆమెమీదికి ఇటు అటు పరిగెత్తినవి. ఎందుకో అతనికి తెలియలేదు. ఆపుచేసుకోవలెనని ప్రయత్నించాడు. అతి ప్రయత్నముమీద లోబరచుకున్నాడు హృదయాన్ని, కళ్ళను.

ఆమెనూత్రము అతనినైపు చిరునగవుతోనే ఒకటి రెండు నార్లు చూచింది. చిరునగవుతోనే తలవంచుకొనేది. సువ్వు చూనే సిగ్గుతో కళ్ళు మూసుకొనేది ఇదంతా ఒక్క నిమిషములోనే.

ఒకరోజున బవుచుహాలులో టీపార్టీ అయింది. స్త్రీలు ఘోషములుకూడా చచ్చారు. అశిశువును వచ్చాడు ఆమెకూడా చాలు లతో వచ్చింది.

కొంచెమునేటికి జనసమృద్ధము ఎక్కువై పోయింది. వడ్డెన సరిగా జరగడములేదు. అతవటకు పై అజనాయిషీ చేస్తూ ఉన్న అతడు వడ్డెన కందుకొన్నాడు. స్త్రీదగ్గరకు ఫలహారాలు ఒక్కటి సరిగా వెళ్ళడములేదు. అతనికి అడ్డు వచ్చింది! అంతేకాదు నియమములు, స్థిరమైన భావములు, సాధన ఉన్న సంస్కార ఆమె అక్కడ ఉండడము అశశు చూచినాడో లేనో కాళ్ళు రవంత తడబడినవి, చొరచేసుకొని వెళ్ళాడు. వడ్డెస్తూవున్నాడు. ఆమెకు దగ్గరగా వచ్చాడు ఆమెకుకూడా వడ్డెంచాడు ఫలహారాలు. ఆమె చిరునగవుతోనే అందుకొన్నది. మధ్య మధ్య ఆమెకు సిగ్గుదొంతగులు మాత్రము కన్న వేస్తూ ఉండేవి అయినా ధైర్యంగా ఆమె రెండవనాగ టీ అడిగింది. అశడే తీసుకొనివచ్చి మాటాడకుండా యిచ్చి వెళ్లిపోయాను. ఈసారి అతడు ఆమెకు జాగ్రత్తగా చూచాడు. ఇంతకు పూర్వము అత డామెకు ఈరీతిగా దృష్టి సారించి చూడనైనా చూచి ఉండలేదు.

అతడెరుగును; ఆమె వ్రేలెత్తి చూపదగిన సౌందర్యనితి కాదని. ఆమె సర్వావయవములు నూమూలుగానే ఉన్నవి కాని అందేమియు ప్రత్యేకతకూడలేదని. అయినను అతని నామె ఏలనో ఆకర్షించింది. ఎందుకో ఎట్లో అతనికి తెలియదు. అతడు దృఢచిత్తము కలవాడు. నియమములు, కొంత వరకు స్త్రీజాతిఅంటే అయిష్టము ఉన్నవాడు. అనిన్నియు మెల్లమెల్లగా సమ్మోహనమునకు చోటిచ్చినవి. ఆమె రూప పతికాదు. అయితేనేమి ఆమెలో ఏదో అతిడే యెరుగడు అతనిని ఆకర్షించింది! ఇంతవఱకు ఒక్క సౌందర్యమే ఆకర్షిస్తుందని తెలంచే అతనికి ఇదొక క్రొత్త అనుభవము. ఈ అనుభవములో మాధుర్యము అతడు అపేక్షతో చూరగొన్నాడు. కాని తన్ను తాను ప్రశ్నించుకొనేవాడు: “ఎందుకు!... .. జీవిత పరమావధిమాట... ..!” అని. “స్త్రీకూడా ఒక జంతువే. స్త్రీకి తెలివి తేటలుకూడా ఎక్కువలేవు. సౌందర్యము కూడా ఎక్కువకాదు. పురుషుడే స్త్రీ కంటే ఎక్కువ అందమైనవాడేమో కూడానుగ్రీకు శిల్పులు తమకళలో... మరి నన్ను ఆమె దేనితో ఆకర్షిస్తూఉంది...! అదే అర్థము కావడములేదు. అర్థమయ్యేదేమింది! పదిరోజులు తప్పించుకు తిరిగి తే ఈపిచ్చిభావాలు, అపేక్ష వాసంతటవే మాయమవుతవి” అనుకొన్నాడు.

పచ్చికొయ్యల్లు తాత్కాలికంగా ఎండిపోయినట్లు కనిపించినా తొలకరించగానే సవజీవంతో మెరుస్తవి అనే విషయము అతను

మరిచిపోయాడు. మరిచిపోవడముకాదు తన హృదయం రాతి నేలవంటి దనుకొన్నాడు. స్త్రీలయెడ తాను నిష్కామంగా స్త్రీనలె ప్రవర్తించవలెనని దృఢచిత్తం చేసుకొన్నాడు. అంతే కాదు స్త్రీ మనోహరత్వానికి లోబడిపోవడము, పురుషుని హృదయచార్బల్యము, తెలియపరుస్తుందని అతని నమ్మకం. అంతటితో ఆగలేదు, పాపముకూడా నేమో అని అనుకుంటూ ఉంటాడు.

౪

మూడునెలలు గడచినవి. ఆమె కాతడు ఒక్కసారి కని పించలేదు. బుద్ధిపూర్వకంగానే తప్పించుకు తిరిగేవాడు. ఆమెను మరిచిపోవలెనని ప్రయత్నించాడు. మరిచిపోవడము అంత సిద్ధమైనవని కాదనుకొన్నాడు. మరిచిపోయాననుకొని తృప్తిపడ్డాడు. మరిచిపోయినందువల్ల బాధ లేదనుకొన్నాడు. పూర్తిగా మరిచిపోయానో లేదో అని పరీక్షచేసుకోవడములోనే ఆమెస్మృతి యింకా తనలో ఉందనుకొన్నాడు. ఏమైనా ఆమె నీడజాడలు అతని హృదయవీధిలో గోచరిస్తునే ఉండేవి.

అది సాయంసమయము. మబ్బులు పట్టి చల్లగాఉంది. అతడు టేబిలుముందర కూర్చుండి తీవ్రంగా చదువుకుంటున్నాడు. మనస్సు ఉత్సాహంగా, చురుకుగా పనిచేస్తూ ఉంది. పెద్ద పెద్ద భావాలు కెరటాలులాగావచ్చి పరుగెత్తుకుపోతున్నవి. ఈ విశ్వమంతా అప్పుడతనికి లేనట్లే.

గచ్చకాయరంగు చీర కట్టుకొని, సరిగంచు జాకెట్టు ధరించి, తలలో పారిజాతపు పూలగుత్తులు పెట్టుకొని సిగ్గుతో తలఆడించు కుంటూ చిటునవ్వుతోనే ఆమె వచ్చింది. ఆమెను సరిగా చూచినాడో లేదో ఒకమెరపు మెరసినట్లయింది. ఆ మెరపు దెబ్బకు హృదయము, మనస్సు, మేధస్సు ఒక్కసారిగా క్రుంగి మటుక్షణాన్నే నవజీవంతో లేచిపోయి. మెల్లగా అడుగులు వేసుకొంటూ శిరస్సు ఎంచుకునే తడబడుచు ఆమె చెట్లనీడల లోకి వెళ్లుతూ వుంది. అతడు మరల తలయెత్తి చూచాడు. ఒత్తుగా మెరసిపోతూవున్న పెద్దజడ కనిపిస్తూవుంది. తన హృదయం ఆమె అడుగుల ననుసరించి శబ్దించుట అతడు కని పెట్టాడు. తన మనస్సు నామె బలంగా లాగుకొనిపోవడము గ్రహించాడు. తాను అంతలోనే మానసికంగా నీరసం అయి పోవడము తెలుసుకొన్నాడు.

కోపంతో ఇకెన్నడు ఇటువంటిపని జరుగకూడదు. ఒకపేరు పూరు లేని యువతి నన్ను లోబరుచుకోవడమేమి టనుకొన్నాడు. ఆమెలో వున్న గొప్పతన మేమి టని ప్రశ్నించుకొన్నాడు. ఇంత తెలివితక్కువగా ఆమెముందు కూలబడిపోవడమేమి టనుకొన్నాడు. ఆమెకు నాకు ఏవిధమైన అనుబంధం అనుకొన్నాడు. ఇక ఈసారి యిట్టి పతనమునకు అవకాశ మివ్వకూడ దనుకొని నిశ్చయం చేసుకొన్నాడు. ఇదంతా ఒక్క అరనిమిషములో.

పుస్తక మక్కడుంచి తేచించి కిక్కిరిస్తూ ఉన్నట్లుగా ఉన్నట్లుగా కూలబడ్డాడు. ఆ తీవ్రత శిగ్గిపోయింది. మున్నగు మున్నగు అంతలోనే అబ్బింది. శాంతంగా ఆలోచించు చున్నట్లుగా ఉన్నట్లుగా జీవితంలో స్త్రీకి పురుషునికి పున్న సంబంధ మేమిటి, ఎంతవరకు ఉండాలి, ఎప్పుడేరీతిగా ఉండాలి, స్త్రీ పురుషులకు అసలు పరస్పర సాహాయ్య మెంతవరకు వసరముగ, ప్రేమ నాథారంగా చేసికొని స్త్రీ, పురుషుడు ఏల నివసించరాని వివాహం అనలు అవసరమా లేదా, వివాహంలేని పరస్పర ప్రేమకు, ప్రేమ మైన ప్రేమలేని వివాహానికి తారతమ్యమేమిటి..... మనో తీవ్రత మెల్లగా బిగినడలింది నాహృదయంలో ఎందుచేతనో ఈమెమీద అపేక్షకలిగింది, ఇది ఎంతవరకు ప్రకృతిసిద్ధమయింది..... ఒక స్త్రీని ప్రేమించుట ఆమెకు లోబడిపోవడమెల్లా అవుతుంది..... ఒక రమణిలో పున్న దేదో కనిపించని మనోహరగుణము ఆకర్షించితే అందుకు అనకాశనివ్వడము, కనిపించని సౌందర్యాని ఆరాధించడము పాపమెల్లా అవుతుంది..... ఆమెను నేను కోరడమో లేక ఆమెకు నన్ను అర్పించుకోవడమో, కాదు ఈరెండూకలిసి ఎదో చెప్పజాలని దవుతుంది. అటువంటి ప్రణయ జీవనం గడపడములో దోషముంటుందా ఇన్ని ఆలోచించడమేకాని ఆమె దృష్టి నాయుడల ఎట్లుదో ఊహించనైనా ఊహించకుండా, తెలుసుకోవడానికైనా ప్రయత్నించకుండా ” అంతలో ఆమె తిరిగివచ్చింది. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వుతునే ప్రకాశిస్తూ

పున్న ముఖంతో అతనివంక కిటికీ/గుండా చూస్తూవుంది ఇది వరకుంటే అప్పు డాతనిలో శుభ్యత్వరింగము తెగడ్కులేకు. ఆ ఆలోచనాచింతన ముగిసిపోయివున్న అతనివదనం అప్పుడు భావసంపద స్ఫురింపజేస్తూవుంది. అందు చిటునవ్వు తుచుక అయినా లేదు. అతి డామెను కొలదిపాటి గంభీరమైన షుభము తోనే చూచాడు. నాది యిరువురి చూపులు సంపూర్ణముగా మిళితము కావడము ఇదే తోలినారి. ఒకరిచూపు చిటునవ్వు వెన్నెలలు ప్రసరింపజేస్తూవుంది ఇంకొకరిచూపులో భావముల వెలుగుమాత్రమే మెరుస్తూవుంది. పాపము, ఆమె అతడు తన వంక తీవ్రంగా చూస్తూన్నాడేమో అని సంశయించింది. వెర పుతో తలవంచుకుంది. నడుస్తూకే మరల చిటునవ్వుతో అశనిని చూచింది. ఈవారి అతిదుచిటునవ్వు నవ్వు ప్రయోత్పించాడు. లోతుగా అతని భావాలు అప్పుడు చిరునవ్వుకా చోటిన్నలేదు. ఎన్నోనా ప్రసవించే భావా లప్పు డతని వదనముమీద తాండవమాడినవి. ఆమెగ్రహించింది. ఆమెచిటునవ్వు చూపుల తోనే అతని కొక పూజాపుష్పము సమర్పించింది. అతడా పూజాపుష్పాన్ని ప్రేమతో, కోరికతో అందుకొన్నాడు.

ఆమె మెల్లగా అడుగులు వేసింది. పూర్వజన్మలోనుంచినట్లున కిడుగుల సుని లావాని తమ అందము తెలిపింది ప్రక్క గుబురుగావున్న జొగలపెద్దాని శుభ్యలుకూడా తమ వగతో వసు వెలిబుచ్చినవి. ఒకరి ప్రేమ చినుకులతో, తన కుంకు మరంగుల కరణంపై సూర్యుని ఆశీర్వాదించాడు.

“నా భవద్యుక్త అంతమైన కొన్నాకాశం. అందులో నెలవంక ఎప్పు డుదయిస్తుందో” అనుకొన్నా డతడు.

లక్ష్మీ రామేశ్వరము

ఆమె “నిజముగా చెప్పండి, మరల పెళ్లి చేసుకోరుకదూ?” అనెను.

రామేశ్వరుడు దీనవదనముతో “లక్ష్మీ! నీమాటలు నేను వినజాలను. ఈరోజున ఏమిటి నీవు రాహృగయమును దహింప జేస్తున్నావు” అనెను.

ఇరువురును నూతన యౌవనములు. రామేశ్వరుడు ఖగోళమున నాలుగు వత్సరముల ప్రాయమువాడు, లక్ష్మీ పదునెనిమిది వర్షముల యువతీమణి. ఒకదినమున అపరాహ్లాసమయమున ఈ నతీవతులిరువురు చతురంగము ఆడుకొనుచుండిరి. ఆటనడుమ లక్ష్మీ సంభాషణమును మార్చి పైవిధముగ దీసికొని వచ్చినది. సహజకోమల హృదయుడు — రామేశ్వరుడు ప్రియతమ, మిత భాషిణి యగు లక్ష్మీ ఇట్లు మాటాడుటగని ఆశ్చర్యపడుటయే గాక అంతరంగమున చాలబాధ ననుభవించుచుండెను.

లక్ష్మీ లేనినవ్వుతెచ్చుకొని మిగుల మధురము, మిగుల కఠినముగాని కంఠస్వరమున “మీ మనసుకు బాధ కలిగించవలెనని నామతము కాదు. మీ రేమనుకొనినానరే. ఈ ఒక్కవిషయంలో నాకు స్వేచ్ఛప్రసాదించి నిక్కముగా జవాబు చెప్పండి. ఇక నే నేమీ మాటాడను” అని పతివైపు పిచ్చిదానివలె జూచుచుండెను. ఆ చూపులో భావమేమియు లేదు. అర్థమంతకన్న లేదు.

రామేశ్వరున కెన్నడు లక్ష్మిపై గోపము రాలేదు. అప్పుడప్పుడు రామేశ్వరుడు భార్యను గోపించుచుండునని లోకులను కొనెదరుగాని ఆమాటలో గొంచెమైనను సత్యము లేకపోలేదు. ఇదిసరకు వచ్చినది కృత్రిమకోపము. వివాహమై ఆరువత్సరములు గడచినవి. లక్ష్మిపై నిజమైనకోపము - ఈ రోజునమాత్రమే వచ్చింది. రామేశ్వరుడు చటాలున దనప్రక్కనున్న తిలకుగారి 'కర్ణయోగశాస్త్రము' దీసి శిరిసున బెట్టుకొని కోపముతో "లక్ష్మీ! ఇదే నేను ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను. నా లక్ష్మీ జీవించి యున్నను లేకపోయినను నేను పరస్త్రీముఖం కలయెత్తినాడను. (కొంచెము నే పూరకుండి) ఇక నైనా నన్ను ఎదల పావా?" అని చతురంగపుటల సాగించెను.

పతివ్రతాశిరోవాణి యగు లక్ష్మీ తలవంచుకొనినది. ఒకటి రెండు అశ్రుబిందువులు కనుకొలంకులనుండి జారిసవి. భర్త ఆ విషయము గాంచలేదని యా ముద్దరా లనుకొనెను; గాని రామేశ్వరుడు చూడకపోలేదు. అతని నవనీత కోమలహృదయము విదారితమైపోవుచుండెను. జోస్యము చెప్పగలవారైనను ఆ రంగము గాంచి రామేశ్వరునిది "అనలైన ప్రేమ" అని యనకుండజాలరు.

౨

పదునొకండు మాసములు గడచినవి. లక్ష్మీ మార్గశిర బహుళ ఏకాదశినాడు అర్ధరాత్రమున ఆడశిశువును ప్రసవించినది. కాలగర్భమున లీనమగుచున్నవా రందఱు నేల అట్లగుచుండిరో ఎవరు సిద్ధాంతీకరించి చెప్పగలరు? బహుళద్వాదశి నాయం

నాకోసము ఎంతదూఱున్నావుంటారో నేనేమి మనవిచేయగలను !
ఒకనిముసమైనా విడువకుండా వుండే నాహృదయేశ్వరుని
అపార దుఃఖన... (ద్రుమాలో - నిబిడాంధకారబంధురము) విడిచి
వచ్చేశాను. చిన్న విడిచి-స్రియశిమయైన ఈ దాసివిడిచి
వాప్రియతముడు ఎల్లావుంటున్నాడో భావించుటకు కూడా నేను
సహించలేకుండా వున్నాను. నేను ఫుల్ఫుల్లో పెట్టి పూజించే
దాన్ని. అంత కోమలంగా వుండే ఆ సుకమారమూర్తిని
‘నా కోసం దుఃఖించనద్దు. జరగవలసినట్లు జరుగుతుంది’ అని
వోదార్చి కన్నీరు తుడిచివస్తాను. సర్వము తెలిసిన ప్రభువుగు
నీకు నేనేమి చెప్పగలను. దేవా! నెలవు దయచేయించండి!”
అని వినయవినమిశ్చయై చెప్పుకొనెను.

“ సుశ్చిగుడు “ వెళ్ళిరమ్మ.”

ఆత్మ సరిలోకమును విడిచి భూలోకమును ప్రవేశించెను;
‘భర్తృగృహాభిముఖయై వెళ్లుచున్నది. ఇంతలో నొకయూరు
నందు రామేశ్వరుని కంఠస్వరము వినిపించెను. ఆ యాత్మ
త్వరితముగ ఆ మందిరమును ప్రవేశించి, రామేశ్వరుడు నవన
వోస్తేనుయగు నొకరమణీమణిచెంత గూర్చుండి ప్రణయసల్లా
పము లాడుచుండుట గాంచెను. “ఏమీ! ఈమెయెవతె?
(కొంచెమూలోచించి) ఔరా అప్పుడే ద్వితీయవివాహమా!—
మోసము, మోసము, ఇంతకన్న మోసమున్నదా, ఏ లోక
ములోనైనా?

ఇచట కూర్చున్నది నా ప్రాణేశ్వరుడేనా! ఇటులు జరుగు
తుందా? ఆప్రేమ, ఆ ఆదరము, ఆ అభిమానము ఎక్కడికి

పోయినవి. ఎంతో దుఃఖిస్తూవుంటాడనకొన్న భర్త అనంపమున వోలలాడుటయా?—నేను నమ్మజాలను.

ఏమీ! ఆనాడు భగవద్గీత నెత్తిపై బెట్టుకొని ప్రమాణం కూడ చేసెనే? ప్రమాణముతో లెక్క యేమి. అంత ప్రేమతో వుండే భర్త ఇంకేలోకములోనూ వుండడు అనుకున్న నా భర్త యేనా ఇట్లయిపోవుట. అయ్యో దేవా! నీవెంత విచిత్రము? నా భర్త లో మేమియు లేదు. నీదే బాధ్యత —

అయ్యయో! ఓరమగ్నమున తులనాడూ చంపినా! సర్వమునీవే. నీవు లేకపోతే ఏమిలేదు' అనుచుండే నా భర్త ననవలెను కాని. నన్ను శాశ్వతధర్మవత్సగా స్వీకరించినట్లు అగ్నిసాక్షిగా ప్రతినకూడా చేసెనే! 'నిజమైనప్రేమ నా భర్తది. ఇతరుల దందరిది బూటకపుప్రేమ' అనుకొన్న నేను 'అది ప్రేమకాదు కామము' అని అనుకొనవలసి వచ్చిందా ప్రభూ! దేహాన్ని మాత్రమే కామించే భర్త నిజమైనభర్త యెట్లగును!—

ఈతిడైవము వేరే దైవములే డనుకొనేదాన్ని. ఒకసారి ఒకనెచ్చెలి భర్తను దైవముగాగు చూడాలి, కాని భర్త దైవము కాజాలదు అని చెప్పింది. ఆమెమాట లెక్కచెయ్యలేదు. ఈతనికంటె ప్రేమింపదగినది ప్రపంచంలో ఇంకేమిలేదు. ఈయనే నేను; నేనే ఈయన అనుకొని ప్రేమించినందుకా ఇట్లు మోసగించుట. అయ్యో ప్రభూ! నిన్ను గ్రహించుట ఎల్లాగు?

ఇక ఆ చంటిపాపగతి ఏమవుతుందో. ఇంత చిత్తచాంచల్యముగల మానవులను ఎట్లు నమ్మగలను? 'పురుషులను

నమ్మకూడ' దని దేవుడు న్రాసిపెట్టి వుంచాడు కాబోలు. ఆ సంగతి ఇదివరకు తెలియలేదు. పురుషు లిలాంటివాళ్ళని తెలుసుకో లే పోయాను. ఇంకా యెందుకిక్కడ? ఇకపోతాను." అనకొని ఊరలోకమునకు ప్రయాణమయ్యెను.

౪

లక్ష్మీ పరమేశ్వరుని దివ్యసన్నిధికి జని "దేవా! నన్నిక సరకలోకానికి పంపండి" అనెను. పరమేశ్వరుడు "నీ విక సరకలోకానికి వెళ్లవలసిన ఆవశ్యకతలేదు. నీవు ఇట్టివతిని దైవముగా భావించినావు. దైవమొకడున్న సంగతి మరచి అతను దైవమనుకున్నావు. భర్తను భార్య దైవమువలెయెంచి గౌరవింపవచ్చును; కాని ఆతడే దైవమని తలంపకూడదు. ఇప్పుడు నీవు పడిన పశ్చాత్తాపమువలన నీ దోషముపోయినది. వతి చిత్తచాంచల్యము — విషయలోలత్వము చూచి నీవుపొందిన దుఃఖము మిగిలిన పాపవంకిలమును తుడిచివైచింది. ఇక నీవు పవిత్రమైనదానవు. స్వర్గానికి వెళ్ళి ఆనందమున నుండుము. సత్యమైన ప్రేమామృతము నీ విచటమాత్రమే అనుభవించగలవు. ఇంకెక్కడా నీకాప్రేమామృతము లభింపజాలదు. పోయి శాంతినిలయము, ఆనందనిలయము, ప్రేమనిలయము అయిన స్వర్గధామంలో వుండు." అని ఆశీర్వదించెను.

లక్ష్మీ ఇప్పుడు ప్రశాంతినికేతనమగు ప్రేమానందనిలయమున సంకల్పరహితయై యున్నది.

ది క్కు లే ని ప క్తి

ఒక దుర్లభాశావిదీర్ఘహాసయము - నవనవలాడుచున్న లేత కాపుపడుచు, ముందరినున్న పాపములకేసి, ఉదయించు చున్న కంకుమవర్ణపు సూర్యునికేసి జాలికొలుపు పూజించుచు జూచుచు పరిమిమిట్టలు నిలువబడియున్నది. ఆకసము మేఘ శూన్యమై విచులమై ప్రశాంతముల పోయిపోయినట్లున్నది. పిచ్చుకలు, ఇంకను రంగు రంగులపిట్టలు కిలకిలలాడుచు ఆనందముతో నాడుకొనుచున్నవి. అప్పుడే యింకొక లోకమునుండి వచ్చుచున్న సూర్యభగవాను డెంతో ఆనందదాయకముగా కనిపించుచున్నాడు అంతయు నానందమయముగా నున్నది. కాని ఆ కాపు పడుచు హృదయము మాత్రము దుఃఖాన్వితమై యున్నది. ఈ ఆనందప్రదమైన ప్రకృతి ఆమె నెంతమాత్రము ఓదార్పజాలకున్నది. అప్పుడామెకు ఉదయసూర్యుడు దుఃఖ కారకుడైనాడు. ఎందుచేతనో ఆమెకే తెలియదు. చల్లగా వీచుచున్న పిల్లనాయువులలో నాపెకు ఎవో దురంత విషాదగీతి కారావములు వినిపించినవి. ఒకటిరెండు కన్నీటిబొట్టు లా శుష్కదేహి కళాయుక్తమైన సయనముల నుండి జారిపడినవి. ఆ బిందువులలో ఉదయసూర్యుడు ప్రతిబింబించినాడు. ఆమె మోకరించి యెదుట కనిపించుచున్న భగవానునకు మ్రొక్కినది.

ఆమెపైనుండి ప్రకృతి సంతానమగు రెండుకాకులు “కావు కావు” అనుచు నెగిరిపోయినవి. సమీపములో నొక తెలివి గల పసుకాడు గొం తెత్తి యిట్లు పాడుచున్నాడు.

“తల్లీ యందునా, తండ్రీ యందునా,
యెల్లర బ్రోచెడు నీళ్ళగా యందునా,
ఏమని పలుతును నన్ను, నే నెమని పలుతును నిన్ను ”

* * * *

శుక్లపక్షము - ద్వాదశి. నదీ పులిన భాగమున గిరుగాడు చున్న ఆమె అలసట జెందిన దేహమునకు సంధ్యానిలయు విశ్రాంతినిచ్చుచున్నది. తపించి తపించి యున్న ఆ వేత హృదయమునకు చల్లని చందురుడు చల్లదనమిచ్చి నేడ దీర్ఘచు నున్నాడు మనోహరమైన ఆకసపు వింత రంగులు, నదీతరంగములలో ప్రతి బింబించి అంతకన్న అందముగనున్న చందమామ, మెత్తగనున్న యసుకతెన్నె - ఇనన్నియు నిప్పుడామె అమాయకపు హృదయమునకు నినుమంతయేమి, బాగుగానే ఆనందము నింపుచున్నవి. ఈసమయమున నామెకు లోకము కరికపుదిగా కనిపించలేదు.

కాని అంతలోనే ఆమెకు తన నీనావస్థ స్మృతికివచ్చినది. ఆమె ఎన్నెప్పుడుకూడా తరచుననున్న విషాదమయ చారిత్రము నేదో కఠినవాస్తవము పైకి దీసి విప్పి యామె కన్నులయెదుట బెట్టినది. ఆ దిక్కుమాలినపక్షి ఒకటొకటిగా పుటలుత్రిప్పి తన గతజీవితమును మెల్లగా జదువుకొనినది.

మరల నొకటిరెండు బిందువులు కనుకొలంకులనండి ఆమెకు తెలియకుండగనే భూమిపై బడినవి. ఆ విదీర హృదయమునుండి వెడలి వచ్చిన నిట్టూర్పు గాద్పులు అనంతమైన గాలిలో గలిసి పోయినవి.

కాపుపడుచు సొమ్మసిల్లినది.

కోకిలము మధురముగ బాడినది. కోకిలారావము ఆమె కిట్లు వినిపించినది : “చన్నెవరు రక్షించుచున్నారో!”

*

*

*

కనిపించని చేయి యేదో ఆమెను ఆ యిసుక తిన్నెమీదనే నిదుర బుచ్చినది. కాపుకన్నె కలగన్నది :

బలిష్ఠమైన శరీరముగల రయితబిడ్డ కనిపించి “అమ్మాయీ, ఎవ్వరులేని యాసిర్దానుష్య ప్రదేశములో నీవొక్కతెవు ఎందుకున్నావు?” ఆమెకు ప్రశ్నించిరాడు.

“ఏమిచేయను అన్నా ! నేను దిక్కులేనిపక్షిని. నాకు తెలియని శక్తి యేదో నన్నిట్లు త్రిప్పుచున్నది.”

“నీ చరిత్ర యేమిటి చెల్లీ?”

“అన్నా ! నీకంత దయగలిగితే చెపుతాను విను. అయ్యో ! అన్నా ఎవరికీ లేని దయ నీకెల్లా కలిగినదీ? నాచిన్నతనమునా నాకొక తల్లీ, నూయింట్లో ఒక దానీ ఉండేవారు. నాశబ్ద నాతో చెప్పకుండగనే ప్రాణమువిడిచింది. అప్పుడు ఆ దానీ నన్ను సంరక్షించుతూ ఉండేది. అదికూడా కొన్నాళ్ళకు చని పోయింది. అప్పుడు నేనేమిచేయను అన్నా ! దిక్కుమాలిన

వక్షివై పల్లెపల్లె తిరుగాడుతూ ఉన్నాను. నా దయనీయ మైన స్థితిచూచి ఒకరూ నన్ను దయతలచినాడు కాదు. ఈ తల్లిలేకపోయితిని తలచాచుకొనిడానికి రవంతచోటిచ్చి పుణ్యము కట్టకొనిడానికి వచ్చావా నా అన్నా ! ” అని రెండుచేతులు జాచి ఆమె లేవబోయినది.

కాపుపడుచుకు మెలకువ వచ్చినది. కనులు తెరచిచూడగా రయితుబిడ్డ కనిపించలేదు ; ఇంకొకవ్యక్తి కనిపించినది. ఆమె క్రుంగి క్రుంగి యున్న హృదయము దడదడ కొట్టుకొనినది. ఆ ప్రక్కన నిలుచుండి యున్నవ్యక్తి యెవరు ? వికలాంగుడైన యొకానొకయోధుడు.

ఆ వీరు డామెదగ్గరకూరుచుండి “భయపడకు” అని ఆమె కేసి నిప్పందనయనుడై చూచినాడు.

కాపుపడుచు కూడ నాతని నిశ్చలదృష్టితో పరికించి “అయ్యా, నీ వెవరవు, నన్ను రక్షించడానికి వచ్చావా ? ” అన్నది.

వీరు డామెను దగ్గరకు తీసికొని రెండుచేతులమధ్య నామె నిడుకొని “ నీ పేరేమి? ” అన్నాడు.

“ నా పేరా? — నాగరత్నం. ”

“ రత్నం ” అని ఆమెను కాగలిగించు కొన్నాడు ఆ వీరుడు.

* * * *

అతడు జేబులో నుండి యొకకాగితము దీసి ఆమె కా లేఖ జూపుచు యిట్లు చదివినాడు.

నందపురము

విజయనగర సంస్థానము

30 జనవరి, 1565

ప్రియా!

నా శరీరములో అస్వస్థతగా నుండుచున్నది. నాకు చివారములేదు. పనుచులుగు రోజులక్రింది కుమార్తె కలిగినది. ఈ చివరము, ఈ చివరము ప్రదానముగా నుండు గలదు. పాపపేరు నాగరత్నం పెట్టబడినది. మీ యుద్ధమెట్లున్నదో వ్రాయగోరెదను. నేను, దాని, నాగరత్నము సుఖముగ నున్నాము. మీ యుద్ధమెట్లున్నదో వ్రాయగోరు చున్నాను. శ్రీ శ్రీ శ్రీ విజయనగర మహారాజులుంగలైన రామరాజుగారి సైన్యమును సుల్తాను హుస్సేను నిజాంషాగారి దండులు చెల్లాచెదురు చేయుచున్నవని యిదట వినికిడి. ఈ యుద్ధము మీకు చేరునో చేరదో అనియు, సురమునము కలియుదుమో లేదో అనియు సంశయభావమున నిది వ్రాయుచున్నాను.

ప్రేయసి భూషణం

వారిప్పుడు పేమైక గాఢాలింగనమున చాలినేపునగును. చాలినేపై నను వారికా సమయ మొకస్వప్న మధురము వలె తోచినది.

సుధాకరుడు, సుధామయకాంతి, సక్షత్రములు, సూగు తము, తరంగములు వారి నాశీర్వదించినవి.

సంస్కృతదోషము

అపరాధ్యసమము - విశాఖసట్టణము. ఇస్లామియా
వాస్తవ 'త్రుప్తకారము' చక్కని గురుజులతో విగ్నితమైన
అపరాధసారభవము వలపువాంఛదీర్ఘి మహమ్మదీయరమణి
విశాఖతరనివయసముల కోనూపులవలచే సౌందర్యశిలు
విరజిమ్ముచున్నది. సకలద్రవుటాగ్ధన నూడుటచేత ఆ శ్లేశ
సుందరమందిరమునకు గోమావిడిచిన తుర్కీ మోహనము, స్త్రీ
వల, సుస్థినితీయధునిము అవరించి ఆరూపకభావ సమ్మిళిత
మైపోయినది. దాని మునిముంగళి రెండేసాడుగుపాటి సగ్వి
చెట్లు, కొన్ని పూలయొక్కలు, క్రోటనుచెట్లు. భవనమధ్య
సౌందర్యమునకు తగిలులే నామధేయము, బంగారురంగు
అక్షరములలో 'బమర్ కయామ్'

తేబిలుముందట కుర్చీలో స్వచ్ఛగా కూర్చుండి మనో
హరముగా అలంకరించుకొనియున్న ఆమె ఒక్కొక్కప్పుడెదు
రుచూచు కొద్దిగెట్టిపాటు అనమింపబడిన సూర్యుని
నిర్మలమైనట్లు, ఒక్కొక్కప్పుడు తెలియని ద్వారా
నంది బయట ఆమె బయటించుకొనుచు చూచుచున్నది.

అటు, కాంచును కాంచుచునే ఆమె ఈ లోతాను సప్త
కొన్నది, అప్పుడామె మెరియుచున్న కను వెలుతురా అది -
తాక కనులలో పూరించిన చిలువగవా? ఆ గుండ్రని తెల్లని
లేతబుగ్గలో కనిపించు చిలుగుంటలు తెలుపుచునే యున్నవి

చిటునగవే అని. తన వలుచని కోమలశరీరమునకు నన్యత ఆపాదించుచున్న వాలరంగువట్టుచీరె గాలితాకుడు కెగురుటచే ఆమె నాజూకుగా గులాబీరంగు వ్రేళ్లతో సరుదుకొన్నది చేలాంచలములు. పొడుగుపాటి కాటుకరంగు ఖరులు విగదోసి యుండుటచే అనిలతరంగములతో ఆడుకొనుచున్నవి. కుడివైపున కొన్ని కురులనడుమ ముచ్చటగా ముడివేయబడియున్న ఎరని పట్టురిబ్బు సహజా లలితాకుడుకు కదలుచునేచున్నది.

అప్పుడే యెలాప్తయ గింప నచచుటల పూర్తిచేసి - ఇలాలో కనిపించిన శన్యకోసము తిరిగి తిరిగి, ఎక్కడ! ప్రకృతి నిశ్శబ్ద సమయాలలో - సౌందర్యపిపాసతీర్పుకొనుటకు, ఆర్చివేయుచున్న పిపాసజ్వాలలు ఎవరు శాంతించునది, అటువంటి శక్తి యున్నవారు - ఎక్కడాఉన్నది: పిపాస, పిపాస, ఈలంతు లేని పిపాస, దయతో ఆర్చివేయుచున్న పిపాసకు - ఏదీ ఆ సౌందర్యము! ఆమాధుర్యము! ఏదీ ఆజీవనశక్తి, అమృతప్రవాహము - యిటువంటి ఆవేశము, జీవము ప్రసాదించిన మెల్లీ కవిహృదయమును దూరపులోతు చూపులతోనే, ఊర్పు గాడ్పులతోనే అభినందించుచు గదినుండి వెలువలికి వచ్చి:

“కవీ, నీవు మాంత్రికుడవా - యిటువంటి మెరుపులు నీవు దాచివేయడానికే ప్రయత్నించివుంటే నీవెన్నహృదయాన్ని అవి చించివేయవూ! యిటువంటి గులాబీహృదయాన్ని దిగ మ్రింగి తేనేగాని ఆ క్రూరపు యిటలీసీళ్లకు కడుపుమంట చల్లారిందికాదూ!” తనలో తానే అనుకొన్నాడు రాధారమణ.

రమణ యిరువదెనిమిది వత్సరముల ప్రాయమువాడు. చామనచాయ, పుష్టిగలశరీరము. నొక్కులు నొక్కులుగా మెరయుచున్న నల్లని కాపింగు.

ఆమెకుకూ చూచినా డతడు. ఒడలు పూకరించి పోయినది. రక్తిమూష్ణమై ఆవేశము నందినది. అతని కెప్పటికప్పుడామెలో నవనవానందము, నవ్యసౌందర్యము, క్రొత్తజీవము, క్రొత్తకళ గోచరించుచునే యుండును. ఎప్పుడామె సహచర్యమున జీవము అణుమాత్రము తగ్గినట్లు అనుమానము కలుగునో - ఆతడు వెంటనే మె కువగలిగి తెలివి తేటలతో ఎడబాటు బలముతో నిర్దురి జీవితములు రసవత్తరజీవవంతములు చేసికొనుచుండును. అదియే అతనిలో 'గొప్ప' అందు రతని స్నేహితులు.

రెండుగుంటల యెడబాటుతో అతని చూపులు ఆవేశ గర్భితములైనవి. ఉబుకుచున్న ఆవేశము లాతడు పదిలముగా అణచుకొని మెల్లగా నడుగులిడుచు వెళ్లి చటాలున ఆమె కనులు మూసినా డతడు.

ఆమె నవ్వి నది నెలబాలుని వెన్నెలలాగు. చిటుగుంటలు బుగ్గలమీద, ఎంత ముచ్చటగా ఉన్నవీ!

రమణ చూచినాడు వానిని. హృదయ మొక్కగంతువేసినది, చిటుగుంటలనుండి వెలువడిన విద్యుత్తరంగముల స్పర్శతో.

“వివియానీ - ” అన్నాడతడు ప్రేయసిని ముద్దు పేరుతో.

“ఎవరుమీరు! పెళ్లీ - పట్టువడ్డారులెండి, యింకెందుకూ”

రమణ యేమీ మాటాడకుండా ఆమెను అటులే సోపా దగ్గరకు తీసికొనివెళ్లి అందుకూర్చుండజేసి వెనుకకు కొంచెము వంచి చటుక్కున చేతులు తీసివైచి గుండ్రని అంపస్కరణలు వట్టుకొని:

“వట్టువడినందుకు బహుమతీ యేమిస్తావు, వీనీ!” అన్నాడు.

“ఏమివ్వమంటావో చెప్పండి” అన్నది విన్నవించినవచ్చు ఆపుజేసికొని

“బహుమతి ఇవ్వండి అని అంటున్నాను. అది ఇవ్వండి. అలా, అల్లాటియితే నేనొప్పుకొని ఉంటాను. అలాగారుము పెట్టుచున్న భాకుని కిరణాలతో,

“వాళ్ళుకోపోతే నే నేమిచేస్తా, నేనూ వాళ్ళుగోనూ, అప్పుడేమిచేస్తారా?”

“ఊ, అదేమిటి! అట్లా యెల్లా కురుకుతుంట! నన్ను పాపాయినిచేసి ఆడిస్తున్నావు.”

“అవును, మీరేపాపాయి - (చెప్పింది) - అవు! కూర్చో నీకు బహుమతీ యేమిస్తానంటే అది ఇవ్వండిచియ్యానీ.

“నా కవి కావాలి, రెస్ట్రానువైరస్” అంటూ చూస్తూము” అన్నాడు రమణ బహుమతి ఇవ్వాలంటూ చూసి “అదేమిటమ్మా, అల్లాటను తాళదేనిటియె” అంటూ కోరికలు వేస్తూవున్నావు అని ముందే వైదం అన్నాడు.

“పోనీ, నీ యిష్టమేమిచ్చింది ఇయ్యి”

“వాకసారి-అడిగేసిన తర్వాత యింకా నాయిష్టమేమిటి. మీరడిగిందే యిస్తాను. తీసుకోండి, యెక్కడున్నవోఅక్కణ్ణించే”

రమణ యిక పట్టలేకపోయినాడు, ఉత్తంగ తరంగములలాగు వెల్లువయై యుబుకుచున్న ఆవేశము. దక్షిణహస్తముతో ఆమెను గట్టిగా ఎదురుగా దగ్గిరకు తీసుకొని యెదురొమ్ము కదిమివేసుకొని తన యినుపకొగిలిలో, గులాబిపువ్వువంటి వంపులుతీరిన చిన్ని పెదవులను మనసార, కసిదీర తన్ను తానే మరిచిపోయి ముద్దిడినాడు. ఆమె తన రెండు లేతహస్తాలతో రమణను ఉద్రేకముతో తన యరమున కదుముకొన్నది అర్థ నిమిషాలతనయనములతో అతనివంక చూచుచు.

కుడిచేయి ఆమె గుండ్రని కోమలమైన మెడచుట్టూవేసి, యెడమచేయి ఆమెవక్షస్థలముపై నుంచి రమణ ఆమెను తన ప్రక్కకు దగ్గిరగా తీసికొన్నాడు. ఈసారి ఆమె అతనినడుము చుట్టివైదిన దొకచేతితో. ఆవేశముతో నున్నితముగా ఆమె కంఠసీమ కొగిలించుకొని శిరస్సు నామె గుండ్రని భుజముపై ఒకనిమిషముంచి పీల్చివేయుచున్న తృష్ణ, అంతులేని పిపాసతో బంతిపువ్వులాగు మనోహరముగానున్న మెడ ముద్దుపెట్టుకొన్నాడతడు. వక్షముపై చేయి — పిల్లగాడ్పుల కదిలిన అలలువలె నెగురుచున్న ఆమెవక్షముతోపాటు, అచటనున్న రమణ చేయికూడ కదలుచున్నది. రమణ చూచినాడు నాజూకుగా చేయివక్షముపై చరచుచు. మెడ చుట్టియున్న రెండవచేతి బొటన చూపుడు వ్రేళ్ళు చిరునగవుచే ఏర్పడిన చిరుగుంటలపై నుంచి ఆమెకన్నులలోనికి ప్రేమతీవ్రతతో చూచినాడు రమణ. ఒక నిమిషము మరల ఉద్రేకము. ఈసారి శక్తికొలది ఆమె

పూవువంటి మెత్తని పలుచని శరీరము తన యినుపకాగిలిలో ఎన్నోసారు లదుముకొన్నాడు. వివియానీ కూడ ఆతనిని తన తేతకాగిలిలో కసిదీరా అణిచి వేసినది. రమణ ఆమెను నలిపి వేసినాడు. ఆమె అతనిని కలచి వేసినది. తన్మయులైపోయి— పిపాస, సౌందర్య పిపాస—ఎట్లుతీరగలదు? ఆనందించినా రొకరి నొకరు. అనుభవించినా రొకరి నొకరు. తృప్తి యేదీ—ఆమె పలుచని శేరసాస్త్రాలతో తీగెలాగు చుట్టివేసినది అతనిని. అతడొకమెను తన పుష్టిగల బుడైనచేతులతో ఎగ్గంగా నొప్పినాడు. ఏమేమోకబుర్లు చెప్పుకొన్నారు. ఏమేమో మాటాడినారు ఒకరి చూపులో ఒకరు, ఒకరి సౌందర్యములో ఒకరు ఐక్యమైపోయి.

అతనికి దక్షిణపార్శ్వముననున్న వివియానీ మృదులకంఠ సీమ జుట్టి యాతని హస్తము, ఆతని నడుమునుచుట్టి ఆమె మంజుల హస్తము అటులనే యున్నవి.

టీ వేళయినది. నేవకుడు టీ తీసుకొనివచ్చి వారిముందునిచి పెట్టినాడు. చిఱునగవుతో నామె రమణనోటి కందించినది పాత్ర. ఆతడు కొంచెము త్రాగి మరల ఆమె వదనము ముందుంచినా డతడు కంఠమును జుట్టియున్న చేతితోడనే. ఇటులనే మెల్లగా చాలసేపు ఉప్పొంగిపోవుచున్న హృదయ ములతో, విచ్చియున్న చిత్తములతో, పులకరించియున్న అంగములతో త్రావి నా రిద్వరును.

తర్వాత ఆమె సిగరెట్టు ఆతని నోటిలోనుంచి తానే వెలి గిందినది. అతడు కొంచెము కొంచెము తియ్యని పొగ విడు

చుచు ఆమె మెరుపుకన్నుల ప్రకాశములోనికి చూచుచు, ఆమెను నవ్వింపుచు నవ్వింపుడు కలిగిన చిరుగుంటలు రెండు ప్రేళ్ళతో నున్నితముగా నొక్కి ఆనందించుచు, కురులు యెడో తనకు తెలియని ఒడ్డితీసి సరించుచు ముంగురులు మోముపైకి తీయుచు మరల వానిని చిక్కుచేయుచు, శిరోభాగము, నెన్న దురు ముద్దిడుచు, ఆమె శిరస్సు తన భుజముపై నాన్చు కొనుచు. ఆమె ముద్దులందుకొనుచు - కొంతసేపు నెళ్ళబుచ్చినారు.

రమణ చటాలున లేచివెళ్లి తన గదినుండి ఉడుకులాన్ సీసా తీసికొనివచ్చి వివియానీ తోడపై శిరస్సునుంచి పరుండి పరి మళోదకము ఆమెపై కొంత చిలుకరించినాడు. ఆమె సీసా తీసికొని అతనిపై కొంత పుట్టినది. అత డామె ఒంతిపువ్వువంటి గుండ్రని దిన్ని చుబుకమును పట్టుకొని:

“వివీ, మనము కలకత్తా బొటానికల్ గార్డెన్సులో గడిపిన రాత్రి జ్ఞాపకముందా”

“ఆ, ఎందుకు జ్ఞాపకముండదూ. అటువంటి కఠినపరీక్ష మరచిపోవడమే యింకా యేమన్నావుందా”

“ఆపరీక్షలో తప్పవలసింది నవ్వు, ఏమిచేసేవాణ్ణో తెలిసేది”

“మీరే తప్పడము తటస్థించితేనా ఏమిచేసేదాన్నో తెలుసా”

“ఆ, నాకు తెలుసు - ఒకచిన్ని బుగ్గపోటని”

“అవునుకాని యేమండి అటువంటి పరీక్ష లెవరైనా చేస్తూవుంటారూ!”

“ఎవరో జోలి మనకెందుకు పోనిస్తూ, నేను పెట్టినపరీక్ష బాగుందా లేదా ! ”

“ఏమి చెప్పమంటారూ ? ”

“అదిగో — ”

“యిప్పుడు నన్ను మీ శేమి చెయ్యగల శేమి? శరీత్ర చ్యాసయిపోయినానుగా — యింకేమి చేస్తారు ? ”

“అవునుకాని విప్లవ నాను శాశ్వతమోచింది మొత్తానికి. ఆరాత్రి మనము గాడ్డెన్నుపి కారు, నెప్పిడమూ, అక్కడికి వెళ్లాక ప్రేమపరీక్ష వాకరినాకరు చేసుకోవాలని మనయిద్దరికీ షిక్కసారి తోచడమూ, సరే యేమిచేద్దామంటే యేమిచేద్దా మనుకోవడమూ, ఆరాత్రంతా మనమిద్దరమూ రెప్పవాల్చు తుండా సూర్యోదయమువరకూ మేలుకోవడమూ, యిందులో యెవరు రెప్పవాల్చితే ఆ వ్యక్తి హృదయపాత్రలో ప్రేమ రసము అంచులువరకూ తొణుగుతూ నిండా లేదనీ అందుకు అసంపూర్ణప్రణయానికి శిక్షగా ప్రేమరసము అంచులువరకూ నిండటానికి యెడబాటు మంచి మందు గనుక నెలరోజు లొకరికొకరు కనిపించకూడదనీ, వోడిపోయిన మనిషి గెలిచిన మనిషికి ఉత్తరములు వ్రాయవచ్చు కానీ, గెలిచినమనిషి వోడిపోయిన మనిషికి పుత్తరాలు వ్రాయకూడదనీ, యిద్దరమూ పరీక్షలో గెలుపొందితే — అంటే మనమిద్దరమూ ఒకరి శౌకరు ఇసునుంతకూడా తక్కువలేకుండా ప్రేమిస్తున్నామనీ, మనయిద్దరి హృదయపాత్రల్లో ప్రేమరసము అంచులువరకు

తొణుకుతూ వుండని గెలుపుసూచన : దీనిసంతటికి పౌరమి
దంనునుసాక్షి. గొప్ప సంతోషప్రకటన మిత్రులందరికీ
కారణము పెచ్చునండా పెద్దవిందు చేయడము. బలేపరీక్ష,
వివే! ఆ విందుకు కారణము తెలియక ఆ రోజు నాల్గైత అను
మానపడ్డారూ, చివరి కేసునుకున్నారో వాళ్ళంతా. ”

“ఒకామె మాత్రము బహుచక్కగా అనుమానపడింది.
చెప్పనా—మీకు, గర్భిణివచ్చిందేమో అంచేత చేస్తున్నారని
అనుకుంది పాప మావిడ. ”

రమణ ఆమెమోము తనముఖము గర్గరకు తీసుకొన్నాడు.
ఆమె అతనిని ముద్దుపెట్టుకొన్నది. చేయి అటులానే కంఠము
చుట్టునుంచి మోము దగ్గరగా నుండగానే,

“వివీ, నువ్వు నాదానివయిపోయినా కూడా, యీ విధంగా
తృప్తితీర్చుకుంటూవున్నాకూడా యేమిటో రోజురోజుకీ పెరిగి
పోతూంది తృప్తిలోతు. రోజురోజుకీ గంటగంటకీ పెరిగిపోతూంది
తృప్తివైశాల్యం. ఒక్కొక్కప్పుడు నుకుంటా—యెల్లా నా వివీకి
నాచిట్టికి హృదయం విప్పి — అబ్బో యేమేమిటో చేద్దానును
కుంటా వివీ! వివీ యెల్లాపెంచుతావు యీ ప్రేమ — యెక్క
డుంది ఈశక్తంతా వివీ నీకు” అని మరల రేకెత్తిన ఉద్రే
కముతో ముద్దిడినాడు రమణ.

ఆమె మృదులహృదయము పులకరించిపోయినది. చలించి
నదికూడా ఆమాటల తీవ్రతపల్ల. కనులు పెద్దవిచేసి, వెంటనే

చిన్నవిచేసివైచి అతని హృదయమునకు మోకరించి నమస్కరించుచున్నవా యన్నట్లు చూపులతో :

“బక్కొక్కప్పుడు నాకు భయమునేస్తూ వుంటుందంటే తలుచుకుంటే. అంత తీవ్రం, అంతలాతూ, అంతగభీరతా, అంత చక్కదనం వున్న ప్రేమకు ప్రతిరూపుగా అటువంటిదే మల్లా అర్పించుతున్నానా లేదా అని అనిపిస్తూ వుంటుంది. అప్పుడు భయంవేస్తుంది గుర్రేమైనా అనుకోండి: ఎప్పుడైనా తెలివితక్కువచేత అటువంటి ధనం చెయిజూర్ కొట్టుకుంటే నేమో అని - అప్పుడు ఊళ్ళు వణికిపోతుంది” ఆమె అన్నది.

రమణ ఆదరముతో ఆమెను దగ్గరగా హత్తుకొన్నాడు.

“వివీ, నువ్వు అల్లా అనుకుంటున్నానా! నే నేమనుకుంటున్నానో తెలుసా! వివి అంతటి రూపరాశి: తానేకాదు, తన హృదయం, ఈ ప్రేమ, తన సర్వస్వమూ నాకే అర్పించివేళేళింది. అంతకన్నా యేమికావాలి-నేనొక్కణ్ణే ఈప్రపంచంలో ధన్యుణ్ణి, ధన్యుణ్ణి—”

“ఊహ”

ఒక నిమిష మాగి—

“అచ్చంగా అల్లాగే నేనూ అనుకుంటూవుంటానండీ. అదే ఆభయాన్ని అప్పుడప్పుడూ అణిచివేసి వోదాడుస్తూ వుంటుంది. అప్పుడెంతో వుప్పొంగిపోతుంది మనసు. నాలంత అదృష్టవంతురాలుందా అటువంటివారు తమకున్నదంతా హృదయం ప్రేమా అంతా నాపై నిలిపివేళేళారు చలనము లేకుండా.

ఎంతగర్వం, నేనేకదా నాసౌందర్యమేకదా అల్లా ఆకర్షించకలిగింది అనీ. ”

అత డామె నింకా దగ్గరగా అడిమికొని :

“ వివీ, జన్మలంటే నాకు నమ్మకంలేదు కాని వొక్కొక్కప్పుడు మాత్రం—మనయిద్దరకీ పూర్వజన్మలో యెదోవిచిత్రమైన సంబంధం వుండివుంటుందనిపిస్తుంది వివీ. ”

“ అదేమో నాకు తెలియదుకాని, మీరు నాకోసం, నేను మీకోసం యీవిధంగా వుట్టామని మాత్రం నాకు తెలుసు—జరిగిపోయిందానిజోలి జరగబోయేదానిజోలి మనకెందుకు ? యెప్పటికప్పుడు ఆనిమిషం ఆనందంతో మనమిద్దరమూ అసుభ వింశడమే మనపని. ”

“ ఊహ, అల్లాగే ” అని రమణ ఆమెను మండిపోవుచున్న ఉద్రేకజ్వాలతో ముద్దుపెట్టుకొన్నాడు.

“ అవునుకాని యేమండీ, యిన్నికబుర్లు చెపుతానా వొక్కొక్కప్పుడు యింత Passionate గాను రసవంతంగాను గడిపే జీవితం—మనయిద్దరినడుమా బంధం, ప్రేమ మామూలే అయిపోయి నీరసంగాను వేలవంగాను అయిపోతందేమో కొన్నాళ్లయిపోయాక అనిపిస్తూ వుంటుంది. ”

“ వివీ, నీ కన్నీ నందేహాలే. మన పెళ్ళిఅయి నాలుగునవత్సరాలయినాయి, యేమంత శక్తిందేమిటి మన బంధంయొక్క పురీ! మనజీవితంలో యేమితగ్గిందీ, సౌందర్యమా, మాధుర్యమా,

ఆనందమా? ఈ జీవితం యెప్పుడూ యీ పనతో గడిచి పోవలసిందే.”

“అవునులెండి నాకు తెలుసు—అవునుకాని అల్లాఅంటారు సంతానముతో కొందరి జీవితాల్లో ఆనందము, పట్టు తప్పడము మనం చూడడములా.”

“వివీ, నిజమై ప్రేమపున్నచోట యేదీతగ్గను, యెన్ని అనాంతరా చొచ్చినా నాకపోతే వొకటైంది, నువ్వు తెలివితక్కువచేత ప్రేమను పెంచుకోవడము చితకాక ఆనిట్టి పంటమర చేసివేసా, దాసీదాన్ని చేసి వేసా, లేకపోతే యెక్కువ మోహంవల్ల వొకరినొకరు విడవకుండా కొత్తకాస్తా గడవడముతోనే యెడ మొగం పెడ మొగం చేసుకునో—యింకా యిటువంటి కారణాలనేకము వున్నాయి, యీ విధంగా చక్కని గులాబిపువ్వులాంటి జీవితం శ్మశానం చేసుకుంటారు, వొకరినొకరు అనుభవించడము చేతకాక. పురుషుడి ఆనందము కోసం స్త్రీ, స్త్రీ ఆనందముకోసం పురుషుడు సృష్టింపబడ్డారన్నమాటే మరచిపోయినట్టు కనిపిస్తూం దీలోకం మైమరిచి. వివీ మొన్న మనం సముద్రపొడ్డున కూర్చున్నప్పుడు చెప్పాలా! ప్రేమ వొక గొప్పకళ. దాన్ని పెంచితే పెరుగుతుంది; నిర్లక్ష్యంచేస్తే చచ్చిపోతుంది. ఈ ప్రేమకళామర్మం తెలిసికోకుండా, రాత్రుల్లు మాత్రమే వుక్కోస్తున్న గదుల్లోనూ; తెరచాటున కలిసేవాళ్ళ జీవితాలు శ్మశానాలుకాకుండా దేవేంద్రుని తోటకావాలంటే యెల్లా అవుతుంది. ప్రేమను భద్రపరచుకొని,

ప్రాణవదంగా వ్రువయోగిస్తూ—నిరుపయోగం చేయకుండా వ్రుప్పనిశ్చయమొని—ప్రేమకళాజ్ఞానం సాయంతో ప్రేమ పెంచుకుంటూ యెడబాటు సాయంతో దానికి యెరువువేస్తూ యెంతో మెలకువగా వ్రుంటే తప్ప లేకపోతే వన్నిరుచంటి ప్రేమలోని ఆనందం కుళ్లి కంపువేస్తుంది కూడాను మనం చూడడములా కొందరి జీవితాల్లో; చదువుకున్న వాళ్ళకూడా అటువంటి కుళ్లి కంపువేస్తున్న జీవితాలు గడుపుతూవుంటే జాలి వేస్తుంది. వాళ్ళకన్నా పాలాల్లో పనిచేసుకునే కూలిదంపతులు నయం—వివేచింతే, ప్రేమను పెంచి రెట్టింపువుత్సాహంతో అనుభవింపేట్లు చేయడానికి యెడబాటుతప్ప దానికింతో యెరువులేదు—యేమిటి వివేచనారహితం తెలిసిదానివి నువ్వుకూడా అనుమానపడుతూ వుంటావు.” అని రమణ ఆమె మెరియుచున్న తరళనయనములు చుంబనముగొన్నాడు.

ఆమె సుధురముగ నవ్వుచు నన్ననికంతమున మెల్లగా “అందుచేతే కామాను మహానుభావులు మీరు యీ ‘యెడబాటు’ మాటని కార్యరూపంగా వుంచి మనను కలత పెడుతూ వుంటాగు!” అన్నది.

అతడు ప్రత్యుత్తరముగా నవ్వివాడు సంశ్లేషముతో.

తర్వాత పేబిలు కిరుకెలంకుల నిర్దురు గూరుచుండి చతురంగము ప్రారంభము చేసినారు. లోతుగా ఆలోచించుచు ఒక్కొక్కప్పుడు నవ్వుకొనుచు, మఱొక్కప్పుడు తెచ్చుకొన్న

కోపముతో నిర్వరు నుత్సాహముతో నాడుచున్నారు. నడువ నడుమ యెవో కబుర్లు—

“అయిదవ్వొస్తూంది. కేణుగోపాల్ వచ్చే వేళయినట్లుంది” అన్నది ఆమె.

“ఈగోపాల్ యెక్కడ దొరికాడు వివే, నీకు” అన్నాడతడు.

“బాగావుందండీ, చిన్నప్ప డెంతసేపూగా పూడేవాళ్ళ మనుకున్నా రేమిటి!”

“యెల్లావుంటా డతను నే నెప్పడూ చూడనే లేదు.”

ఆలోచనలో పడిన దాతని మనస్సు

“చిన్నప్పుడు చాలా బాగుండేవాడు, యిప్పు డెల్లా వున్నాడో తెలీదుగాని యీమధ్య యింగ్లండు వెళ్లాడని చెప్పాగా? యింగ్లండు వెళ్లినవాళ్ళకి క్రొత్త అందము వస్తుందండీ! అయినా నేను చూసి చాలారోజు లయింది.”

“ఊ - కాని యీ వువన్యాసం.”

“చిన్నప్పటిరోజులు జ్ఞాపక మొస్తే యెల్లావుంటుం దనుకున్నారూ! ఒక్కసారి అమాంతంగా చిన్నపిల్లనై పోయి ఆడుకోవాలనిపిస్తుంది.”

“తరువాత, తరువాత” అన్నాడు రమణ నవ్వుచు.

“గోపాల్ చిన్నప్ప డెంత అందంగా పుండేవా డనుకున్నారు - అదుగో నవ్వుతున్నారు, అయితే నేను చెప్పను.”

“లేదు. లేదు, వివీ, చెప్పు వింటాను” అన్నాడతడు ఆమె చుబుకము పట్టుకొని.

“మల్లిపువ్వుంత తెల్లగా వుంటాడండీ. గుండ్రని మొగం. అదే మొగాని ఆడవాళ్ళ అందము నాకు బాగా తెలీదు కాని గోపాల్‌లో ఆడరూపు చూచినప్పుడు మాత్రం ముచ్చటగా వుండేది. అంతా ఆడవాళ్ళలాగు సన్ననికంఠమూ, మెత్తని మనస్సు, నాజూకుదనమూ, మొగంలో స్త్రీరూపం — యివన్నీ అందరిలోనూ కనిపించవండీ. అదేమిటోగానీ మొగవాళ్ళలో యిసుమంత స్త్రీరూపమూ, ఆడవాళ్ళలో కొంచెం అణుమాత్రం పురుషరూపమూ క్రొత్తలందం తెచ్చి పెడుతుందండీ”

“మరి నీలో ఆరూపు లేదే”

“మీలో వుందికనకా నాలో వుండటానికీ! యిద్దరం వొక్కటేగా, అందుచేత మీరు నాలోనూ, నేను మీలోనూ వుండి అది పూర్తిచేశామన్నమాట — మరిచెప్పేది, పూర్తి చేయసీయండీ! అతను నాచెల్లెలైపోతే బాగుండుననిపించేది, మనస్ఫూర్తిగా. ఆకొరిక పట్టలేక వొకరోజు యేమి చేశాననుకొన్నారేమిటి! అప్పుడు మాయిద్దరికీ యెనిమిదేళ్ళుంటాయి. నాకొక చిన్నపట్టుచీర వుండేదిలెండి. అతనికి సచ్చజెప్పి, మెల్లగా చాక్లెట్సు పెడతానని, చీరకట్టాను. మరి క్రాఫింగు అడ్డువచ్చిందిగా వయస్సు యెనిమిదైనా బెంగాలీల మాదిరి మునుగువేళా. గబగబా అద్దందగ్గరికి తీసికెళ్ళి నిలుపుటద్దం

ముందు నిలుచోబెట్టి ప్రతిబింబంచూస్తే యెంత ముచ్చటగా వుందనుకున్నారు. తిన్నగా అతనినొక చూసేదానికిన్న అద్దంలో చూపుచూస్తే యెంతోముద్దొచ్చింది. అప్పుడంత సరదాపడ్డానా, మళ్ళా అంతేవయస్సులో అందంగావున్న ఆడ పిల్లను చూస్తే అంత యిష్ట మయ్యేదిరాదు. " కృత్రిమ మేమియులేక ఆ అమాయకపుహృదయ మనస్సులో 'ఇదంతయ కలుచున్నదనుటలే గాదు' అని మనస్సులో చెప్పి వైచినది. అందు కారణం డెంతయో నాలోపించినాగు.

అప్పుడే ఎచ్చినాడు వేణుగోపాల్. దరహానితనదనియ్యాలి, మృదు మంజుల రావముతో ఆమె, గోపాల్ ఒగిరికొనిన నమస్కారము చేసికొనిన పిదప ఆమె గోపాలును పతికిట్లు పరిచయము చేసినది.

" యితను వేణుగోపాల్. మేము చిన్నప్పుడెంతో స్నేహంగా వుండేవాళ్ళము."

తరువాత :

" ఈయన్ని అందరూ రాధారమణ అంటారు, నేనుమాత్రం మెల్లీ అంటూ వుంటాను—యింకేమి చెప్పను (తన్ను చూపి, గుకొని) యీమె (పతిరూపు) ఆయన, ఆయన (పతిరూపు) యీమె."

అందరూ నవ్వినారు. రమణకూడా కష్టముతో నవ్వినాడు. ఎదో తనకు తెలియనిది అప్పుడే అతని హృదయము నాతనికి తెలియకుండగనే ఆవరించుచున్నది. మెల్లగా అన్నాడిట్టులు:

“యెప్పుడొచ్చారు మీరు?”

“మధ్యాహ్నం మెయిలులో వచ్చాను. సిసిల్ హాటలులో బసచేశాను మొన్ననుబ్బలు తల్లిగారిని చూడడానికి వెళితే మీరు చల్లగాలి కిక్కిడికి వచ్చారనీ, కలకత్తాఎల్లాగూ వెళ్తున్నాను గనుక విశాఖపట్టణంలో దిగి నుబ్బల్ని మిమ్మల్ని చూశి వెళ్ళమనీ చెప్పారామె.”

“నుబ్బలుపేరు తీసివేశామండీ. శ్రోత్రపేరుతో పిలవాలి యిప్పుడు మీరు ‘వివియానీ’ అని.”

వేణుగోపాలుకు పెల్లిప్రణీతమైన Epipsychidion గీతారచనకు కారకురాలైన నిరుపమసౌందర్యరాశియగు యిటలీ రమణి మెరపువలెస్మృతికి దోచినదికాబోలు, అతడునవ్వినాడు.

తరువాత రమణ యేమియు మాటాడలేదు. అటులనే మాటాడక మానివలె కూర్చున్నా డతడు కొంతసేపు.

వివియానీ, గోపాల్ యేవేవో చిననాటి సంగతులు మాటాడుకొనుచు, వానిలో నవ్వులలో మునిగిపోయినారు.

రమణ హృదయాంతరమున సన్నని నీలితెర పడినది; అదొకవిధమైన చిడిముడిపాటుతో వారిసెలవు గైకొనకుండ కనే అతడు లేచి వెళ్లిపోయినాడు చటాలున.

అది నిశితబుద్ధియైన వేణుగోపాల్ కనిపెట్టకపోలేదు. కాని మంచువంటి స్వచ్ఛమైన లేతహృదయముగల ఆమె చిననాటి మిత్రుని సమ్మతిమున ఆనందపారవశ్యమున దానిని తెలిసికొను లేకపోయినది.

రమణహృదయమున కలిగిన యుత్తలపాటునకు కారణము, ఈర్ష్యయో, అసహనమో, అనుమానమో అతనికి తెలియదు. అదేమైనను తనకు తెలియకుండగనే హృదయమును కలచివేయుచున్నది. వారిద్వీరు నట్లు లానందతన్మయులై సంభాషించుకొనుచుండ తాను ఖిన్నుడై కలకబాతిన మిగులుతో చిడిముడిపాటుతో చటాలున లేచివచ్చుటలోని నిగూఢార్థ మాతనికి బోధపడలేదప్పుడు. అట్లుల వారి యనుమతి లేకుండ లేచి వచ్చి పోయిన గుర్తాదిని భంగపని మాత్ర మాతడు మరు నిమిషముననే గ్రహించినాడు.

నిశ్శబ్దముగ వెన్నరంగుపట్టుసూట్ వేసికొని, సిగరెట్టు వెలిగించి బయలుదేరినాడు పికారుకి అతడు. తిన్నగా ఎక్కడను ఆగకుండా కాళ్ళు దిగబడిపోవుచున్న మెత్తనిదూదివంటి యిసుకలో సముద్రతరంగముల దగ్గరగా బిగువుగా నడచుచు డాల్చిన్న నోనువరకు వచ్చి అచటి శిలాఖండముల మీద కూలబడినాడు రమణ. ఇంతవరకు నాతనిహృదయము శూన్యతలముగనే యున్నది.

రెండు నిమిషములు గడిచినవి. ఆ ఎత్తైన పర్వతముకేసి, యెగిరియెగిరి మెరియుచు నురుగుతో వచ్చుచున్న ఆకసపురంగు తరంగములకేసి, దృష్టివెల్లినంతదనుక అనంతవిశాల మైన సముద్రముమీదుగా ఉత్తేజిత భావసిక్తములైన చూపులతోడనే గాంచినా డొక్కదీర్ఘనిశ్వాసము విడిచి అతడు.

హృదయమున చలనము విజృంభించినది. ఎదుటనున్న సుత్తుంగతరంగములవలెనే వెల్లువలై ఒకదానిని తరుముకొని

యొకటి పరుగెత్తినవి ఆలోచనావీచికలు అపుడపుడే శాంతి నందుచున్న శూన్యతలమున : “ఎందుకీ కలత?—”

రమణ ఆలోచించినాడు తీవ్రమైన చూపులు లోనజారిచి. మరల నిర్మలముగానుండికూడ మనస్సున కావేశమును కలిగించుచున్న ఆకాశమునంక దృష్టి సారించినాడు :

“ఎందుకీ కలత?—” ఆమె అంతనంతోషంగా వుండడమేమిటి? నాకీ కలకపాటు యెందుకూ? వాల్చిద్దరితో చెప్పకుండా వచ్చివేసినందుకు యేమనుకుంటారో, మర్యాద తెలియదని. అయినా యిదంతా యెందుకు, మనస్సుకీ చిడిముడిపాటు, చీకటి, ఆరాటమూను.

ఆమె అతనితో అంతచసవుగా మాటాడుతుందనా? మాటాడితే యేమి—లేకపోతే అతను ఆమెతో యెందుకు మాటాడాలి అనా? ఏమిటి తుపాను...

ఏమిటోచడములేదు. ఎందుకు మరి నేనీ హడావుడిగా కలతపడిన మనస్సుతో వాళ్ళతో చెప్పకుండానైనా లేచిరావడమూ! ఆమె గోపాల్తో మాటాడడము తప్పనా లేక అతను వివేతో మాటాడకూడదనా వివే అతన్ని అంత పొగిడింది, అతని అందాన్ని, నాజాకుదనాన్ని, అటుంటి వానితో వివే యెందుకు మాటాడడమనా వివే అతన్ని పొగుడుతూ చిన్నప్పటికబుర్లు చెబితే యిప్పుడేగా నంతోషించా. మళ్ళీ యింతలో యీ కలత యెందుకు.....అతను, అంత అందమైన మనిషి, అంత ఆకర్షణీయమైన మనిషి వివేతో

మాటాడితే ఆమెమనస్సు తనవైపు తిప్పివేసుకుంటాడనా. లేకపోతే సాందర్యరాశియైన నా వివేకో మాటాడి ఆమె స్నేహము ఆనందిస్తూ అటువంటి నా వివే నిరుపమానమైన అందము చూస్తున్నాడనా?—ఛీ! ఏమిటీ పిచ్చి ఆలోచనలు!

మొత్తానికి శ్రీలలితయమై సంకుచితముగాను, కూరముగాను, సీచముగాను ప్రవర్తించే హిందూకుటుంబములో పుట్టి నందుకు దానియొక్క బలం చూపించక పోవడములా, బ్రాహ్మ సమాజమువంటి విశాలభావాలు మెరుస్తూవున్న మతం స్వీకరించినా, ఆ ఉత్కృష్టమతం యొక్క ఆదర్శాలు పూర్తిగా కోరి తృప్తిదీరా హృదయములో జీర్ణము చేసు కున్నా. దయానంద, వివేకానంద, కేశవబాబు— యిటు వంటి మహాపురుషుల జీవితాలు, అమృతగుళికలవంటి మహా గ్రంథాలు పఠించినా కూడా యింకా యిట్టి సంకుచితమే. అంతదాకా యెందుకు పూర్వుల్లోమాత్రం లేయా, స్వేచ్ఛా మూర్తులు! సత్యభామ, దమయంతి, సావిత్రి, ద్రావది, రాధ- వీళ్ళందరినీ హృదయంలో యెక్కించివేసి వీరికి అగ్ర స్థాన మిచ్చి మననము చేస్తూవుంటానే— అయితేమాత్రమే, అదంతా గడిచిపోయిన కలలాగా అయిపోయిందికామాను యింకోయుగం పుత్రాంతము కావడముచేత. అయినా యీయుగంలో చుక్కాని మారిపోయిందిగా, మొత్తానికి యీపాడుశరీరములో ప్రవహిస్తూవున్న యీయుగపుపిద్దల జీవంలేని—జీవంలేకపోతే పోనీ, కూరమైన, సీచమైన, బురద

వంటి రక్తం తనవ్రతిభ చూపించుకొంది. అందుకే యీవైరి అసహనమూ, ఈర్ష్య, కలత పవిత్రమైన భార్య యింకొక పురుషుడితో మాటాడుతుంటే. లేకపోతే యేమిటి యీపిచ్చి తనం-ఆమె అతనికి కనిపించకూడదనా అతను ఆమెకు కనిపించకూడదనా చిన్నప్పటి న్నే హితులైనాకూడా!

అయినా యీ అసహనమంత మహా ఘోరమైన పాపం, శిక్ష యింకొకటిలేదు. అసహనానికి శిక్ష వెంటనే జరిగిపోతూ వుంది- కలత, చీకటి, విచారము. ఇంతవరకూ ఆమెతో అంతచనువుగా, ప్రేమగా, మాట్లాడి, ఆమెకూడా అంత నిష్కల్మషంగా ప్రేమ నిధిలాగా మనస్సువిప్పిచూపితే చూచి, వాకరికొకరము హృదయాలు విప్పిచూపుకుంటూ, వాకరి హృదయపాత్రలో ప్రేమామృతం యింకొకరము సంతోషముతో తృప్తితీర త్రాగి స్వర్గీయానందము అనుభవిస్తూ, ఒక్కహృదయం, ఒక్క ఆత్మ అయిపోయికూడా యింకొక ఘోరమా నేను చేసేది? యింతకన్నా ఘోరమైన పాపముందా సమస్తము నాకు అర్పించివేసి మహాత్యాగశీల, వ్రణయశీల అయిన విపి యింకొక పురుషునితో మాటాడినంతమాత్రాన అసహనమూ, ఈర్ష్యయూ, ఉత్తలపాటూ, చిడిముడిపాటూ! యెందుకిదంతా తెలివితక్కువ, అజ్ఞానంకాకపోతే.

ఎడిగా పరుగులెత్తుచున్న రిక్తము విచ్చియున్న ఆర్ద్ర హృది, అనంతమధురసుందర భావప్రకాశితములైన తరళనేత్రములు - చూచినాడు; మరల నింకొకసారి అనంతమైన ఆకా

శము, నువిచాలమైన సముద్రము, ఎగిరిపడుచున్న పెద్ద పెద్ద కెరటములు, గంభీరమైన యెత్తైన పర్వతపంక్తులు, ఉదయించుచున్న చందమామ నిశ్చలుడైపోయినా డడను కొంతదాక :

“ఎక్కడచూచినా ఉత్సాహము, ఆనందము, సౌందర్యము, మాధుర్యము. గొప్పగొప్ప భావాలతో మెరిసిపోతూ వున్న నృప్తిలోని తుచుకలు...ఎంగు కీ నా కొక్కనికీ యీ కలత, అనవాసము—కేవలం వెళ్ళతనం.....”

ఒక్కసారిగా ఆవేశప్రసంగతమైన అతిసంచూప సముద్రనిటొడ్డున యిసుక తీన్నెలపై ఆనందమోహనముగస్తులై ఆడుకొనుచున్న బాలికాబాలకులవైపు, ఎరుసలు వగుసలుగా కూర్చుండి ఆ యానందసమయమున తియ్యని కలలాగు నశ్శిబుచ్చుచున్న సువతీయువకులవైపు పరుగెత్తి ది. వెంటనే యెదోవిధముగానున్న చూపు చటుక్కున భావగర్భితమై పోయినది: మరల సముద్రమ మిదుగా దృష్టి ప్రసరించినాడు.

“అబ్బా సముద్రం.. ..ఎంత విశాలంఎంత ఆనందం.....దానికేసిచూసి వొడ్డున ఆడుకుంటూ కబుర్లు చెప్పుకుంటూ ఉన్న వీళ్ళనుచూస్తే యెల్లావున్నాహా! పిచ్చుకల్లాగా యిసుక రేఖవుల్లాగా.....ఆమహాశక్తి, ఎదో ఆలోచన కందని రూపం ముందు మనం... . పసిపాపలము..... ఆ మహానంతశక్తి యే మనుకుంటూ వుంటుందో వీళ్ళందరినీ చూసి.. . . ప్రేమవర్షం యేకధారగా కురిపిస్తూవుంది. అమృతంతో నింపి వేస్తూంది లోకమంతా.....గ్రహిస్తూందా

లోకం.....చెరువుకుంటున్నాం, వచ్చిన పని మరచి పోతున్నాం అంతా స్వప్నంలాగా సన్నని చుట్టుతెరలాగావుంది ... ఏమిటో తట్టుతుంది, ఏమిటో చెపుతూంది గాలి, తరంగాల గుసగుసలూ, వెన్నెలూ, చుట్టుకుంటుంటూ. ... ఏమని బోధపడడమలేదే అంతా ఆనందం, అంతా అమృతం అంతా మహాప్రేమ ప్రవాహం ప్రవహించిపోతుంది మరి యేమిచేస్తూంది లోకం, మరచిపోయింది శన్ను తానే అధఃపాతాళానికి కూలిపోతుంది... ఆనందంకోసం, అమృతంలో మునిగి తేలడానికీ, ప్రేమప్రవాహంలో దానిలో పాడే ఎడివడిగా కొట్టుకుపోడానికి తన కీ కానుక వచ్చిందని ... మరచిపోయింది నెలకొనింది.

శాంతిగా, యిప్పుడు తెలుస్తూంది. ఎందుకంటే వెర్రిగా కలవరనడ్డాను ఆమె చిననాటి స్నేహితునితో గూర్లాడినంత మాత్రాన, ఇంకేముంది యింతకన్నా తెలివితేలిక వ ”

ఇంతలో సేవకుడు తీసుకొనివచ్చి గులాబీపూలు ఇచ్చినాడు రమణకు వినియానీ పంపినవి. రమణ సాయంకాలము వివియానీతో ప్రతిరోజు పికారు నచ్చనప్పుడు తమచేతులలో గులాబీపూలు నట్టుకొని పగిమళ మానగించుచు నచ్చుట మామూలు. నేడతడు పువ్వులు తెచ్చుకొనుట మరచిపోయి వచ్చుటచేత ఆమె పంపినది చానిది. సేవకుడు చెప్పినా డిట్లు :

“ అమ్మగారు పావుగంటలో వస్తారని చెప్పనున్నారు గోపాల్ గారితో కలిసి. ” — వాడు వెళ్లిపోయాడు.

మరల ఆలోచనలో మునిగిపోయినాడు. రమణ నోతంగా, పువ్వులు ప్రశాంతశరశదృక్కులతో వీక్షించి; అప్పుడాతని లేతపృథ్వీమయము లోలోనే రహస్యముగా బ్రాహ్మదీప్తిని విడిచినది:

“యింత సౌందర్యం, యింత ఆకర్షణ, యింత లాలిత్యము! యెందుకు వీటికి పూరికినే నిరుపయోగంగా నిర్లక్ష్యంగా వీటికింత చక్కనిరూపు, మోహనత్వము అబ్బిందా, తరళరాగం గడిచి. యీ మాధుర్యం యెందుకూ, నీనదినము ఒక్కొక్క అడుగు ముందువేసి సృష్టిలోని ప్రతివస్తువు సాంగం కావడానికి యేదో ప్రయత్నము జరగడంలేదూ! యీ సంపూర్ణ త్యాగికి ముందునడక దేనికోసం... ఆనందం, ఆనందం, మరి మానవు డేమిచేస్తున్నాడు. రోజురోజు అభివృద్ధి పొందడానికి బదులు, ఆనందం అనుభవిస్తున్నాడా! నామట్టుకు నేనేమి చేస్తున్నా? ఆమె సౌందర్య మూలకం కాంచిపోతాడేమోననేగా, ఆమెతో సంభాషించడమువల్ల కలిగే ఆనందము అతడనుభవించి పోతాడనేగా యింత నెక్రికలవరం పడ్డాను యింతసేపటినుంచీ. ఈ గులాబిపువ్వులు పెట్టికోపెట్టి దాచి యెవరూ చూడకూడదు. నే నొక్కణ్ణి కన్న అంశే, నాల్గొంతుంటుంది. యీడాల్పిన్నురోజు అందము, యీ మెగుస్తూ నీ సుఖం పండుగచేసే సముద్రము, యీ దీప్యసందేశాలు వంపే రస్మిల తారలు, చలువవెన్నెలమూలంగా ఆనందప్రవాహం ప్రవహింప చేస్తున్న చందమామ, ప్రకృతికాంక్ష నిత్యశుభాంద సమ

యంలో పరసశయై విడిచే నిశ్వాసాలు - ఎవరూ ఆనింపించ కూడదంటే యెల్లావుంటుంది? అంతకన్న అజ్ఞానముందా? యి వన్నీ యిల్లా వుండగా గులాబిపువ్వుల్ని పెట్టిలో పెట్టి దాయడము - క్రూరం, నీచం, పెరితనం కాదూ?

ఇంలా ఆగో చిస్తూ నే నేమి చేశాను యిందాడనుచీ! ఆమెతో బయటికి మికారు న్నాను. సముద్ర మొక్కస తిరుగు తాము; నెన్నెల్లో యిదుతాము సముద్రపు చేట్లాగు; కాని, యింటిలోకి ఒక న్నేహితుడువచ్చి మాట్లాడితే మల్లా అనూయా, అనహసమా ..అదికాదు చిన్నప్పటి న్నేహితు డని ఆమెకి...ఛీ, యేని చిన్నప్పటి న్నేహితుడై తే! యిల్లాగే తెలివితక్కువచేతే చెగుపుకుంటాము, సలిపివేస్తాము, జీవన వుష్మాన్ని. ఇంతకన్నా ఘోరముందా ఆమె నడినముద్రములో అట్టడుగున బ్రతకాలి అనడముకంటే, యిప్పుడైనా మెలకువ కలిగి ఆమె సచ్చివప్పుడామెనగ్గర చెప్పివేయాలి యీ కలవర మంతా. లేకపోతే యిది మళ్ళా యెప్పుడైనా తలచూపడానికి అవకాశము దొరుకుతుంది. ఒక్కవారి ఆమెమీందు అనుతాప పడితేనేకాని నా విద్యుక్తధర్మము నేను నెరవేర్చుకున్నట్లు కాదు...తుపానుకు ఆకులు రాలినయి. మల్లా చిగురుస్తూ వుంది. జోగుమని నర్నం కురిస్తే ధూళిదూసరి కొట్టుకుపోయి మార్గము అడ్డంలాగా తయారయింది.....అదుగో తరంగా లలో చంద్రాశు, చుక్కలు తునకలు తునకలుగా కనిపిస్తూ వున్నా అల్లాగే మోసిపోతూవున్నాయి అనంతాకాశములో 'అవి చలనము, కళంకమూ లేకుండా ...'

సముద్ర నిశ్వాసములలో ఆమె వీరభద్రుని ముచ్చటగా ఎగురుచున్నది. వేరుగోపాల్ ఆమెతో నేమిటా చెప్పుచు సవ్యమునా? ఆమె అతినిద్ర, దుఃఖ, యెగ్గిరి గంభీరము నేయుచున్నది. అట్లే చూచుచు చిట్టి అల్లె చెన్నలబితోడనే జవాబుచెప్పిచున్నది. రమణ వెన్నెల్లలో నిరంతరపు పోపుడున్న దరహాసముతోడనే వారి నెమర్కొని, అందఱును కలిసి గైతలు బద్దెలునైపు కేగిచేవానిచూచుచున్నట్లు వెళ్ళినారు.

“గోపాల్ గారు, మీరు పూర్వము నేనెందుకై మెందుకై, యిక్కడికే తిన్నగా రావలసింది” అన్నాడు రమణ.

“ఇప్పుడైతే నేమిలండి, చీటీపంపి సాగూను తెప్పించి వేద్దాము యిత నిక్క డుండిపోతాడు.” అన్నది వివియానీ. వేరుగోపాల్ సవ్యము ఊగకున్నాడు.

“నమండీ, వివీ యేమిచెపుతూంది యింత నేవు.” అన్నాడు రమణ కుమారముతో.

“మీకెందుకూ? ఎన్నికబుర్లు చెప్పకున్నామనుకున్నా రేమిటి, కొంచెన్ని” ఉప్పొంగిపోవుచున్న ఉత్సాహముతో అన్నది వివియానీ.

“నూనుబుబులు అందరిలాగా కాదండి చిన్నవ్వుడుకూడా అంతే —”

“అదుగో వల్లా ఆపేరుతోపిలుస్తూన్నాగు. వివీ అనాలి.”

గోపాల్ సవ్యము... “అల్లాగే అంటాలెండి కాని—బాల్యం సముద్ర ప్రయాణంలాంటిదండీ. ఎంతముచ్చటగావుంటుందను,

కున్నారు స్త్రీమరులో వున్నప్పుడు నలువైపులా స్వప్నంలాగా సమద్రం, అప్పుడప్పుడు రెండుమూడు పిట్టలు, అల్లా వుంటుంది చిన్నప్పుడు బిలువంటి బాల్యంలో యీమె పొందిన ఆనందాని కన్నా, అప్పుడు తనలో మిళితంచేసుకొన్న అమాయకత్వాని కన్నా, అవి తలుచుకొని యిప్పుడీమె పొందే సంతోషము ఎన్నోరెట్లు అధికంగావుంది. అంతేనండి కొందరిస్వభావాలు. ఒకసమయంలో తాము అనుభవించే సంతోషముకంటే, అది గడచిపోయిన తర్వాత వాటిని తలుచుకొని, నెమరువేసుకొని, ఆ కాలాన్ని దూరంగా వున్నట్టు భావించుకొని యెన్నోరెట్లు ఆనందం, ఉత్సాహము పొందుతారు కొందరు. ఈమెకూడా అంతేనగి. ఎవేవో చిన్నప్పటి సంగతులు వాకటితర్వాత వాగటి తియ్యనికలల్లాగు జ్ఞాపక మొస్తూవుంటే మాటాడుతూ కూర్చుండిపోయాము.”

“అవునండీ, నాకొక్కప్పుడదే విచిత్రముగా కనిపిస్తుంది, మామూలుగానే మనముచూసే వస్తువుల్ని యేచిత్రకారుడో, యేకవో, కుంచితీసుకునో, లేఖనితోటో చిత్రించితే వాటికెంతో ముచ్చటైన అందము వస్తుంది. అల్లాగే అయివుంటుంది యిది కూడాను, గడచిపోయిన సంగతులు మననము చేసుకోవడము వల్లకలిగే ఆనందం, ఉత్సాహము అనిపిస్తుంది. అవునండీ మనలో కవిహృదయము లేకపోయినా గడచిన సంగతులు కలల్లాగు జ్ఞాపక మువచ్చి భావించుకుంటూవుంటే కవికి, చిత్రకారుడికి

ఉండే యెదోశక్తి మనకుకూడా తుల్యతానే కలుగుతుందనుకుంటా. ఏమంటావు, వివే”

“అయి వుంటుండ” అన్నది ఆమె అమాయకపు పసిపాపవలె నవ్వుచు.

ఇంక నేమేమో మాట్లాడుకొనుచు, చలువ వెన్నెల, గభీర పర్వతములు, వాసిపైని పెద్దపెద్ద తెల్లని మేఘములు ఆనందించుచు, ఒకొక్కప్పుడు మబ్బుతునుకలపై మెరియుచున్న చందమామ చల్లని చూపులు గాంచుచు, తమకు తెలియకుండగనే శ్రోత్రపర్వ మొనర్చుచున్న తరంగముల ‘హోగు’ తెలిసికొనకుండగనే మెల్లగా నడచుచు వారు రైలుబద్దలకోస మేర్పగువబడిన లోయ నమీపించినారు.

ఆగువ కెదురుగనున్న లోయ తోట, తోటకిరు కలంకుల యెత్తైన మనోహరమైన పర్వతములు, వీనిముందు విశాలమైన కాలువ, ఆనీరమున ప్రతిబింబించుచున్న సుధాకరుని మనోహరమైన ప్రతిరూపు, ఒకవైపు ఘోషిల్లుచున్న నముద్రము, మఱొకవైపు నిశ్శబ్దములై గభీరముగనున్న పర్వతశ్రేణి - యివన్నియు గాంచి వేణుగోపాల్ నిస్తబ్ధుడై నిలువబడిపోయినాడు. అటులనే చటాలున నిలువబడిపోయి తస్కయానందమున ఆయనంతస్పృష్టి సౌందర్యము నీక్షించుచు ముగ్ధుడైపోయినాడతడు.

రమణ వివియానీ భుజముపై చేయివైచి “లోయలోనికి కొంత దూరము తీసికొనివెళ్ళి ఆమెకోమలహస్తముల కేల గీలించి పైకి దృష్టి పరికించినాడు.

ఆ యెత్తైన పర్వతమునుండు తా నెంత...గభీరదృష్టితో తమకు రెండువైపుల సమీపముగానేయున్న పర్వతము చూచినా డతడు. హృదయము చలించినది; వేగ మినుమడించి నది. ఇట్లున్నాడు గభీరవదనమున నన్ననికంఠముతో రమణ :

“విశీ, ఏమిచెప్పుచు! హృదయము తరుక్కుపోతూంది. యింతనేపటినుంచి హృదయంలో తుపాను పుట్టింది. మన ప్రేమలతకు తుపానుదెబ్బ బాగా తగిలింది. కొన్ని ఆకులు రాలి పోయినవి. అయితే నేమి ధన్యుణ్ణి, రాలిపోయిన ఆకులు మళ్లా తీగకే యెరువుగా మారిపోయినవి.....”

వివియానీ కిది యంతయు నేమిటో బోధపడలేదు. ఆమె తెచ్చుకొనిన నవ్వుతోడనే :

“ఇదంతా నాకేమీ అర్థము కావడము లేదండీ, క్షమించండి” అన్నది.

“అయితే చెప్పుతాను విను. నువ్వు గోపాల్ గారితో మాటాడుతూంటే యెందుకో వెర్రి అసహనము కలిగింది. ఏమిటీ వెర్రితనమంతా అని ఆలోచించా. అంతకన్నా మంచి భావా లెల్లాగుకలుగుతవి యినుపమరలవంటి పూర్వుల రక్తము యీరక్తంలో ప్రవహిస్తూ వున్నప్పుడు అనుకున్నా...యిప్పు డింతకూ చెప్పవచ్చే దేమిటంటే ఆ అసహనము, అనూయ ఘోర పాపమని గ్రహించా. అవి యెంత తేలికగా వచ్చినయ్యో అంతతేలికగా కాకపోయినా వాటిని వెంటనే హతమార్చి వేశా...యీవిషయము నీతో చెప్పి మన్నించమని కోరవలె

నని మనస్సు యిందాకడనుంచి తహతహ లాడింది. అటువంటి ఘోరపాపానికి పరిహారము అయిపోయింది... మన్నించాగన కుంటా..."

వివియానీ నిర్విణ్ణయై, సిస్టర్లయై నిలూపున స్త్రైపోయినది ఒక్క రెండు నిమిషము, లటులనే ఆమెకనలు సిద్ధపడిన తరువాత దృష్టితో శూన్యహృదయముతో పతివైపు చూచినది. ఆమెకు తెలియకండగనే ఒకటిరెండు బిందువు లామె కన్నకొలుకుల నుండి జారి పడినవి. ఒక్క నిశ్వాసము విడిచి :

“మీవంటి పతి దొరకడము నిజంగా నా అదృష్టము...”
అని గుటకమింగిన దామె.

రెండు నిమిషములు వారటులనే ఒకరిహస్తము నొర్రు ఎట్టు కొని ఆకొండనడుమ ప్రతిమారూపమున నిలుచుండిపోయినారు.

కొంతనేపటికి వివియానీ తేరుకొని మృదుకంఠముతో :

“గోపాల్ గారు, నెళ్లుదాము రండి” అన్నది.

రాజహంస

తళతళ మెరిసిపోవుచున్న ఎత్తయిన గంభీరమైనమంచు కొండలు వక్షసలుదీరి యున్నవి. కొండల సముద్ర సాంధి సూర్య గల్గివలెనే ప్రవహించుచున్న తేజోవంతమైన సుస్నిగ్ధజలవాహిని వచ్చి సరోవరమున గలియుచున్నది. ఆ విశాలసరోవరమున వివిధ వర్ణముల వికసితపద్మములు—నలుపు, తెలుపు, యెరుపు పసుపు. తీరమున అనేక జాతులపూలచెట్లు, తీగెలు, వాని వెనుక దట్టమైన కారడవి. మంచుకొండలపై సూర్యప్రకాశము దేదీప్యమానమై వెలుగుండుచున్నది. సరోవరము, కమలములు చల్లనిమబ్బునీడలో నున్నవి. అతానికుంజములపై జల్లువాన కురియుచున్నది. కానసమున కారుమబ్బులు, ఉరుములు, మెఱుఘలు, ప్రబలమైనతుపాను, గాఢాంధకారము.

విమలాకాశమున నెలబాలునివలె సదమలసరోవరమున రాజహంస మనోహరముగా మధురసుందముగా విరుల వలపులో వియత్తరంగములపై దేలియాడుచున్నది. గగననీమను ప్రకాశించుచున్న ఇగద్రధనువు జూచి ననుగాంచి రాజహంస చిఱునగవుతో నిట్లు లన్నది : “ఓ మానవుడా! చూచినావా, ఆ మెరిసిపోవుచున్న నక్షత్రాలు, వింతరంగుల ఇంద్రధనుస్సు, ఈ విశాలమైన సుందరమైన స్రవకృతి : దీని ముందు నీ వెంతటి వాడవు ? ఈ మాత్రముననే నీవు క్రిందుమీదు తెలియక ఎగసి పడిపోవుచున్నావే ! నిను పోల్చుటకే విశాలస్పృష్టిలో ఇంకే

మియు లేదని నీవు విర్రవీగుచున్నావు. ఒక సారి కనులు తెరిచి నిన్ను నీవే చూచుకొనుము, ఎట్లుందువో!”

నేను ఆకసమునైపు చూచితిని. ఒకేసారి సూర్యదీప్తి, నక్షత్రములు, ఇంద్రధనుస్సు ప్రకాశించుచున్నవి తగ్వాత నన్ను నేను గాంచితిని. అప్పుడు నే నొక రేణువు హఠము దాల్చితిని. నవ్వుచు: “అవును రాజహంస! మావపుడు ఈ అనంతమైన సృష్టిలో కించి న్నాత్తుడే”

రాజహంస:— ఇది తెలిసికోలేక మానవజాతి మాయం తటివారు లేదుఅని విర్రవీగుచున్నది అణుపుకంటె అణుమాత్ర మైనమావపుడు తనబుద్ధి, ప్రతిభచూచి సిగ్గుపడి నవ్వుకొనుటకు బదులు ఉస్మత్తుడై సంతోషపడుట, గర్వపడుటచూచి నాకు జాలికలుగునునుమీ! స్త్రీనిచూచి, స్త్రీరూపముచూచి మీరు పొందే సంతోషము, వర్ణించే వర్ణనలుచూచితే నవ్వువచ్చును. సృష్టి అంతట మగజాతియే సౌందర్య మైనదయి యుంటే మీరు మానవులు గ్రుడ్డినారైపోయి స్త్రీకి మోగించి పూజనేయు చున్నారెందులకు? ఈ కమలమాలనంక చూడుము. నీ స్త్రీని ఊహించుకొమ్ము. వీని సౌందర్యము, మనోహరత్వమునునుండు స్త్రీయెంతటిదో ఊహించుకొమ్ము. ఒక్కలేత ఆకుకున్న లావణ్య మైనా ఉండదే నీ స్త్రీకి? మఱెందుకు మానవుడు స్త్రీముందు కుంగిపోవుచున్నాడు, ఆమెచూపులో కరిగిపోవుచున్నాడు, ఆమె తాకితే పులకించిపోవుచున్నాడు? వినుము. నీ స్త్రీ కల్పనా మయి వేరేమియుకాదు; కాబాలదు. ఆమె యే రూపముతో

పుట్టినదో ఆరూపమును మరచి మానవుడు క్రొత్తరూపమును సృష్టించు కొనుచున్నాడు. ఆరూపము కొన్నాళ్ళకు భగ్నమై పోతే ఆశకు కూలిపోవుచున్నాడు. ఇదిమరిచిపోయి అంతలోనే నాయంతటివాడు లేడు అని గర్వించుచున్నాడు. ప్రకృతిని జయించగలుగు చున్నాననివొళ్ళు మరచుచున్నాడు. అయ్యో! వెట్టిమానవుడా! నీ వేమి మహత్తరకార్యము చేయగలిగినావు!

నేను :— రాజహంసా! అట్లుచెప్పినవేమి? మానవుడు నీటిని, గాలిని — పంచభూతములను జయించగల్గినాడు. మానవుని కవి యిప్పుడు దాస్యము చేయుచున్నవి. అంతకంటె ఇంకేమి కావలయును ?

రాజహంస :— ఓయి వెర్రివాడా! ఇంతమాత్రమునకు సంతోషించుచున్నావా? నీ సంకుచితమైన మనస్సు, హృదయం చూచితే నవ్వువచ్చుచున్నదినుమా! మానవుడు సృష్టిలోనికి వచ్చి యెన్ని నాళ్ళయినది? కొన్ని వేలు, లక్షలు, కోట్లు సంవత్సరము లైనవే ఇంతకాలమునకు మీరుచేయగలిగిన పనులు, చూడుము. కాశీ, పిచ్చుక సృష్టి ప్రారంభముఁ గండియే చేయగలుగు చున్నవి. గాలిలో, నీటిపై, భూమిమీద ప్రయాణము చేయ గలుగుచున్నానని నీకుగర్వము. పిచ్చుక ఆనాడే యివన్నియు, నేర్చుకొన్నదని మరిచిపోయితివి, ఏమేమో పంచభూతములను జయించినానో! గర్వించుచున్నావేకాని నీకు ఆనందమేది? తృప్తి యేది? క్రిమికీటకములు కలనైనా యెరుగని రోగములతో, బాధలతో నీవు బాధితుడ నగుచున్నావు. ఆబాధలు, రోగ

ములు మాన్పుకొనుటకై నానాకష్టములుపడి పక్షుల, జంతువుల మలమూత్రములుకూడ నీవు భక్షించుచున్నావు. ఎన్ని చేసినను స్వేచ్ఛగా ఆనందవశమై తిరిగే యిట్టి కున్ని ఆనందము నీ కేగి? ఉత్సాహము నీ కేది? శాంతి నీ కేది? అనేకబంధనములలో నీవు కట్టుపడిపోయియున్నావు. నీకు స్వేచ్ఛలేదు. నీవు బంధువుడవు.

నేను :— మానవుడు బంధువు డెట్లగును? ఇదివరకే కున్ని దేశములు స్వేచ్ఛకై పోరాడి సంపాదించుకొన్నవి దానిని. కొందరింకను ప్రయత్నము చేయుచున్నారు : కొన్నాళ్ళలోనే తెచ్చుకొందురు, వారుకూడా.

రాజహంస :— ఓం వెరివాడా! మానవుడు స్వేచ్ఛ అంటే యేమిటో యెరుగడు. అది యిట్టిదని చెప్పుటకు నలను పడనిది. మాటలకు దానిని తెలివెశక్తి లేదు. సృష్టిని గమనించుము శ్రద్ధతో, సూక్ష్మబుద్ధితో. స్వేచ్ఛ అంటే నీ కేమిటో కొంత వరకైనా తెలియగలదు. స్వేచ్ఛవిషయములో మీరు పుట్టుకలోనే జంతువులకంటె, పక్షులకంటె తక్కువదశలో సృష్టింపబడినారు. స్వేచ్ఛగా తిరిగే ఆ తేనెటీగను చూడుము. అది ప్రకృతిలో విలీనమైపోయి స్వేచ్ఛగా తిరుగాడుచున్నది. మానవుడో ప్రకృతి నతిక్రమించుట స్వేచ్ఛ అని పొరబడుచున్నాడు. ఆ రీతిగా అతడు స్వేచ్ఛను పొందజాలడు అతడు ప్రకృతిలో విలీనమైనప్పుడే ఆ యానందము నందుకొని ఆనందించగలడు.

నేను :— ఆయానందముకొరకే మేము లోతుగా ఆలోచించి శాస్త్రములు, నియమములు ఏర్పరచుకొని యున్నాము.

శాంతిజీవనము పొందుచున్నాము. జంతువులు, పక్షులు—వాటికి నీతినియమము లేవు. మహాపాప భూయిష్ఠమైనది వాటి బ్రదుకు.

రాజహంస :—ఓయి, అజ్ఞానుడా ! మీ శాస్త్రములు, కట్టుబాట్లు తీసుకు వెళ్ళి నడిసముద్రములో పారవేయుము. అప్పుడే నీవు స్వచ్ఛమైన పునర్జన్మ యెత్తుగలిగెదవు. అంతవరకు నీకు పాతాళమే గతి : నీవు మానవజాతి అంతా ఒక్కటే అని మరచిపోయి నీలో నీవు అనేక జాతులు, కలాలు, మతాలు, రంగులు తెచ్చుకొన్నావు. అనేక వెర్రిచారాలు, అనేక పిచ్చి కట్టుబాట్లు, అనేక అర్థములేవీరీతులు ఏర్పడుచున్నావు. మీలో ఒకరి జాతి, శాస్త్రము, కట్టుబాటులంటే యింకొకరికి అసహ్యము. ఒకరినిచూచి యింకొకరు సహించలేరు. మానవుని వదలి వేసిన సృష్టిలో ఈ వెర్రితనము, అజ్ఞానము, పాపము ఇంకెచ్చటను లేవు. మేము సృష్టి అయిననాడు ఎట్లున్నాము ! ఈనాడు కూడా అటులనే స్వచ్ఛమైన జీవనము గడుపుచున్నాము. మానవుడో అతడు సృష్టి అయినప్పటి జీవితము ఇప్పుడు తారుమారైపోయినది. తాను తెలివిగలవాడననుకొని వెర్రిమొర్రి గ్రంధాలు, కట్టుబాట్లు, జాతులు తనలోతానే సృష్టించుకొని తననాశనమునకు తానే కారకుడైపోయినాడు. శాంతి, ఆనందము, ప్రేమ వీనిని మరిచిపోయి వానిని చేతులారా పోగొట్టుకొని యిప్పుడు తాను పొందుచున్నదే శాంతి అనీ, ఆనందమనీ, ప్రేమ అనీ భ్రమించి పోవుచున్నాడు. వీని నిజరూపము నాతడు

కోల్పోయినాడు. ప్రకృతికి ఆతడు దూరమైపోయినాడు. తన సృష్టి వేరుపరుచుకొన్నాడు. ఆ కలుషకూపములో నడి అదియే మహాస్వర్గమని మురియుచున్నాడు. సృష్టి అయినా దెట్టే లానందమూర్తులమైయున్నామో నేడును అటులనే మార్పు లేక యున్న మేము ఆ కూపకలుషనివాసులను దుఃఖిమూర్తులను చూచి జాలిపడుచున్నాము. అకల్మషమైన, ఆనందమయమైన, శాంతిమయమైన, ప్రేమమయమైన స్పృహజీవనము, సూలో మూర్తీభవించి యున్నది. నిజమైన స్వేచ్ఛకు భంగము కలిగించని నియమములు, శాస్త్రములు మారకములో ప్రకాశించుచున్నవి. మా జీవనములో వికసించుచున్నవి. నెర్ర శాస్త్రములు, అర్థములేని కట్టుబాట్లు మేమిక సృష్టించుకోవలసిన అవసరములేదు. ప్రకృతియే మేము, మేమే ప్రకృతి అయియున్నపుడు - అంతటా ఆనందము, శాంతి, ప్రేమ. మీవలె మాకు దుఃఖము, అశాంతి, ఈర్ష్య లేవు. మీరు ప్రకృతికి దూరమైపోవుటలోనే పతితులైపోయినాడు. అంతకు మించి మీశాస్త్రములు, కట్టుబాట్లు సృష్టించు కొనుటలో మరంత పతితులైపోయినారు మీకు ఇంతలో ముక్తిలేదు ఇక పాపపుణ్యములంబువా! మీలో ఒకనికి పాపమున్నది మరొకనికి పుణ్యమగుచున్నది; ఒకనికి అవినీతియైనదియే ఒకనికి నీతి యగుచున్నది. ఇంకెట్లు పాపపుణ్యములకు, ధర్మాధర్మములకు, నీతి అవినీతులకు నీవు అర్థము చెప్పగలవు? ఈ పాపపుణ్యభేదము నీవు సృష్టి నతిక్రమించి సృష్టించుకొన్నావు.

వేరొకడు ఇంకొకరిటిగా ధర్మాధర్మ విచక్షణ చేసికొనుచున్నాడు. ఇది నీతి, అది అవినీతి అని నిర్ధారణగా మానవునకు చెప్పే శక్తి లేదు. మాకో రెంటిభేదమేలేదు : మాకు పాపము లేదు, పుణ్యములేదు. ఈ రెంటికిని అతీతులమే మేము. ఇకెట్టులు మాది పాపభూయిష్టమైనజీవన మనగలవు ? ఓహో ! నీదృష్టిలో దేవుడుకూడా పాపియే అగుచున్నాడుగా ! అదియే నీసంపూర్ణ పతనమునకు కారణమైనది. నీవుతాయని పూజించితే పుణ్యమువచ్చుననీ, పామును పూజించితే స్వర్గమువచ్చుననీ మురిసేవాడవు. నామాట నీకేమిబోధపడగలదు ? పరమేశ్వరుని ప్రతిబింబమైన ఈ మహాసంతస్థుని కనులయెదుట అద్వితీయమైన తేజస్సుతో, సౌందర్యముతో జీవకళతో ప్రకాశించుచుండగా చూచి ఆనందించి ఆరాదనచేయుజాలక నీవు తాయని అపూర్వ సృజించుటతో నిష్పత్తిపడుటచూడగా నవ్వువచ్చును. మరియు నీవు ఎదుటనున్న ప్రకృతిసంతానమును ప్రకృతిని చూచి ఆనందించలేక వానిజీవములేని బొమ్మలు, నీ గృహములో పెట్టుకొని మురియు చున్నావు నరకుచితుడవు. ఇంకను నరకుచితుడవై సోయదవు కొన్నాళ్ళు, హాతువులను, పక్షులను చంపి వానితో నీవు, నీ స్త్రీ లలంకరించుకొను చున్నావు. అలంకరించుకొని యుంతటినందరు లింకెనును పోని గర్వపడుచున్నారు. ఓయి వెరిమానవుడా ! ఒక్కొక్కరు, ఒక్కొక్కప్పుడు తీసికొని వానితో నీ సౌందర్యము, నీ స్త్రీ మనోహరత్వము పోల్చి చూచుకొనుము : నీవు, నీ యలంకారములు వానితో పోల్చుటకైనా అర్హతలేకుండా పోవుచున్నారే ! ఇంకను గర్వించెద వెందుకు ?

నేను :- రాజహంస ! గర్వమున కేమిలెమ్ము. నిజమగునా
కాదా మాకు విలువలేని ధనసంపత్తి, స్వచ్ఛమైనకీర్తినంపత్తి
ఉన్నమాట ! మీకో అవి యేవి ?

రాజహంస :- వినుము ! ఆదిలో మానవుడు శాంత ప్రేమా
నందమూర్తిగా రూపమునందినాడు, ఇతర జంతుసంతానము
వలెనే. కాని అతడు ధనమనీ, కీర్తిఅనీ వీని సంపాదనకోసము
పాటుపడి వీనినిపొంది తన్ను-అంటే శని ఆనందము, ఉత్సా
హము, శాంతి, ప్రేమ-కోల్పోయినాడు. అంతటితో అతని
నిజరూపము మాసిపోయినది. అతడు కల్పితరూపము పొంది
నాడు. ధనము, కీర్తి ఎందుకొరకు కావలె నని మానవుడు
ప్రయత్నించుచున్నాడు ? ఆనందము-సౌఖ్యముకొరకేగదా !
కాని యే ధనకీర్తులమూలముగా అతడు ఆనందసౌఖ్యములను
పొందదలచుచున్నాడో నానిమూలముననే ఆ యానందసౌఖ్య
ముల నాతడు గోల్పోయి పతితుడై తన్నుతాను కోల్పోవు
చున్నాడు. తను వుట్టి యిన్నా శ్చయినను తన తప్పు తాను తెలిసి
కోలేకున్నాడు. మానవుని ప్రపంచమంతయు గెలుచునిమ్ము.
కాని తన్నుతాను కోల్పోయిన ఆ ప్రపంచముతో అతనికి
ప్రయోజన మేమున్నది ? ధనకీర్తుల సంపాదనములో అతనికి తీరిక
లేదు. తృప్తిలేదు. అందుచేతనే అతడు తన ప్రకృతిసిద్ధమైన ఆనంద
మును, ఉత్సాహమును, శాంతిని, ప్రేమను కోల్పోవుచున్నాడు.
వీనినిగూర్చి ఆలోచించుటకైనా అతనికి సమయము చిక్కదు.
వీనికొరకు అతడు తనసౌఖ్యముకూడాపోగొట్టు కొనుచున్నాడు.
యుద్ధములుచేసి మనుష్యజాతిని నాశనము చేయుటకుకూడా

అతడు వెనుకాడుటలేదు. పతిత్వమైపోయినాడు. పతితత్వము నుండి పావనత్వము పొందవలెనంటే అందరకు సరిసమానముగా ధనముండవలెనని మరియొకడనుచున్నాడు. ఆప్రయత్నముతో అతడు కొంతసౌఖ్యము నాశనముచేసికొనుచున్నాడు. సరిసమానముగా పెంచుకొనినను ప్రకృతి సంతానములో ఉన్న ఆనందము, ఉత్సాహము, శాంతి, ప్రేమ వారిలో కనిపించుటలేదు. మేమో : మాకు ధనముతో, కీర్తితో అవసరములేదు. వీటికి మేము అతీతులమైయున్నాము. అందుచేతనే మేముకూడ మానవునివలె క్రుంగిపోవక మచ్చులను మేము కోల్పోవక ఆనందమూర్తుల మైయున్నాము. మీవలె మేము నానికోసము యుద్ధములుచేసి సరిసమానముగ పంచుకొనలెనని భావించుము. వానిపై కోరిక ఉన్నచో మానవునివలెనే మాకును పతిత్వము కలిగియుండెడిది. ఒక్కవిషయముచూడుము. మీలో కోటి శ్వరుడుండనిమ్మి. కాని అతనికి ఒక చిలుకకున్న ఆనందము, ఉత్సాహము, శాంతి, ప్రేమ యేని? అది స్వేచ్ఛగా, మనోరంజకముగా తిని తిరిగి గానముచేయును. అవి అతని కేవిక

నేను. - ఏమైనను ఇహులసాధన మెరిగినారము మేము.

రాజహంస :- న్నెగివాడా! పెద్దపెద్దమాటలు మాటాడుచున్నావు. ఇహము, పరము-ఉట్టికెగరలేనిది స్వర్గానికెగిరిందని ఈలోకము, ఈజీవనము తెలిసికోలేని నీవు ఇచ్చట ఆనందము, సౌఖ్యముపొందని నీవు పరలోకములో నేమియో చేయగలిగెదవనేది వైభ్రమ, ఇప్పుడు ఆనందమున్నదా లేదా అనేది అంత ప్రాముఖ్యమైనవిషయము కాదు. పరలోకానందముకోసము ఇప్పుడు కష్టమనుభవించుతామనేది అంతకంటే నమ్మతగినమాట

కాదు. ఇక్కడ ఇప్పుడే ఆగందించవలె : అప్పుడే నీవు సఫలమవు
డవు, ధన్యుడవు కాగలవు.

నేను :- గాజహంస ! మానవుడు దైత్యును గెలిసికొనిన
విజ్ఞాని కాదా మరి !

రాజహంస :- ఏమి ? నూనవుడా ! నీవు దైత్యును గెలిసి
'కొన్నావుగా' ఆకాశము ఎదుట నిలిపించుచునేయున్నది. అది
అనంతము. కానిని నిరూపించేయుట నీచేసెకాదు. అటులనే
దైత్యును. అయినను—ఇరుగు పొరుగువానిని ప్రేమించలేని నీవు,
ఇరుగుపొరుగువానిని తెలిసికోలేని నీవు దైత్యమును కూడా 'గెలిసి
కొనగలవా' ? ఇందుకు నిశక్తిచాలదు. అదిగూ ఆనందముార్థి.
ఆనందమునుండియే ఈ సృష్టి వెల్లడుచున్నది. ఆనందము
చేతనే పాపము చుచున్నది. అంశుట ఆనంద తేజస్సు, ఎటు
జూటినను ఆనందావృతమే. ఈ ఆనందములు ప్రకటించు
నీ పని అప్పుడు నీకు అశక్తిని తెలియజేసినట్లుగా నీహంసాభిగ్రా
విమర్శించుచున్నది. అచూరితమున ముగిసినది. దానిని
మెక్కడిది ! ఉత్సాహము—ఆనందము—జాలతే—అది
... .. ఆనందించుము—అమృతము..... ముగిసినది. తెలియజేసిన
బ్రతుకుచున్నాము..... ఎందుకొ గురిజేసితిమిన్నది.....

*

*

*

*

ఘెలి గెల్చుచున్నది. మేముగూ గట్టిగా ఉంటున్నది. తన
వల్లనే సృష్టియై చుట్టూ ఉన్నది కిప్పి వేయుటచూచి
సూర్యభగవానుడు సర్వచున్నాడు. ఆ సర్వవెలుగులో
లోకము ఆనందపులకితమైనది.

ప రి వ ర్త న ము

మహాబలిగోష్ఠిలోని 'బసటా' సభాపాలకుల సామంతుల ఫలాహారము నారగించి యొకరిహస్తము, కొకరు స్వయంకృతిని అప్పుడే బయటకు వచ్చిన రాధారమణుడు, ఇప్పుడు చూచిని ఆనంద పులకిత స్వప్నులలో గాంచి వీరరాఘవస్వామి ఒక అరనిముసము నిలువబడి 'గుడ్ ఈవినింగు మిస్టర్ రమణ' అని హస్త చాలనము చేసినాడు.

స్వామి 'మిమ్మల్ని చూచి అప్పుడే అయిదు సంవత్సరాల బయిందనుకుంటాను. తిరిగి చాలాకోజులకు కలిశాము. ఇప్పుడెక్కడుంటున్నారో? ఏమిచేస్తున్నారో?'

రమణ 'మైయాప్రాకులో ఉంటున్నాను. మూడు నెలల క్రిందటనే యూపుచించి వచ్చాను. ఇకమొందుకూడాయెక్కడే ఉంటాను. ఒకసారి మాయింటికి రండి' అని తన భవనముయొక్క చివరములు తెలుపు కాడ్లు విశ్రుచకిచ్చెను. వీరరాఘవస్వామి, కార్థమూచి చిటువచ్చునో 'అల్లాగా, రమణ! కలియక కలియక చాలాకోజులకు కలియడము శుభవార్త. బాగుంది. తప్పకుండా వస్తాను. రేపు ఆదివారము కూడాను. ఉదయాన్నే వస్తాను.' రమణ 'తప్పకుండా రావాలి నుమా! ఉదయాన్నే కాఫీయేర్పాటుచేస్తాను. అన్నట్టు ఇక్కడ పనేమిటి స్వామి. ప్రమాదపశాత్తు అరవవారిలో కలిసిపోలేదు, కదా' ఇరువురు నవ్వుకొన్నారు. ఆంధ్రముతెలియని ఆయాంగ్ల

రమణి వారిసంభాషణ మే విషయముచుగూర్చియో యెనుం గకపోయినను వారిరువురు దరహాశితగదనులగులుగూచి తాను కూడ జెల్లగానవ్వినది. అప్పు డా గులాబిపువ్వునంటి చిన్ని నోరు కొంచెము మాత్రమే వికసిగా తెల్లని వైపలుపడున కొనిలు కనిపించినవి. రాధారమణ తనకెంతో ప్రయత్నము లట్టి చిఱునగవుచు, మందమారుతమునకు నిదలు గులాబి గేకునలె కదలుచున్న సై పెదవిని విశాలనేత్రములతో నిలకించి, మిత్రుని యెదుటనే ఆచిన్నినోటిని దృష్టుబోడిన ముద్దిడి, స్వామి వైపుదిరిగినాడు.

సన్నని లేతశరీరము—ఆకపచ్చని పట్టుగొను చూచి, ఆమె ప్రక్క ఆ సపురంగు సూట్లోనున్న రాధారమణను వీక్షించు చున్న స్వామి దృష్టి మరలించుకొన్నాడు.

స్వామి 'లేదు అరవవాణిలో కలిసిపోలేను. ఇక్కడొక ఇంగ్లీషు దినపత్రికాలయంలో సహాయ సంపాదకుడుగా ఉంటు న్నాను గెండు సంవత్సరాలనుంచి.'

రమణ 'అల్లాగా, నాలుగు నెలలక్రిందట లండిస టైము వత్రికలో వి. ఆర్. స్వామి అనే పేరుతో మనగ్రామజీవనము నకు, నగరజీవనమునకు తారతమ్యం తెలుపుతూ ఎదోవ్యాసం చూచాను. హొటలులో కూర్చుండి నేను, ఇంకొక అమెరికను స్నేహితుడు చాలశ్రద్ధతో చదివాము. అప్పుడు కర్తగురించి ఆలోచనే లేకపోయిందినుమి.'

స్వామి హాసవిలసిత గభీరవదనముతో 'అవును నేనే రమణ ! గ్రామజీవనం అంటే జ్ఞాపకం వచ్చింది. నాలుగైదేళ్ళ క్రిందట నేను కలత్తాలో యం. ఏ. చదువుతూ ఉండగా ఒక మిత్రుడు కనిపించి "మన రాధారమణ బి. ఏ. ప్యాసు చేసి సొంత గ్రామంలోనే ఉంటున్నాడు. ఏమో విరాగ మెక్కువైందట. సన్యసిస్తాడని అనుకుంటున్నారు" అన్నాడు '

రమణనవ్వుచు 'అవును, నిజమే ! రేపువస్తే చరిత్ర చాలా చెప్పవలసివుంది. ఆచరిత్రలో ఈవిషయ మొక ప్రకరణం. స్వామి ! రేపు తప్పక రావలినుమా ఉదయాన్నే ! '

స్వామి చిరకాలమునకు గనిపించిన మిత్రునిగాంచి యానం దించుచు 'రమణ, అల్లాగే తప్పక వస్తాను. గుడ్ ఈవ్ నింగ్ ' అని బసటా హాటలు ప్రవేశించినాడు.

రమణ, అతని సతీమాణి ఆంగ్లరమణి యొకరిచేయి యొకరు పట్టుకొని యొకరి వదనము నొకరు చూచుకొనుచు మెల్లగా మోటారుకారులో గూర్చుండిరి.

సతీమాణి చిన్నినగుమోము చూచుచుండగనే రమణకు పూర్వచరిత్రమంతయు కన్నులకు గట్టిపట్లయినది.

ఆతనికి తనకనుపాపలో బరుగిడుచున్న మందిరముల విషయమే తెలియలేదు. మందిరముల శూన్యదృష్టితో జూచుచుండగనే తనలో తానిట్లనుకొన్నాడు 'దహనభూమి, మేకపిల్లి - ఈరెండు నాజీవితాన్ని పూర్తిగా మార్చివైచినవి. అప్పుడు నక్షత్రాలు, ఆకాశం, వింతరూపం దాల్చినవి. '

రెండునవత్యరములనుండి విస్ఫోతికుహరమున నడగియున్న భూతకాలచక్రత్ర ఒక్కసారిగా తనింపఁతానే పుటలు త్రిప్పుకొన్నది. ఎందుకొఱకు ?—

రాధారమణకు అకస్మాత్తుగా తన జీవిత సమస్యలపై స్ఫూర్తి వచ్చినది. పరుగిడివచ్చుచున్న భావములను భోపయ్యతో జరిచువైచినాడు.

పతివదనమున భావపరివర్తనముగాంచి గమనీయణి ఇంగ్లీషున 'ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?' అన్నది.

రమణ నవ్వుచు ఇంగ్లీషున 'బిలవెడ్ టెన్ !' హృదయాలకు భేదంలేనప్పుడు నాకు రహస్యమనేది యెలాఉంటుంది. ఇప్పుడే నీకు చెప్పదామనుకుంటున్నాను. ఇంతలో అడుగుట కలిగినది' మోటారు నిశ్శబ్దముగ పరుగిడుచున్నది.

౨

మైలాపూరులో మనోహరోద్ధానమునడుము సుందరభవనము. భవనమంతయు క్రొత్తరకపు వస్తువులతో నలంకరింపబడి యున్నది. భారతదేశమున లభించని వస్తునిచయము — యూరపులోకప్రముఖదొరకు సుందరవస్తువులు. ఎచట నెచట నేవియుండవలెనో నచట నచట టెన్ మృదులహస్తములతో నుంచబడి కనులపండువుగ నున్నవి.

పరిమళవిలసిత తోయములతో స్నానముజేసి అప్పుడే స్నానపుగదినుండి బయటకువచ్చిన రాధారమణ చేతులలో

మనోజ్ఞముగ నేర్పరుపబడిన గులాబిపూవులగుత్తై టెన్యించి
దిరునవ్వు నవ్వి నది.

ఆంధ్ర 34403

టెన్ 'డ్రెస్సింగ్ గదిలో దుస్తులుంచినాను రండి'

రమణ ఆమె కోమలకరవల్ల వమును ఒట్టుకొని గదిలోనికి
వచ్చి ప్రభాత కాలపు నక్షత్రములు ధరించినాడు. టెన్ తాను
ప్రాన్న దేశము నుండి తీసికొనివచ్చిన పన్నీరు రమణ కేశములపై
జల్లి మెల్లగా తలదువ్వినది

ఆంధ్ర 34403

'టెన్ కాశీరత్నం పొదరింటిలో పడకకర్చి వేయించినాను.
కాశీతీసికొని వస్తాను మెల్లగా వెళుతూ ఉండండి'

రమణ 'ఇప్పుడప్పుడే ఎద్దు డియర్ ! మిత్రుడువచ్చిన తర్వాత
మనము ముగ్గురము కూర్చుండి ఆరగించుదాము. నేను వెళ్ళి
అక్కడ కూర్చుంటాను. ఈలోపుగా పయోనా వాయింతు'
అని గులాబి పూలగుత్తై పట్టుకొని ఒయ్యారముగ నడుగు
లిడుచు ఉద్యానవనము—'ఆనందనిలయము' ప్రవేశించినాడు.

భవనము చుట్టును విశాలమైన ప్రదేశమున్నది. అందు ప్రవారీ
గోడ లోపలిభాగము చుట్టును కొబ్బరిచెట్లును, వానికి అయిదు
గజములదూరమున బొగడచెట్లవరుస, తరువాత మామిడిచెట్లు,
పిదపవేపచెట్లు, ఆ వృక్షశ్రేణికి కొంతదవ్వున ఆనేకరకముల
లతలు, గులాబిచెట్లు నున్నవి. మధ్య చక్కని చిన్ని బాట
లేర్పరుపబడియున్నది. ఒక పెద్దవేపచెట్టుకొక ఉయ్యెల వ్రేలాడు
చున్నది. దానికి సమీపమున చంద్రకాంతశిలావినిర్మిత
వేదికలు రెండున్నవి.

రమణ తిన్నగా నొక వకుళవృక్షము దగ్గరకువెళ్ళి సున్నితముగా బొగడపూవులు సేకరించుచు ఇట్లునుకొన్నాడు.

‘పరమేశ్వరుడు ఈపూలు ఊరికే సృష్టించలేదు’ వెంటనే అతనిలో మఱియొకవ్యక్తి—రూపరహితమైన వ్యక్తి యొక్క యించి యిట్లన్నది ‘అవును నిజమే! వీటిని ఆనందముకోసము సృష్టించాడు. పరమేశ్వరుడు తన ఆనందముకొరకే కాదు. తన పిల్లల ఆనందముకొరకు— సచేతనములు, అచేతనములు అయిన బిడ్డలకోసము సృష్టించాను. తనివిదీరా ఆనందించండి అన్నాడు.

‘జీవులకు విచారము కలిగితే ఏమి చేయవలి?’

‘విచారమా : ఈప్రపంచంలో విచార మెక్కడుంది. విచార మనేది లేనేలేదు. ఒక వేళ జీవులు పరమేశ్వరుడు సృష్టించని విచారాన్ని తాము సృష్టించుకొన్నా, వెనకనుండి ఆనంద మూర్తి చెపుతూనేఉంటాడు. ఏమని? ‘నేను ఇందుకోసము సృష్టించలేదు మిమ్మల్ని, ఈవస్తువుల్ని. విచారము కల్పించుకొని పాడైపోకండి. విచారిం లోకూడా ఆనందం అనుభవించండి. అంతటా ప్రసరించిఉన్న ఆనందామృతం గ్రోలండి. ఇందుకొరకే మీరు సృష్టించబడ్డారు.’

రమణ హృదయాంతర్గతమున జరిగిన సంభాషణ పూర్తియైనది. ఒక్కసారి నలుదిక్కులు దేనికొరకో వెదకుచున్నట్లు చూచినా డతడు. దేదీప్యమానముగా వెలిగిపోవుచున్న ఆకాశముకేసికూడా చూచినాడు. మరలబొగడపూలు తిలకించినాడు.

‘నాకీసందేహముయెందుకు కలగవలి? ముమ్మాటికినిజము. పరమేశ్వరుడు ఆనందముకోసం సృష్టించాడు ఈలోకము, సూర్యుణ్ణి, చంద్రుణ్ణి, నక్షత్రాలు, ఆకాశము—ఇవన్నీ అందుకే. నా మేఘపిల్లచెప్పనే చెప్పిందీసంగతి నాలుగేళ్ళక్రిందట. నాప్రియమైన దేవి శ్మశానమునుంచి ఈవిషయమే చెప్పింది. ఇది ఈనాటి క్రొత్తసంగతికాదు.’

బొగడపూలు పరిమళ మానందముతో నాఘ్రాణించుచు కాశీరత్నము పొదరింటిలోనికి వెళ్ళినాడు రమణ. అచటనొక పడకకుర్చీ, ఒకమేజాచుట్టు నాలుగుమామూలు కుర్చీలునున్నవి. మేజాపై తెల్లని వస్త్రము—దానిపై గాజుతోట్టెలో వివిధ విధసుమములు సమర్పబడియున్నవి. వానిప్రక్క నొక లవండరు సినా యున్నది. ఆతడు పడకకుర్చీలోనాసీనుడై గులాబీపూలు మేజాపైనుంచి, బొగడపూలు వాసనచూచుచు లవండరు పైన జల్లుకొన్నాడు.

ఔస్ దొరసాని పయోనాపై మధురకంతమెత్తి పాడు చున్నది. అతని హృదయమున ఆనందసరోవర ముప్పుంగినది. తరంగములు మధురగానమునకు శ్రుతిగలిపినవి. ఉద్యాన మండలి వృక్షములు తీగెలు అన్నియు నానందముతో నాలకించు చున్నట్లున్నవి.

ఆతడు పడకకుర్చీలో కొంచెముసేపు పరుండి మరల లేచి గులాబి చెట్లవద్దకు వెళ్ళినాడు. ఒకపువ్వు గోసి ‘సీ వెందుకు వచ్చావు ఈద్రవంచములోకి? నాకోసమా నాఔస్కోసమా—

కాదు, అవును—ఆనందముకోసము, టెన్ షప్పుదులుహస్తా (10)కి రించడానికి.' అనుకొని, యింక గొన్ని పూలు గోసిగాడు.

‘హండిమీరు ఆ సుదురసంగీతముతో మిలితైస్తూ పోవండి. మరల మాతల్లి, భూదేవివగ్గరకు వెళ్ళుచుండి. ఇంకొకటి నెల్లీ ఆనంద డోలికలలో ఊగండి. ఆనంద మనుభవించండి’

పసిపాపలై నవ్వినాడతడు. తన అమాయకుభస్మికి చూచి తనకే నవ్వువచ్చినది. మరల నవ్వినాడు. ఆ చిరునావులో నుదయించిననవ్వు గులాబిపూలులాగే స్ఫులితమై పోయినది.

గులాబిపూలు పట్టుకొని టెన్ ఉన్నగదిలోనికి వెళ్ళినాడు. పూవు లొకచోనుంచి ఆమెకు తెలియకుండగనే నెమకవైపు నుండి వెళ్ళి కనులుమూసినాడు. టెన్ నవ్వినది.

‘నాకు తెలుసు మైడియరెస్టు’ చేతులుతీసి గులాబిపూ లామెకిచ్చి,

‘నాకూ తెలుసు నీవు నాడాల్లంగుటెన్నీనని’ అన్నాడు. టెన్ కు తెలియకుండగనే సంగీత మాగిపోయినది. ఇరువురును కలిసివచ్చి యుయ్యెలపై నాసీపల్లెనాడు.

రాధారమణ కుడివైపునున్న ప్రేయసి నన్నని నడుము చుట్టును దక్షిణ హస్తమునుంచి యెరసి లేతపెదవులను విలోకించుచున్నాడు. ఆ కోమలాధరోషము లాలిశ్యమును, విన్నాణమును, మనోహర రక్తవర్ణమును, వంపులను దిలకించుచు నానందపారవశ్యమున నాతడు మైమరచిపోయినాడు. అన్నిటికన్న ఆ చిగురుటాకు పెదవుల వంపులు, వంపులలోని సౌందర్యము నాతనిని తన్మయానందుని జేసివైచినవి.

3

అట్టి యానందసమయమున మోటారు వచ్చి భవనము ముందట ఆగినది. మోటారు చూచి త్వరితగతి రాధారమణ, టెన్ వెల్చి రాఘవస్వామియెదుట నిలువబడినారు.

రమణ మిత్రునితో హస్తచాలనముజేసి యిట్లన్నాడు 'ఈమె మిసెస్ రమణ'

టెన్ పేక్ హేండు చేసిన తర్వాత వారు కాశీరత్నము పొదరింటికి బయలుదేరినారు. మువ్వరు నానీనులైరి. రమణ నేవకుని నిమిత్తము మేజాపైనున్న గంట నొక్కినాడు. నేవకుడు పరుగునవచ్చి అచేతనునివలె నిలువబడి 'సాక్' అన్నాడు.

రమణ 'నూచు గురికి కాఫీ తీసికొని రమ్మనిచెప్పు బట్లరుతో'

వాడు వెళ్ళిపోయినాడు. రమణప్రేయకీ వైపు తిరిగి 'ఈతడు నాపూర్వస్నేహితుడు. ఇతను నేను బి. యె క్లాసు కలకత్తాలో చగువుకున్నాము' అని మిత్రు నామె కెరుక జేసినాడు.

టెన్ శిశువగుచుదేసి యూరకున్నది. అన్నదామె యధ రమణ కడకుగై పైపెదపెము త్రము. కొంచెము కనిలినది. రమణ ముచ్చటైన ఆ చిన్నినారు గాంచి యూరిందించినాడు.

రమణ మిత్రునిజూచి 'ఆమె పేరు టెన్ అంటే థామస్ హార్టీ నవలలోని టెన్ కాదునుమా' అన్నాడు.

టెన్ అఫ్ ది డగ్బర్ వెలీస్ నవల స్వామి, టెన్ యిది వలకే చదివియుండుటచే అందరు కలిసి నవ్వినారు.

ఇంతలో బట్లరు కాఫీ తీసికొనివచ్చి మేజాపై పెట్టినాడు. టెన్ నిలిచి పశ్చేరములు, వాత్రలు నమర్చినది. శలాహారము మెల్లగా నారగించుచు వారుమువ్వురు నెన్నో విషయములను గూర్చి ఆనందముతో ముచ్చటించుకొన్నారు.

రమణ సతీమణి నగుమోము గాంచి 'నిన్న ఏమిచేసిన వాగ్దత్తము జ్ఞాపకముందా ?' అన్నాడు.

టెన్ 'ఉంది. ప్రారంభముచేయండి మీచరిత్ర. మీచరిత్ర తోపాటు టెన్ చరిత్ర కూడా గాదుకదా'

రమణ 'అవశ్యం వస్తుంది. కాని ఈచరిత్రకు, టెన్ కు ఏకీ త్వం యేర్పడుతుంది కథలో కూడాను. ఎందుచేతనంటే చరిత్రకు పరమావధి టెన్ గనక, నదీప్రవాహము అనంతసముద్ర గర్భంలో కలిసిపోవునట్లు - కాదు - నీలమేఘము అనంత మైన ఆకాశములో సమ్మిళితమయి వ్యాపించిపోవునట్లు - ఈచరిత్ర, భావాలు, ఆదర్శాలు, ఆనందము అన్నీ టెన్ అనంత మధుర సౌందర్యంలో సమ్మిళితమైపోతాయి. అంతే యిక అక్కడ ఏకత్వమే కాని భిన్నత్వము లేకుండు.'

టెన్ హృదయేశ్వరుని శర్మ ప్రావీణ్యశక్తి నవ్వుచు స్వామి వైపుజూచి 'మీరు కూడా ప్రోత్సహించండి' అన్నది.

స్వామి 'ఏది రమణ, నిరాకారమునకు ఆకారమిచ్చి వేదాంతివి కావోయి'

రమణ గొంతు సవరించుకొని హృదయేశ్వరి ముద్దు మోము గాంచి 'మొదలుపెడుతున్నాను' అన్నాడు.

ఔస్ 'మీరు వేదాంతి మాత్రము కావద్దు - కథకులు కండి'

రమణ 'అది యెల్లాగు! వేదాంతానికి నాకు బద్ధవిరోధము. కథకుణ్ణి అవుతూ గులాబిపూవును కూడా అవుతాను అంటే పూవు నిశ్శబ్దయై యేమిబోధచేస్తుందో నేను ఆపనే చేస్తాను '

ఔస్ 'అయితే కానియండి. గులాబిపూవుకు నాకు చాల రోజులనుంచీ ప్రాణస్నేహము'

రమణ 'అయిదేళ్ళక్రితము కలకత్తాలో బి. యె. క్లాసు చదువుచున్నప్పుడు నేను, ఒక స్నేహితుడు సాయంకాలము గంగాతీరమున పికారు వెళుతున్నాము. ఆవలి ఒడ్డుకు వెళ్ళవలెనని బుద్ధి ఘట్టినది ఒక చిన్ని పడవ యెక్కి తీరము చేరి అచటనే యున్న ఒక సన్యాసాశ్రమము చేరుకున్నాము. ఆ గుడిసెలో మహాజ్ఞాని అయిన సన్యాసి ఉన్నాడని యిదివరకే విని పూడడము నల్ల ఆశన్ని సమీపించి సమస్కరించి కూర్చున్నాము. మీరు వచ్చిన పనేమిటని సన్యాసి అడుగగా యేమీ లేదని చెప్పి అంగంటనేమి మానంగా కూర్చున్నాము.'

స్వామి 'వశానమంటే కనులు మూసుకొనేనా'

రమణ 'లేదు — '

అందరు నవ్వినారు.

ఔస్ 'ఎందుకంతనేపు కూర్చుండుట?'

రమణ 'ఏదైనా ప్రశ్న అడుగుదామని అనుకునేవాణ్ణి కాని సిగ్గు. ఎల్లాగైతే దైర్యముచేసి యీవిధముగా అడిగాను' ఒకటితర్వాత ఒకటి వెంటవెంటనే "మనుష్యుడు పాపాలు చేస్తే ఈజన్మలోనో లేక మఱొక జన్మలోనో అనుభవిస్తాడంటారు. ఎందు కనుభవించాలి. వీళ్ళకు బుద్ధియుచ్చింగి పరమేశ్వరుడేకదా. తానిచ్చిన బుద్ధితోనేకదా విశ్లేషని చేసినను. ఇక పాపమెల్లా అవుతుంది. ఈమాత్రముగాని కింగో జన్మయెందుకు. ఇల్లా జన్మ లెత్తించడము విశ్వము ఉత్తము జన్మయివ్వడానికా, ఇప్పుడు చేసిన పాపాలయొక్క ఫలము మగల జన్మలో అనుభవించడానికా, మొదటి కానికోస మెత్తిన రెండో జన్మలో ఇంకా కొన్ని పాపాలుచేస్తే వాటి సరిహద్దు రాధము ఇంకొక జన్మ యిల్లాగే అనేక బుద్ధులు కలిగిపోడా? జంటువు పుట్టకు పుట్టి మరల మూసిన బుద్ధియెత్తి, ఈనూసవ జన్మలో పాపముచేస్తే మరల కను బుద్ధిగొప్పటి ఏమొస్తాడు? ఇన్ని విధాల జన్మలు ఎందుకు? మానవజన్మలో ఎన్ని ఎక్కువేమిటి? పరమేశ్వరుణ్ణి తెలిసికోవడానికి అనికాశా బుద్ధి వంటారు. ఇన్ని అనకాశా బుద్ధిగో (మనవచమున్నట్టి) బుద్ధి వేల సంవత్సరాలైతే నేటికి పరమేశ్వరుణ్ణి గురించి మానవులు తెలిసికోగలిగిన సుహృద్భాగ్య మేమిటి. అతన్ని తెలియకుండుట, అతని జీవులను యిన్నికష్టా లెందుకు పడుతున్నాడో యెవరైనా చెబుతారా? ఈప్రపంచము కొన్ని వేల సంవత్సరాలుండి తర్వాత ప్రళయములో కలిసి పోతుందంటారు, నిజ

మేనా ? అల్లా కలియడ మెందుకు ? తన్ను కలియ వలెనని దైవముయొక్క ఉద్దేశమైతే, తాను జీవులకిచ్చిన కించిన్నాత్ర వివేకములో పగిల యెందుకు ? వీళ్లుగ బుద్ధి యింత తక్కువ యిచ్చి ముందుముందు యెక్కువ చేస్తాడా ? ప్రపంచము పుట్టి నప్పటికి ఇప్పటికి మానవునిలో యేమాత్రము వివేకాభివృద్ధి కనిపించినది ? దైవమే మనలను వెనుకనుంజే నడిపించు చున్నా డి. బ్రాహ్మదా ? తాను వెనుకనుంచి మనలను నడుపుచు తన దగ్గరకే తీసికొని వెళ్తాడా ? తాను సృష్టించిన కించిన్నాత్రు లతో దాగుడుమూతలాట ఆడుచున్నాడా ? ” ఎవో యిటు వంటి ప్రశ్నలు అనేకము లడిగినాను.

ఔస్ ఆశ్చర్యాన్నిత దృక్కులతో పతిని గాంచినది ఆమె కింకరాలలా. నొక్కటియు బోధపడనది కాదు. ఆవిషయము రమణ కిస పట్టియే ప్రశ్నలు తగ్గించి వైచినాడు.

సతీమణి యాశ్చర్య భావమును దెలిసికొని రమణ తనలో నిట్లునుకొన్నాడు: ‘సౌందర్యోపాసకులకు ఇట్టి ప్రశ్న లేమి అర్థ మవుతవి. అర్థము కావలసిన అవసరమేమిటా ఆనంద తన్మయు లకు, ఆనందమూర్తులకు ? సౌందర్యానందమును, మధుర ప్రేమైకానందమును అనుభవించుటే నారివని. ఇంకో విషయము వారి కవసరములేదు. ’

ఔస్ నవ్వుచు ‘తర్వాత ఏమిచేశారు ? ’ అన్నది. రమణ ‘ఒక్క ప్రశ్నకు కూడా జవాబు చెప్పినాడు కాదు. మఱు నాడు రమ్మన్నాడు. మఱునాడు వెళ్లుట కిష్టములేక పోయి

నను ఏదో శక్తి అటువైపు లాగుకొని వెళ్ళినది. రెండవసారి అచటికి వెళ్లకముందు అతన్ని గురించి మరల భోగట్టాచేశాను. అతడు మహాత్ముడనీ, చాలమంది ఇంగ్లీషు విద్యావంతులు శిష్యులున్నారనీ చెప్పారు. సరేకదా అని నేకొక్కడనే నెళ్ళి నాను. నా ప్రశ్నల కేవల వెర్రినసూధానాలు చెప్పాడు నేను బాలుణ్ణి అవడముచేత, నాకు లోకానుభవమంతగా లేకపోవడమువల్ల యిటువంటి ప్రశ్నలు వేస్తున్నానన్నాడు. దానిపై నాకు కోపము వచ్చినది. కోపము రాదామరి. తను నృద్ధుడయి, లోకానుభవము సంపాదించి నాప్రశ్నలకు చెప్పగలిగిన సమాధాన మేమిటి? చాలాకోపమువచ్చి పళ్లు పటపటకొరికి నాను'

ఆత్రముతో నాలకించుచున్న టెన్ పతినిగాంచి నవ్వుచు “కోపమువచ్చి యేమి చేశారు? పాపము ముసలినన్యాయాని కొట్టలేదు కదా!” అన్నది. రమణ “లేదు. నాకు యిరువయి సంవత్సరాలున్నవి. మీకు అరవయి వయస్సు. ఏమి ప్రయోజనము? సరియైన సమాధానములు చెప్పలేక వయస్సు చిన్న దనడములో ఏమి న్యాయముంది. ఈ ప్రపంచములో ఎక్కువ సంవత్సరములు జీవించడమువల్ల కఠినమైన పోయిన మీ మేధస్సుకు ఇటువంటి కోమలమైన ప్రశ్న లేమి అర్థమవుతుంది?” అన్నాను ఉద్రేకముతో. ఆ సన్యాసి శాంతముతో “వదినిముసాలు మౌనము వహించుబాబు” అన్నాడు. పావు గంట సేవూరకున్నాను. తర్వాత అతడు మెల్లగా లేచి నన్ను

నమిపించి నా యెదురొమ్ముపై 'చేయివైచి మెల్లగా తీసి
కొన్నాడు. నాకు అప్పుడు చాలా భయమయినది. కంపితస్వర
ముతో 'నన్నేమిచేస్తున్నా' రన్నాను. అతడు మాటాడలేదు.
అప్పుడు నేను మెస్మరిజము చేసివైచి నట్టెపోయినాను. ఆ ఉద్రే-
కము, ఆప్రశ్న పరంపర విచిత్రముగా అణిగిపోయినవి. నాచుట్టు
శాంతమయ నాతావరణ నాకు తెలియకుండగనే యేర్పడింది.
అతడు నా ముందరకూర్చుండి "బాబూ, భక్తికున్న ప్రభా-
వము జ్ఞానానికి, తాంత్రికశక్తులకు లేదు. పరమభక్తివల్లనే
మనము మన పరమావధి సాధించవలిగాని ప్రజ్ఞానమువల్ల
ప్రశ్నలవల్ల మంత్రతంత్రములవల్ల ఉపయోగములేదు. నాయనా!
నినాదముచేస్తూ పూవుచుట్టు తిరిగే తేనెటీగ నెప్పుడూ చూడ
లేదూ? అది మకరందము గ్రోలునపుడు నిశ్శబ్దమయ్యే
ఉంటుంది. అట్లాగే నీప్రశ్నలూను. ఆ కాళీమాత దయవల్ల నీ
హృదయాకాశములో భక్తి సూర్యుడుదయిస్తే ప్రశ్నలనే తిమి-
రములు పటాపంచలై పోతాయి." అన్నాడు. తర్వాత ఏదో
మంత్రము చెవిలోచెప్పి దాన్ని స్మరించుకొని మఱునాడు
రమ్మన్నాడు.'

ఔస్ ఉద్విగ్నచిత్తముతో వినుచున్నది. అప్పు డామె
దిన్ని సత్రములు నెప్పుచున్నవి. ముందేమి చరిత్ర ఎచ్చునో
యని ఆమె యాత్రహృదయయై పతివంక నిశ్చలనయనయై
చూచినది.

స్వామి 'ఆమంత్ర మేమిటో మాకు చెప్పకూడదా రమణ'
రమణ 'అట్టి అభ్యంతరమేమీ లేదు. దానివల్ల మీకు

ప్రస్తుతము ప్రయోజనము లేకపోవునప్పటికి చెప్పుముగుటచే చెప్పుతున్నాను. అది మరేమికాదు. నీకు తెలిసినదే, ఓం — మఱునాడు సాయంకాలము కాలేజీనుండి తిన్నగా అచటికి వెళ్ళినాను. ఆరోజు చాలా ఆతురతతో అచ్చటి సామూహసిక గురుదేవుని సమీపించినాను. సాష్టాంగము నమస్కరించవలె నని బుద్ధి పుట్టినది. అట్లాగే నమస్కరించాను. అతడు శిరస్సుపై చేయివైచి ఆశీర్వాదించినాడు. ఏమని, గీర్గాటాపు కలుగడ లనని కాదు. “కాళీమాతా వాక్యోత్కర్షణం తే” నీ బోధ ప్రారంభించినాడు. ఒక్కొక్కమాట విద్యుత్ తీరంగిమొదల సమీపించి నావ్యాసయమును ఊపివైచునది. సుఖూర్తగా ముగిపోయినాను. మరల వెళ్ళిపోవునప్పుడు నాష్టాంగసమస్కరింపించాను. అప్పుడు—భూమిపై పగుండి యున్నప్పుడు చోక ప్రకాశమానమైన ద్యుజ్యోతి కనిపించింది. ఆమహాజ్యోతిలో సమస్త భోకములు గిరగిర తిరిగిపోతూ ఉన్నవి. ఒక్కసారిపడు నాకాద్యోతి కనిపించింది. మెల్లగా లేచి వెళ్ళిపోయానాను. బయట అడుగు పెట్టునప్పటికి ప్రపంచము వేగవంతముగా తోచబడినది. అంతా యేదో ప్రకాశము వ్యాపించిందని స్ఫురించినది. అప్రకాశ మేమిటో స్వగృహము, చేతనక క పూర్తిగా బోధపడింది. తల్లి నాక్షాత్కారమయినది. సమస్తపస్తువులలోనూ ఆమె కనిపించినది. జంతువులు, ఉదకము, చీమ, దోమ, ఆకాశము, సక్షత్రాలు, చంద్రుడు తల్లిలాగునే — కాళీమాత వలెనే గోచరించినవి. పెరివానివలె అన్నిటికి నమస్కరించాను.

కునస్సులో, మహాత్మరక్షణ నూర్పుకలిగినది. ఈ మాటలు చెప్పుచున్నప్పుడు రాదారముణ వదనము పూర్తిగా మారిపోయినది. అప్పుటి యాసని ముఖభావము గాంచి లలిత హృదయ టెన్ వణికిపోయినది. అప్పుడాయె కతని యాననము తక్కువస్థము కాన్పించలేదు. కొంతసేపటికి టెన్ సేదదీగి 'అబ్బా, పావుగంట సేపు మీకథ ఆపుచేయండి, చాల భయంకరముగా ఉన్నది. సన్యాసి నాకొరకే ఘట్టినట్లున్నాడే' అన్నది.

రమణ ప్రేయసి కరకల్లవము కేలగీలించి నవ్వుచు 'టెన్ భయపడకు. ఇందులో భయమేమున్నది. చివరకి కథను నీలోనే ఐక్యమొనర్చుతానని చెప్పినాను కదా! ఈచరిత్ర నీ అనంతసౌందర్యమునకు— అనుమాన లాలిత్యమునకు— అనాజ్యప్రేమనిధికి యిదివరకే అంకితమయిపోయినది. భయపడెదవనియే నీకెప్పుడు ఈకథ చెప్పియుండలేదు' అన్నాడు.

అప్పుడు స్వామి కనుపాపలో నానవదంతులిర్వరు నొక్కరూపముగా గోచరించినారు.

కొంతదనుక మువ్వరు నూనముద్రితులై యున్నారు.

రమణ 'డియర్ డస్ట్ర ప్రథమభాగము స్వగలోనే పూర్తిచేస్తాను. భయములేదు విను. శర్వాత్ అతని దగ్గరకు చాలసాన్లు వెళ్ళినాను. నా ఆవేశము దినదినము పెరిగి పోయినది. ఎల్లప్పుడు, ప్రతివస్తువునూ కాలీమాణిసుజూచి ఆనందించినాను. పరీక్షలైన శర్వాత్ స్వగ్రామము వచ్చివేసినాను. పూర్తిగా మారిపోయిన వ్యక్తినిజూచి మామూర్లో వాళ్ళంతా ఆశ్చర్యపోయారు. ఇది

వరలో వస్త్రాలంకారమునకు, సౌందర్యమునకు అంకితము చేయబడిన శ్రద్ధాభక్తుల మాతృదేవి నానందించడమునకు మరలి పోవుటచేత, వేషభాషలు సంపూర్ణముగా పరిణామ మంది పోయినవి. అదివరకెప్పుడు పట్టువస్త్రాలు ధరించే శరీరము మాతృదేవి ప్రకాశముతో కూడిన మామూలు వస్త్రములతోనే అమందానంద మందినది'

స్వామి 'అన్నట్లు విద్యార్థి జీవితములో మీస్వగ్రామము కనుక్కోవలసిన అవసరమే కనిపించలేదు. ఇప్పుడు రసంత గృహస్థులమైనాము గనక—మీఊరు పేరేమిటి, రమణ!' ఆన నవ్వుచు 'నన్నడిగితే నేను చెపుతాను కదా! ఈ భయంకరమైన కథ తెలియకపోతే తెలియకపోవచ్చు కాని యీమూత్రపు విషయాలు గ్రహించకుండా ఉన్నాననుకున్నారా? పిరాపురముదగ్గర పల్లెటూరు. ఆజమిందారీ వీగిదే' అన్నది. స్వామి 'అటులనా! విద్యార్థిజీవనములో యీవూసే లేక పోయినది.'

రమణ 'ఆసంతసరము బి. యె. క్లాసు ప్యాసు అయ్యెదనని రూఢిగా తెలిసిన సంగతి. అంతవరకు మాజమి అజచూయిషీ చేస్తూఉన్న మేనమామ సమస్తము నాకొప్పగించినాడు. ఇక యింటిదగ్గరనే వుండి జమి స్వయముగా చూచుకోవడానికి నిశ్చయించుకొన్నాను. అంటే ఆయావేశము తగ్గలేదు. దేవీ సాక్షాత్కారము సర్వవేశల, సర్వవస్తువులందు ఉంటూనే

వుంది. అన్నట్టు శధచెపితే పూర్తి వివరములతో చెప్పవలి. ఆస్థినంగతికూడా చెప్పమంటావా యేమిటి స్వామి !'

స్వామి 'ముఖ్యంగాను '

రమణ 'చిన్న జమీ, భూములు, తోటలు, ఉన్నవి. వీని మీద సంవత్సరమున కాదాయము ముప్పయివేలు '

స్వామి 'అవును, ఇంత ధనాగారమున్నప్పు డింకా చదు వెందుకు. ఈ మాత్రపు యింగ్లీషు చదువు బి. యె. వరకు చదివితే చాలదా? '

రమణ 'అప్పుడు చదువుమానుటలో నాయుద్దేశ మది కాదు. ఆస్థి నాచేతుల్లోకి వచ్చేవరకు నాకింత ఉన్నట్లు తెలియనే తెలియదు. కాని నేనంతకుముందే నిశ్చయించుకొన్నాను, భక్తిజీవనము గడపవలెనని. '

స్వామి 'బాగుంది. కాని ఈమార్పు యెట్లు వచ్చిందోయి ' అని టెన్ వైపు చూచినాడు.

రమణ 'అదే చెప్పబోతూ వున్నాను. ఆనందమూర్తి అయిన పరమేశ్వరుడు మన ఆనందముకోసము మనజీవితములో విచిత్రమైన మార్పులు కలిగించుతూ 'ఆనంద మనుభవించండి ' అంటే మనకాబోధ అర్థముకాదు. అర్థమైనదా ధన్యులమవుతాము. ఆవిధముగ లొన పైన దేవీసాక్షాత్కారము చేయుచున్నాకు యింకొక శ్రోత్రవిషయముతో పరిచయము కలిగినది. ఇదంతా విచిత్రమోయి, స్వామి !'

స్వామి 'ఊ'

రమణ 'నాకొక్కటే చెల్లెలు. మరచినాను. తలిదండ్రులు ప్రేమామృత సువభవించే అద్భుతము నాకు చిన్నతనములోనే తేకుండా పోయినది. చెల్లెలుంటే నాకనుశ్చయేనప్రేమ. గాని దురదృష్ట వంతుడ నోయి నేను ఆమెకూడా చేతుండా పోయినది. శ్మశానభూమిలో ఆనా ప్రేమైక నిధిని - సుఖముగ మూర్తిని అగ్నిలో చూచి గుండె బ్రద్దలై పోయినది. అది వరకు దహనము యెక్కడ చూచి యెరుంగి నాకు కన్నీగు ఏకధారగా ప్రవహించినది. ఆసుకుమా రానయరములు— నాచెల్లెలి ముద్దుమోమా, వంపులు తీరిన కేశపాశములు జ్వాలలలో గాంచి 'తల్లీ, నీవెంత ప్రేమైక స్వరూపిణివో అంత కఠినాత్మురాలవు. అందుచేతనే నిన్ను లోకము క్రూరాత్మురాలివలె సృష్టించినది' అనుకొన్నాను. కాళీ మాత సాక్షాత్కారమునకు శోడు వైరాగ్యము జతకుదినది. ఇక అప్పుడు నాస్థితియేమి చెప్పను. ఉస్మత్తుడ నై పోయినాను.

ఔస్ 'అదిగో, మీరు మరల భయంకరమైన విషయాలు చెపుతున్నారు. '

రమణ ఆమె అమాయకపు మోము—చూపులు గాంచి జాలిలో 'ఔస్, ఏమిభయ మున్నది ' అన్నాడు.

ఔస్ లనండగు సీసా గైకొని హృదయేశ్వరునిపై చిలుక రించినది. రమణ ఔస్ పైసను, స్వామిమీదను జల్లినాడు.

స్వామి నవ్వుచు 'రమణ, అప్పటిసీస్థితి యేనుగుతో దెబ్బలు తినిన వెరిభక్తునివలె కాలేదుకదా ' అన్నాడు.

రమణ ప్రత్యుత్తరముగా నన్నినాడు.

ఔస్ ఆశ్రములో 'అదేమిటి. ఏనుగు యెవనిని కొట్టి పరి? —' అన్నది.

స్వామి 'ఈకథకూడా విచిత్రమైనదే. ఒకగురువు శిష్యునితో ప్రతీవస్తువులను పరమేశ్వరు డన్నాడని చెప్పినాడట. ఆవైభక్తుడు ఆమాట హృదయ పూర్వకముగా నమ్మినాడు. తర్వాత త్రోవవెంబడి అతడు వెళ్ళుచున్నాడట. ఒకఏనుగు యెదురుగా వచ్చుచున్నది శిష్యుడు తనలో "నేను పరమేశ్వరుణ్ణి, ఏనుగు పరమేశ్వరుడు ఇది నాకు హానిచేయదు" అనుకొని దాని కెదురుగా వెళ్ళినాడు ఏనుగు ఊగుతుంటుందా? తొండముతో గట్టిగా కొట్టినది. అతడు దెబ్బతిని గురువు దగ్గరకు పరుగెత్తి "మీరు చెప్పిన మాట అబద్ధము. ఏనుగు దేవుడైతే నన్నెందుకు కొట్టింది" దని తనకథ చెప్పినాడు. అప్పుడు గురువు వాని తెలివితక్కువతనము తెలిసికొని "మావటివాడు తప్పుకోమని చెప్పివుంటాడు. ఆదేవునిమాట యెందుకు వినలేదు" అన్నాడు. ఈవిధముగ కాలేదుగదా అప్పటి నిస్థితి?"

ఔస్, రమణ పకపక నవ్విన్నారు. ఆసవ్యలో ఔస్ భయభావము లీనమై పోయినది. చాలసేపు వారుసవ్యలో మునిగి పోయిరి

ఔస్ అనుమతిపై రమణ మరల స్వీయకథనము ప్రారంభము చేసినాడు 'నాచెల్లెలి మరణమువల్ల ప్రపంచ మశాశ్వతమనే భావము స్థిరస్థాయిగా నాహృదయ ఫలకముపై

నాటిపోయినది. అప్పుడు నాభార్యకూడా తల్లిలాగానే కనిపించినది. ఒకసారి ఆమెను 'తల్లీ' అని సంబోధించాను కూడాను, వెర్రినై పోయి. పాపమా అమాయకురాలు ఆమూట విని ఏకధారగా కన్నీరు గార్చినది. కాని యేమిలాభము. నాభావ మామెకు బోధపడలేదు. ఆమె నామార్పుచూచి దుఃఖించుచున్న సంగతి నాకు బాగా అర్థమయినది కాదు. కాని అప్పుడామె యేడుపు నాడన్న తత్తన నాకు కొంతవరకు యెరుక జేసినది. '

ఔన్, మీరు భయంకరులండీ అని గంభీరభావము చాటున మెల్లగా నవ్వినది.

రమణ 'ఆమూట ఒకానొకప్పుడు నిజమే. అప్పుడు యింక రులయెడ నాప్రవర్తన మరలించుకొన్నాను. ఎల్లప్పుడు, యేకాంతముగ మామిడితోటలో కూర్చుండి యీవిధముగ నాలో నేను పాడుకొనెడివాణ్ణి'

'కనుగొని నినుమది గానము జేసెడు

దినమది సుదినము కాదా

తల్లీ !

దినమది సుదినము కాదా '

నావెర్రిధోరణి చూచి అనేకులు విచారిగచినారు. తమ ప్రయత్నములను తాముచేసినారు. కాని వారి ప్రయత్నములు వృధాకాలేదు. నావిరాగభావము మెల్లగా మటుమాయమై పోయినది. దేవీసాక్షాత్కారము మాత్రము పోలేదు.

అప్పుడు పదునొకండు గంటలు కొట్టినవి.

ఔస్ 'ఇప్పటికి చాలు. భోజనము వేళయినది. మిస్టర్ స్వామి మీ రీరోజు యిచటనే భోజనము. '

రమణ 'అవును, ఈపూట కాపుచేస్తాను. సాయంకాలము ద్వితీయభాగము ప్రారంభము చేస్తాను '

ఔస్ 'అయితే ఆభాగములో యూరపు ప్రయాణము గురించి వస్తుందన్నమాట.'

రమణ 'దానికిముందు మేకపిల్లసంగతి కూడా చెప్పవద్దా!'

ఔస్ 'అవును, మరిచాను. ఈచరిత్ర నాకు తెలిసినదే.'

౪

రాధారమణ మధ్యాహ్న సూర్యప్రదీపితాకాశము శూన్య దృష్టితో నీక్షించుచు భవనము ముంగునున్న సోపానములపై నిలుచుండి వరాండాలో పడకకుర్చీయం దుపవిష్టుడై మఱు నాటికి సంపాదకీయము వ్రాసికొనుచున్న స్వామివైపుజూచి 'స్వామి, సాయంకాల ఫలహారమైన తర్వాత కథ సాగించు దాము. ఈలోపున నీ పని చూచుకోవచ్చును' అన్నాడు.

ఏకాగ్రచిత్తముతో వ్రాసికొనుచుండిన స్వామి మిత్రుని జూడగనే 'అటులనే' అన్నాడు.

ఇంతలో ఔస్ దొరసాని చుట్టును సన్నని జల్తారీఅంచుగల గులాబీరంగు పట్టుచీకా, తెల్లనిజాకెట్టు ధరించి చేతనొక నంది పట్టుకొని వరాండాలోనికి వచ్చినది.

స్వామి తలయెత్తి సరీక్షా దృష్టితో నామెను అర నిము
సనూ నిక్షింది నారల తన పని పానిచినాడు.

తెల్లని చట్టువస్త్రములు దరిచిసి రాధాగ కుణ, శివన గణిసి
ఒకరి శరీరముచుట్టునొకరు చేతులువైచిపోని అన్యాయవనము
ప్రవేశించినారు.

నిశ్శబ్దముగ నాప్రేమైక మిథునము నోటచుట్టును గొంత
సేపు విరిగి చుక్కలవైచుచు సన్న శివావేదికిపై నొకరి
కెదురుగ నొకరు ఆసీనులైనారు.

ఎవ్వరను మాటాడలేదు రమణ విశాలనేత్రములను
మఱింత విశాలపరచి యెదురుగనన్న ఉయ్యెలవైపు అర్ధ
రహితదృక్కులతో ననిమేషనయనయై చూచుచున్న తెన్ ను.
(ఆకలిగొని యున్నట్లున్న) చూచులతో గంభీరముగ నూచి
నాడు. ఆ గుండ్రని నునుపైన బాహులుతలు. కంగనీమ, నంభ
నీరిన ఎరనిచెగవులక, బంతిపూవునంటి చిన్ని చురుకులును,
నలుపు, ఊదా, ఎరుపు, పసుపు, ఆకాశచ్చ ఏరియుకాక అన్ని
రంగులూ కలిసియున్నట్లున్న చిన్నితీర్తమైన నేత్రములను,
అరణిదూటను మించిన లాలిశ్యము గలిగిన చిన్నిబుగ్గలను,
ఫాలభాగమును, తరువాత నన్నని మనోహరశరీరమును అగ
గంభీరమైన చూపులతో తృప్తగొనియున్న ఆశ్చర్య ఆయా యవ
యవ పాత్రలలో ప్రేమాహృతమును గాంచినట్లు పిపాసావిహుల
మైన దృక్కులతో చూచినాడు. మధురము, మంజులము,
సుందరము, లలితము, మనోహరము నయిన దివ్యశరీరముతో

దృష్టిదీరక, చూపులను లోన జొరనిచ్చి శరీరమును మించిన హృదయమునుగూడ ప్రైమేక విక్షణములతో గాంచినాడు. ఇవన్నియు గాంచుచున్న రమణ మెల్లమెల్లగా తన్మయా నందుడై పోయినాడు. అతడటులే పావుగంటనేపు టెస్ ను జూచినాడు. టెస్ శాంతయును దృష్టితో యథాప్రకార ముయ్యెలను, ఎదురుగనున్న తీగెను గాంచుచున్నది.

రాధారమణ చటాలున లేచి టెస్ గుండ్రని భుజములపై మెల్లగా చేతులు నాన్చి, “డియర్, నీ సౌందర్యముతో నా జీవితము వెలిగించి వేశావు” అని కోమలాధరముపై ముద్దిడినాడు.

టెస్ పతి సుందరనిదనమును అర్థములేని చూపులతో జూచినది.

‘గులాబీపూ నీ రమణాను.’ అని వెంటదీసికొని వచ్చిన సుందరీని గూర్చి గూర్చాలని తీసి వేకిపై కరచి వానిద్రక్క లాను గూర్చున్నది

రమణ మెత్తని గులాబీపూల శయ్యపై బరుండి మస్తకము ప్రేయసి నితంబమునై నుంచి దక్షిణాహస్తముతో నామె పక్క పొడుక గా పట్టకొని, ముద్దుసావాసము గాంచినాడు. అప్పుడే ప్రయుడన్న మాటలకు ప్రతిస్పృహరముగా నామె అర్ధ గంభీరము కోమలమునైన దృష్టితో నాతని విశాలనేత్రముల లోనికి జూచినది. సయనాంతరమున నామె కేమి కనిపించినదో!

ఒకర సౌందర్యమును ప్రేమను నొకరు తరళనయనములతో అవలోకించుచు వారటులనే తన్మయులైయున్నారు. ఎంత సేపా వారికే తెలియదు.

రాధారమణకు ముందుగా మెలకువవచ్చినది. “ఔస్సీ, నా ఆదర్శాలు, అనుభవము, సమస్తము నీలో లీనముచేసివై చాను” అన్నాడు.

విమలహృదయయైన ఔస్కు ప్రత్యుత్తరమేమి యాయ వలెనో తెలియలేదు.

రమణ ‘ముఖ్యముగా నాపరమావధికి నీలేతహృదయములో చోటుదొరికింది’ అన్నాడు.

ఆవేశముచే మెరిసిపోవుచున్న ప్రణయరసరంజిత సేత్రము లతో నామె ప్రియుని గాంచినది.

రమణ ‘ప్రేమైకమూర్తి — ఆనందస్వరూపము అయిన పరమేశ్వరుడు దయతో నాకనేక విషయముల మూలముగా గొప్పగొప్పపాఠాలు నేర్పినాడు. ఉదయము చెప్పానుకదా కొంతచరిత్ర. ఈజీవితములో మార్పు విచిత్రముగా వచ్చి వచ్చి తుదకు నా గమ్యస్థానము— ’

ఔస్ప్రియుని యావేశవాక్యములు వినజాలక సంభాషణము మార్పు జేయవలెనను తలంపుతో ‘గొప్ప గొప్ప పాఠాలంటే జ్ఞాపకము వచ్చింది. నిజమే. పరమేశ్వరుడు చిన్నవిషయముల ద్వారా మనకు సాధారణముగా బోధపడని తన మహాతత్వము ఎరుకజేస్తూ ఉంటాడు. మనమా ప్రబోధము గ్రహించడములోనే మన అదృష్టము ఇమిడివుంది.’ అన్నది. సంభాషణ పరిణామమున కభిలషించిన యామె ప్రయత్నము సఫలముకాలేకపోయినది.

రమణ 'సత్యం, ఔస్సీ.'

ఔస్ 'మీకీసంగతి ఎప్పుడైనా చెప్పానేమో కూడాను. నాకిప్పటికీ ఆదృశ్యము కళ్ళకు గట్టినట్లుంటుంది. అప్పుడు నాకు వన్నెండు సంవత్సరాలు వయస్సు. నేను నాసినతండ్రి స్వీడ్డర్లాండులో ఒకకొండపైకి ఎక్కుచున్న రైలులో ఉన్నాము. బండిమెల్లగా కొండపైకి వెళ్ళుతూఉంది. మాకెదురుగా అప్పుడప్పుడే విడిపోతూఉన్న మంచు, గంభీరమైన కొండలు కొండల చీటనుండి అప్పుడే కొంచెము కనిపిస్తూఉన్న సూర్యుడు, మంచును భేదించుకొని కొండకొండకు మధ్యనున్న మనోహర ప్రదేశము ప్రవేశిస్తూఉన్న సూర్యకిరణాలు, పైన నల్లని మబ్బులు—ఎంతో ఆకర్షణీయముగా ఉన్నవి. దూరాన ఉన్న పట్టణము చిన్నపల్లెలాగు గోచరిస్తూఉంది. మతప్రచారకుడైన పినతండ్రి ఆవేశముతోనావంకచూచి 'ఔస్, ఆమనోహరమైన ఈశ్వరసృష్టిలోని సౌందర్యము చూస్తూఉంటే నీకేమిస్ఫురిస్తూ ఉంది?' అనిప్రశ్నించాడు. నాకు వయస్సుతక్కువ. ఆకర్షణీయముగా ఉన్న ప్రకృతి దృశ్యము చూచిన కొలదీ చూడగానే కోరిక కలిగింది. నేనాతని భక్తిరసనిలయములైన పూదారంగు కళ్ళకేసి జనాబు చెప్పకుండానే—ఏమిచెప్పవలెనో తెలియక సగము భయముతోను సగము భక్తితోను చూశాను. ఆయన ఆవేశముతో — తన ఆవేశము తెలియపరచడానికి తగినవ్యక్తి ఇంకొకరెవరూ అక్కడలేక పోవడమువల్ల—నాతో ఇల్లాఅన్నాడు. 'ఈమహా మధుర సౌందర్యమైన ప్రకృతి

దృశ్యము చూస్తే పరమేశ్వరుడు లోకము ఆనందము కోసము సృష్టించాడని బోధపడుచూఉండు. అసె, నేటికి నాసంశయాలు నివారణ అయినవి. మాధుర్యానికి, సౌందర్యానికి నిలయ మైన ఆ దృశ్యము చూచిన చూపుకో దూరముగా ఉన్న పట్టణము చూడు. ఈమనోహరదృశ్యానికి దానికి పోలికా ? పరమేశ్వరుడు లోకము ఇంత సౌందర్యముతో మాధుర్యముతో సృష్టించి మన ఆనందముకొరకు సుసన్ని ఇందు విడిస్తే—చూడు అపట్టణమువలె — అట్లు ధర్మాధర్మ మనే భేదాలు, సాపక్షణ్యమనే తారతమ్యము, కీర్తి అపకీర్తి అనే భ్రమ, ఇన్ని పెట్టుకొని తమ ఆనందము సుమిత్రోపదమే కాకుండా సృష్టియొక్క నిశ్చలనందమునకా కూడా కళ కము కలిగించుతూఉన్నా చేమో అని భయము వేస్తూ ఉండు. సియర్, దేవుడు ఈలోకమేమిటి ఏలొక మైతే నేమి ఆనందము కోసము సృష్టించాడు. అతిడు ప్రేమనిధి. అగ్నిసృష్టి అనందనిలయము. ఇందులో సంతోషములేదు. మన ను నందముకొరకు సృష్టించబడ్డా, మనల్ని మనమే చెరువుకొని రోజురోజుకీ ఆనందానికి దూరమైపోతూ ఉన్నాము అన్నాడు. ఈపిషయము జరిగి పదకొండు సంవత్సరాలైనా, నాకామాటలు ప్రతిఅనురము ఇప్పటికీ జ్ఞాపక ముంది.

రమణ 'ఎప్పుడూ ఈసంగతి చెప్పినావు కాదు. అయితే నీకు కూడా ఈ విషయాలలో ప్రవేశముందన్నమాటే. లేకపోవడి మేమిటి ? అసె, మీపినతండ్రి చెప్పినమాట నిజము. మను

వ్యూలలో భేదాలు పెట్టుకొని పరమేశ్వరుని ఉద్దేశానికి దూరై తొలగోతుండన్నారు. 'మీరు ఆనందముతోనము సృష్టింపబడ్డారు. గానిని తనివిదీరా అనందించండి' అనిపరమేశ్వరుని ఆదేశమైతే పీల్చు దానికి భిన్నముగా నడుస్తూ ఉన్నారు. భిన్న స్వరూపములో ఏకస్వరూపము — ఆనందము — ప్రసరించి మధురశ్రుతి గీతముతో నిర్వికల్ప పరమార్థము దగ్గరికి ఆహ్వానించుతూఉన్నా తారతమ్య ఫలసిద్ధి బాధతో అనుభవించే తెలివివత్తువ లోకానికి శ్రుతిగీతి వినిపించడములేదు. అయినప్పటికి గాలివలె వ్యాపించి ఉన్న యధార్థస్వరూపము జాలితో బాధలోకూడా తన అనుభవము కలిగించుతూ ఉండి జేస్తుండు.

'అన భానాపేశముతో, 'సరేకాని ఆపిచ్చుకలు చూడండి. వాటిలోకూడా మీగూఢమైన మాటలలోని తెలియని అర్థము సులభముగా స్ఫురిస్తూఉంది. ఆ జీవులకున్న ఆనందము కూడా లేదు పాపము ఈమనుష్యునికి. ఏమో తాము సృష్టిలో అగ్రస్థానము వహించామని మురిసిపోతూవుంటారు.'

అప్పుడేయొక నల్లపిల్లి యటుబోవుచున్నది.

రమణ పిల్లిని మనము సీచజంతు వంటాము. దానికున్న స్పృహముకూడా లేదు వీరికి; ఏదోపొడిచివేస్తామని గోతులోపడుతున్నారు. జంతువులది అజ్ఞానముతో కూడిన ఆనందమట. వీరిదేమో మహాజ్ఞాన పూర్వకమైన సంతోషమట. పాపము మానవప్రపంచము దినదినము అధోలోకము పాలవుతూ ఉన్న

దని నిన్నో ఈ అలనాటి హస్తాక్షరము సముద్రము నింత
విహస్తాక్షరమునో. అదిహస్తమే కాబోలు ఆఘోషం?

కెస్ టెక్నికల్ గిరి నామో? ఇచ్చింది యీ కా విహగమెం
నుం. నామ నామ నామో? అని అని పెదవుల్లో ముద్ది
శ్చింది,

రాధారమణ! తుత్తరముగా చులనము గోన్నాడు.

కెస్ టెక్నికల్ గిరి నామో? అని భావించుకొన్నది
'ద్రాక్షానవముగ కింత వరవశ్యము కలిగించే శక్తి ఉందా?'

అన్నిటికీ రాధారమణ! ద్రాక్షానవము స్ఫుటి గోచర
మైంది. గలి వీచుటచే బొగడపూలు వికృతమయలైన సతీ
వతులపై బిగిసింది. బిగిసింది అని సమీక్షింపబడున సస్పెన్షన్
ముగ వినిపించినది.

రాధారమణ! కొంతదూర మరిగి 'వ్యూన్' అని నన్నని
కంఠముతో నవకుని బిగించి 'వైన్ తీసుకురా' అన్నాడు.

శిలావేదకపై నిశ్చబ్దముగ గూరుచుండియున్న వారిప్రక్క
నీనా, పాత్రను ఉంచి ఆతడు వెళ్లిపోయినాడు.

పాత్రలో కొంత ద్రాక్షానవము బోసి రాధారమణ
ప్రేయసి నోటి కందించినాడు. కెస్ ప్రహృష్టహృదయమై అన
వము కొంచెము త్రాగింది. మిగిలినది తాను పుచ్చుకొని
గురల పాత్రయందు అనవము పోసినాడు రమణ.

(సూరించేయని, చేయబాలనికథ)

బాలుని ఆలోచనలు

ఒకరోజున : ఈ ప్రపంచమెందుకు సృష్టింపి. ఈ గొడవంతాయేమిటి ఇదిలేకుండావుంటే బాగుంటుందిగా. ఒక వేళ యెందుకో ఉన్నదనుకుందాము, ఉంటే సూత్రము అందరు సంతోషముగా ఉండకూడదూ ! మన మూడుభిక్షువులముందే అసలే లేకుండావుంటే బాగుంటుంది. దేవుడెందుకు పుట్టివారి యీ ప్రపంచం ! అసలు సృష్టించకుండా వుంటే చాలా బాగుంటుంది. అతను మంచివాడంటారుగా ! నిమిగ్గా మంచివాడే అయితే యిల్లాయెందుకు పుట్టిచాలి ! అలాంటిదేమి ? దేవుడులేకపోతే యేముంటుంది ? ఏమీవుండదు. ఎవ్వరంతా గాలిఉంటుందేమి ? గాలిమృత్యుం యిల్లాఉంటుంది ? ఏమీ ఉండదు. ఏమీ మృత్యుకపోతే ఎల్లావుంటుంది ? ఏమిటో యిదంతా గొడవగా ఉంది.

కొన్నిరోజులు గడచినచిక్వంతి : దేవుడంతా పున్నాడంటారుగదా ! అతనికి పాపమంటదంటారు. అతనికి పాపమంటకపోతే యీ ప్రపంచములో పాపమెందుకుంది ! ఇక అంతా పుణ్యమన్నమాటే. ఇక పాపమనేదిలేదు. ఇదేమీ తెలియక పెద్దవాళ్ళు దేవుడంతా ఉన్నాడంటారు. తప్పుచేస్తే పాపమంటారు, ఏమిటి గొడవంతాను. ఎవరినడిగినా సరయైన సమాధానము చెప్పరు. నా కంటా తెలిసికోవలెనని ఉంటుంది. ఎవరూ నచ్చచెప్పరు. వాళ్ళ కేమీ తెలియదేమో ! మేము

పెద్దవాళ్ళమని ఏమిటో వాగుతారు. వాళ్ళంతా వట్టిపిచ్చివాళ్ళు. ఇంకొక రోజున : ఈ చిత్రాలన్నీ దేవుడు మనసంతోషం కొరకు పుట్టించాడంటారు. మనసంతోషముకోసము పుట్టించితే మనకింకా దుఃఖమెందుకు? నిజంగా మనల్ని సంతోషపెట్టాలని దేవుడికుంటే అతని ప్రపంచంలో దుఃఖమునే మాటి ఉండదు. వీళ్ళు వట్టివెర్రివాళ్ళకాని, మనకు సంతోషము కలిగించాలని దేవుడికివుంటే నిమిషంలో అంతా సంతోషమే చేసివేస్తాడు. అతను తలచుకుంటే యెంతసినీ, ఇవన్నీ పుట్టించాలా ఏమిటి? ఇల్లాచేయడానికి యెదో కారణముంటుంది. అదేమిటో తెలుసుకుందామంటే తెలియదు. ఎవరినైనా పెద్దవాళ్ళు అనేవాళ్ళనడిగితే ఏమిటో పిచ్చినమాధానాని చెప్పతారు. చెప్పేది వాళ్ళకూ తెలియదు. నాకూ తెలియదు. నాకేమీ తెలియడంలేదూ అంటే పెద్దవాడవైనతర్వాత తెలుస్తుంది అంటారు. ఏమి తెలుస్తుందో! ఏమి చెబుడుపో! ఇదంతా గోలగావుంది.

మరొకరోజున : ఎవరూ పెళ్ళి చేసుకోకుండా వుంటే పక్షులు, మృగాలు, మనుష్యులు, అందరూ మానివేయాలి పెళ్ళి. మానివేస్తే ప్రపంచం వృద్ధికాదు. అప్పుడు దేవుడికి శాస్త్రీఅవుతుంది బాగా. లేకపోతే యెందుకీ గొడవంతా దేవుడికి. ఒకణ్ణి యేడిపిస్తాడు. ఒకరిని నవ్విస్తాడు. కొందరిని పుట్టిస్తాడు, కొందరిని అమాంతంగా చంపివేస్తాడు.

వాడికేమైనా పిచ్చిపట్టిందా యేమిటి! అప్పుడు ప్రపంచం మీదవున్న జీవులన్నీ నాశనమవుతారు. మళ్ళీ పుట్టిస్తాడేమొ గాడవ. మళ్ళీ పుట్టిస్తే మళ్ళీవాళ్ళంతా అల్లాగే చెయ్యాలి. ఎన్నిసార్లుపుట్టించినా అన్నిసార్లు అందరూ అల్లాగే చెయ్యాలి. అప్పుడు ఆ దేవుడికి బుద్ధివస్తుంది. విసుగెత్తి పుట్టించడము మానివేస్తాడు... బలే పన్నాగం పన్నాను. (గ.తులువేస్తాడు)

మరికొన్ని రోజులైన పిమ్మట : ప్రహ్లాదుడు మంచివాడంటారు. ఏమంచి! వాడి మొకమంచి! వాడు భక్తుడట, ఏ భక్తి! విష్ణు అంతా ఉన్నాడట. విష్ణు పేరు తలిస్తే పుణ్యమొస్తుందీ! శివుడు పేరు తండ్రి తలవకూడదూ? శివుణ్ణి తలిస్తే పుణ్యము రాదుకామాను! వాడికా భేదం యెందుకు. అంతటి మూలం దేవునిన్నాడు, వాడినే తలవకూడదూ! విష్ణు ప్రహ్లాదుడి తండ్రిని చంపివేశాడట. శివుడు ప్రహ్లాదుణ్ణి చంపలేకపోయాడు కామాను! విష్ణు అంతా వున్నాడట : శివుడు లేడా యేమిటి? విష్ణు నిజంగా దేవుడే అయితే వాడి తండ్రి మనస్సు నిమిషంలో మార్చివేయవచ్చునుగా! మనస్సే మార్చలేకపోయాడు కామాను పాపము! లేకపోతే తోచలేదేమొ! శివుడే దేవుడయితే ప్రహ్లాదుడి మనస్సు మార్చివేయ వచ్చునుగా, అతనికి తోచలేదు కామాను, పాపము! వీళ్ళందరిపైన వుండే ఆసలు దేవుడు ఉన్నాడుగా! అతను వచ్చి పీల్చి ద్వరి చిల్లర దేవుళ్ళనీ తినవైపు మార్చివేసుకోరాదూ! ఏమిటో, ప్రపంచమంతా పిచ్చిలోపడి కొట్టుకుంటుంది.

ఇంకొకసారి : ఇదంతా యెందుకు పుట్టించాలి? యేమీ తోచక చేసిన పని అయివుంటుందా! లీలకోసము పుట్టించాడట. లీలకోసము పుట్టిస్తే నంతోషం, విచారం యెవరికీలేకుండా పుట్టించ కూడదూ! రాళ్ళుమాదిరిగా ప్రాణంలేకుండా పుట్టించి వాటితో గంటలు వేయించి చూచి నంతోషించరాదూ! సూర్యుడితోపాటు కిరణాలు ఉన్నట్లుగా దేవుడితోపాటు జీవులుకూడా పున్నట్లుట. ఇదేదో కొంచెము సమాధానం గానే వుంది. ఇక దేవుడు పుట్టిస్తున్నాడంటారు, ఎందుకీపిచ్చి వాళ్ళు. పుట్టిస్తున్నాడట, చంపుతున్నాడట. పాపంచేసితే నరకంలోకి తోసి యముణ్ణి దండించ మంటాడట. యముడు దండించకపోతే తను దండించకూడదూ! ఇన్నిపనులు చేయగా లేదు దాసకొక నాకిరు కావలసి వచ్చాను కామాను! పుణ్యం చేస్తే తనదగ్గికి తీసుకు వెళ్ళుతాడట. సూర్యుడికి కిరణాలు లాగు దేవుడికి జీవులంటారు, మళ్ళా పుట్టిస్తున్నాడని కొంత సేపటికి అంటారు, కొంచెం నేపు దేవుడంతటా ఉన్నాడంటారు: నిమిషాని కొకమాట—యమలోకంలో మాత్రం దేవుడుండడు కామాను! అంతటా ఉన్నాడంటారుగా! ఏది సమ్మతలి, ఏది సమ్మకూడదు! నోటికి వచ్చినట్లల్లా అంటారు.

ఒకరోజు ఉదయం: అబద్ధమాడేలే పాప మంటారు. అబద్ధమాడేది, అడించేది ఎవరు! అంతటా అతనేగా ఉంది. తను అడించినట్లు అడుతూంటే అందులో పాప మెక్కడుంది!

మరొకసారి: ఆపెద్దవాళ్ళు అనే పెద్దమనుషులు చెప్పే మాటలు వింటే పిచ్చి తలకెక్కుతుంది కూడాను. ఇక ఈ రోజునుంచి నేను వాళ్ళమాట లెక్కచేయను కడుపునిండా తిని ఒక పిల్లంగ్రోవి కొనుక్కొని పాడుకుంటూ, గంతులు వేస్తూ కాలం గడుపుతాను. అదే సుఖం; ఈపిచ్చివాళ్ళు ఉన్న చోటఉంటే నాకుకూడా పిచ్చియెత్తుతుంది. ఆటలాడుకుంటూ, పాటలు పాడుకుంటూ, విసుగెత్తి ఆకలి వేసినప్పుడు భోంచేసి, మరలా ఆటలు, పాటలు—ఇంతకు మించిందిలేదు.

సంపూర్ణము.

